

CILJNO RAZISKOVALNI PROJEKT (CRP) - 2019

Mobilnost funkcionalno oviranih oseb v objektih pravosodnih organov

Št. projekta: V5-1919

Zaključno poročilo

Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Geodetski inštitut Slovenije

Ljubljana, 30. 06. 2021

Zaključno poročilo o mobilnost funkcionalno oviranih oseb v objektih pravosodnih organov

Kolofon

Projekt:

CILJNO RAZISKOVALNI PROJEKT (CRP) – 2019: Mobilnost funkcionalno oviranih oseb v objektih pravosodnih organov, št. projekta: V5-1919

Vodja projekta:

dr. Igor Bizjak

Avtorji:

- Urbanistični inštitut RS:
dr. Igor Bizjak
Nina Goršič
Tilen Jurca
dr. Sabina Mujkić
dr. Richard Sendi
- Geodetski inštitut Slovenije:
Jani Demšar
Marina Lovrić
mag. Roman Renner

Ciljni raziskovalni projekt »Mobilnost funkcionalno oviranih oseb v objektih pravosodnih organov, št. projekta V5-1919« v okviru Ciljnega raziskovalnega programa »CRP 2019« sta sofinancirala Ministrstvo za pravosodje in Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

Ljubljana, 30.6.2021

Kazalo

UVOD	7
Delovni paket 1: Vzpostavitev metodologije zagotavljanja dostopnosti	11
Aktivnost 1.1: Izdelava metodologije za ocenjevanje zunanje dostopnosti	20
Aktivnost 1.2: Metodologija za ocenjevanje notranje dostopnosti	26
Aktivnost 1.3: Določitev kazalnikov za ugotavljanje primernosti objekta za dostopnost funkcionalno oviranih oseb	34
Delovni paket 2: Popis lokacij in objektov	53
Aktivnost 2.1: Izdelava metodologije popisa dostopnosti	53
Aktivnost 2.2: Testni popis izbranih objektov	64
Aktivnost 2.3: Izdelava spletnega pregledovalnika popisanih objektov	80
Delovni paket 3: Izdelava predloga rešitev	86
3.1: Analiza in vrednotenje popisa dostopnosti	86
3.2: Sistemske rešitve	99
3.3: Akcijski načrt izvedbe prilagoditev	107
Delovni paket 4: Diseminacija	108
4.1: Pisanje člankov na temo naloge	108
4.2: Izvedba izobraževalne delavnice za predstavnike pravosodnega ministrstva	108
Zaključek	109
Literatura	112
Uporabljeni standardi, zakoni in pravilniki za načrtovanje dostopnosti brez ovir	112
Uporabljeni viri	113

Priloge:

Priloga 1 – Analiza zunanje dostopnosti

Priloga 2 – Analiza notranje dostopnosti

Priloga 3 – Akcijski načrt izvedbe prilagoditev za zagotavljanje dostopnosti stavb pravosodnih organov funkcionalno oviranim osebam

Kazalo slik

Slika 1: Primer označbe za Okrajno sodišče Grosuplje, Adamičeva ulica 6, 1290 Grosuplje	13
Slika 2: Elementi avtobusnega postajališča izven cestišča	22
Slika 3: Predpisana velikost parkirnega mesta rezerviranega za vozila funkcionalno oviranih oseb (PPSPOC, 2019).....	23
Slika 4: Prikaz elementov zunanje dostopnosti v neposredni bližini stavbe (GIS, 2019)	24
Slika 5: Prikaz zunanje dostopnosti do objekta po klančini z vzdolžnim naklonom in za vse ciljne skupine z ograjo talnim vodilnim sistemom (GIS, 2019)	24
Slika 6: Lokacije pravosodnih objektov za oceno dostopnosti	55
Slika 7: Okrajno sodišče v Grosupljem	57
Slika 8: Shema ureditve dostopa za invalide	57
Slika 9: Shema dostopa – obstoječi dostop za invalide in dvigalo z medetažnim vstopanjem in izstopanjem	58
Slika 10: Medetaže objekta in pozicija zunanjega dvigala	58
Slika 11: Prikaz podatkov od terenske analize do spletnega vodnika/vodiča.....	63
Slika 12: Primer popisnega lista terenskega zajema dostopnosti objektov pravosodnih organov.	65
Slika 13: Dostopna pot	66
Slika 14: Primera dostopne poti.....	66
Slika 15: Primeri prehodov za pešce	67
Slika 16: Primeri avtobusnih postaj.....	68
Slika 17: Primeri parkirnih mest za invalide	69
Slika 18: Primeri vhodov v stavbo	70
Slika 19: Spletna aplikacija za zajem podatkov – modul za odgovarjanje na vprašanja o dostopnosti ..	71
Slika 20: Spletna aplikacija za zajem podatkov – modul za določanje vprašanj relevantnih za posamezni sklop.....	72
Slika 21: Primeri glavnih vhodov v stavbo	73
Slika 22: Primeri območja za varnostni pregled	75
Slika 23: Primeri notranjih komunikacij.....	76
Slika 24: Primeri sodnih dvoran	77
Slika 25: Primeri pisarn, vložišč in prostorov zemljiške knjige	78
Slika 26: Primeri sanitarij.....	79
Slika 27: Zaslonska slika spletne strani dostopnost-prostora.si	80
Slika 28: Zaslonska slika pregledovalnika »Dostopnost prostora«	81
Slika 29: Izpis atributnih podatkov	82
Slika 30: Prikaz dostopne poti do izbranega objekta.....	82
Slika 31: Zaslonska slika spletne strani dostopnost.javniobjekti.si	83
Slika 32: Zaslonska slika s podatki o izbranem objektu	84
Slika 33: Zaslonska slika modula za naročnike popisa	85
Slika 34: Zaslonska slika modula za popisovalce dostopnosti	85
Slika 35: Zemljevid dostopnih poti	86
Slika 36: Posnetek zaslona, ki prikazuje posnetek iz pregledovalnika »Multimodalnost – pregled slojev«	88
Slika 37: Zemljevid dostopnih poti	89
Slika 38: Posnetek zaslona, ki prikazuje posnetek iz pregledovalnika »Multimodalnost – pregled slojev«	92
Slika 39: Izpis podatkov o dostopnosti za iskani objekt.....	92
Slika 40: Izpis podatkov o dostopnosti za iskani objekt.....	95

Slika 41: Primer lastniškega parkirišča sodišča v Radovljici z neurejenim parkiriščem.....	100
Slika 42: Preureditev z urejenim parkiriščem za invalide pred vhodom v objekt.	100
Slika 43: Primera dobre prakse avtobusnega postajališča v Trbovljah in Ajdovščini.	100
Slika 44: Primera slabe prakse avtobusnega postajališča v Sežani in na Jesenicah.	101
Slika 45: Primera dobre prakse dostopnih poti.	101
Slika 46: Primera slabe prakse dostopnih poti.	101
Slika 47: Primera slabe prakse vhoda - Neurejena stopnišča in težka stara vrata, ki ne omogočajo samostojne uporabe.	102
Slika 48: Primera dobre prakse vhoda - klančine in izravnani prag avtomatičnih vrat.	102
Slika 49: Primera slabe in dobre prakse ureditve pulta – zlasti višinske prilagoditve za omogočanje čelnega dostopa.....	102
Slika 50: Primera slabe in dobre prakse ureditve območja varnostnega pregleda.	103
Slika 51: Primera slabe in dobre prakse ureditve hodnika.	103
Slika 52: Primera slabe prakse vertikalnih komunikacij – stopnišča brez čel, s previsi, pomanjkanjem kontrastnih oznak in ustreznih oprijemal.....	104
Slika 53: Primera dobre prakse vertikalnih komunikacij – kontrastno označeno stopnišče z čeli in brez previsov, ter v kombinaciji s posluževanjem dvigal in dvižnih ploščadi.....	104
Slika 54: Primera slabe prakse razpravnih dvoran.	104
Slika 55: Primera dobre prakse razpravnih dvoran.	105
Slika 56: Primera slabe in dobre prakse pisarniške ureditve.	105
Slika 57: Primera slabe prakse ureditve sanitarij – številni predprostori in ožine, ni zadostnega manevrskega prostora in drugih prilagoditev opreme.....	106
Slika 58: Primera dobre prakse ureditve sanitarij – zadosten manevrski prostor, uporaba pomagal in prilagoditev višine umivalnika, ogledal in druge opreme.....	106

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Opis atributov.....	14
Preglednica 2: Objekti pravosodnih organov s skupnim ID identifikatorjem za obe metodologiji.....	14
Preglednica 3: Elementi zunanega dostopa	20
Preglednica 4: Atributi zunanje dostopnosti.....	21
Preglednica 5: Elementi notranjega dostopa	27
Preglednica 6: Prilagojenost avtobusnega postajališča za slepe in slabovidne	35
Preglednica 7: Prilagojenost avtobusnega postajališča za gibalno ovirane.....	36
Preglednica 8: Prilagojenost avtobusnega postajališča za gluhe in naglušne	36
Preglednica 9: Prilagojenost parkirnega mesta za gibalno ovirane.....	37
Preglednica 10: Dostopna pot za gibalno ovirane.....	38
Preglednica 11: Dostopna pot za slepe in slabovidne.....	39
Preglednica 12: Stavba.....	40
Preglednica 13: Stavba.....	42
Preglednica 14: Dostopen glavni vhod za gibalno ovirane.....	43
Preglednica 15: Dostopen glavni vhod za slepe in slabovidne	44
Preglednica 16: Dostopne vhodne avle za gibalno ovirane.....	45
Preglednica 17: Dostopne vhodne avle za slepe in slabovidne	46
Preglednica 18: Dostopni informacijski pulti/vložišča, pogovorna okenca za gluhe in naglušne	47
Preglednica 19: Dostopne notranje komunikacije za gibalno ovirane	48
Preglednica 20: Dostopne notranje komunikacije za slepe in slabovidne.....	49
Preglednica 21: Dostopne razpravljalne dvorane za gibalno ovirane	50
Preglednica 22: Dostopne razpravljalne dvorane za slepe in slabovidne.....	51
Preglednica 23: Dostopne razpravljalne dvorane za gluhe in naglušne	52
Preglednica 24: Dostopni sanitarni prostori za gibalno ovirane.....	52
Preglednica 25: Seznam pravosodnih objektov za oceno dostopnosti	54
Preglednica 26: Ocenjevalna oblika dostopnosti za posamezne ciljne skupine	56
Preglednica 27: Pregled dobre prakse prilagoditev dostopnosti	87
Preglednica 28: Pregled slabe prakse prilagoditev dostopnosti.....	89
Preglednica 29: Pregled dobre prakse prilagoditev dostopnosti	93
Preglednica 30: Pregled slabe prakse prilagoditev dostopnosti.....	96

UVOD

Naloga CRP - Mobilnost funkcionalno oviranih oseb v objektih pravosodnih organov raziskuje načine zagotavljanja kakovostnih storitve pravosodnih organov za vse državljane, ne glede na morebitno funkcionalno oviranost.

IZHODIŠČA

Naloga ima tehnološka in družboslovna izhodišča. Osnovne pravice za izenačevanje možnosti izhajajo iz Ustave RS, kjer je zapisano, da so v Republiki Sloveniji »... vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katerokoli drugo osebno okoliščino«. Področje enakih možnosti in nediskriminacije invalidov pa urejajo tudi naslednji pravni dokumenti, kot so:

- Konvencija o pravicah invalidov
- Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (ZIMI)
- Zakon o socialnem vključevanju invalidov (ZSVI)

Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov s strani Evropske skupnosti določa vrsto pravic in svoboščin, do katerih so upravičeni invalidi, med drugim tudi **dostop do sodnega varstva**, prepoved diskriminacije pred državnimi organi, organi državne in lokalne samouprave, izvajalci javnih pooblastil in služb ter enakopravno sodelovanje v postopkih.

V ZDA je leta 2004 paraplegik tožil državo, ker mu je bilo onemogočen dostop do sodne dvorane. Rezultat tožbe je bil, da so morala vsa sodišča v ZDA omogočiti dostop osebam z invalidnostjo z namestitvijo ramp za invalidske vozičke, posebnih dvigal, primernih sanitarij in drugih modifikacij (Gray, 2004).

V 26. členu Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (Uradni list Evropske unije 2010/C 83/02) unija priznava in spoštuje pravico invalidov do ukrepov za zagotavljanje njihove samostojnosti, socialne in poklicne vključenosti ter sodelovanja v življenju skupnosti. Evropski akcijski načrt 2006-2007 o položaju invalidnih oseb v Evropski uniji si v svojem tretjem operativnem cilju zastavlja izboljšanje dostopnosti za vse, ki se povezuje z načelom »Oblikovanje za vse«. Načelo zagovarja oblikovanje produktov in okolja na tak način, da lahko produkte in dostop do grajenega uporabljajo vsi ljudje do največje možne mere, brez potreb po specialnem oblikovanju in brez potreb po adaptaciji grajenega okolja (Hanson, 2005). Pravica do dostopnosti grajenega okolja in informacij ter komunikacij se v Evropski uniji obravnava z dveh vidikov. Prvi vidik se nanaša na pravico invalidov do socialne vključenosti in zagotavljanja enakih možnosti, drugi vidik pa zadeva standardizacijo na področju prostorske zakonodaje.

Generalni sekretar OZN je v aprilu 2018 sprožil postopek za izdelavo politike, strategije, akcijskega načrta in okvira odgovornosti OZN za krepitev dostopnosti in vključevanja pravic invalidov (Internet 1). Politika sovпада z izvajanjem Konvencije o pravicah invalidov in Agende za trajnostni razvoj do leta 2030. Strategija med drugim vključuje tudi participacijo vseh oseb z invalidnostjo pri pripravi politik in načel »oblikovanja za vse« ter dostopnosti pri oblikovanju vseh svojih politik in programov.

Odpravljanje ovir in omogočanje dostopnosti za osebe z invalidnostjo se lotevajo tudi drugod po svetu. Lep primer je oblikovalski priročnik za okolje brez ovir iz Libanona (Internet 2). V njem je nazorno predstavljeno s tekstom in skicami, kako se lotiti načrtovanja elementov cestne opreme, pešpoti, parkirišč in drugih elementov, ki omogočajo lažjo dostopnost osebam z invalidnostjo. Na strani

Avstralske komisije za človekove pravice je objavljen dokument s primeri dobre prakse in navodili za izboljšanje dostopnosti za vse osebe z invalidnostjo (Internet 3). Dokument ni tako specifičen kot libanonski, saj ne vsebuje načrtov za izdelavo klančin in ostalih elementov za dostopnost, vsebuje pa kratke nasvete, na primer: kaj vse je potrebno upoštevati, da so prostori dostopni za gibalno ovirane osebe; kako ravnati s psi vodiči za slepe in slabovidne osebe; kako omogočiti dostop osebam z vozički; kako urediti spletne strani, da so dostopne za gluhe in gluhoneme ter slepe in slabovidne; kako komunicirati z osebami z invalidnostjo; ipd. Med drugim dokument vsebuje tudi primere pritožb, ki se lahko zgodijo, če dostopnost ni urejena tako, da bi bila omogočena vsem osebam z invalidnostjo. Če pogledamo področje pravosodja je na spletu moč najti tudi razna priporočila, standarde in smernice za oblikovanje sodnih poslopij in dvoran, ki pri načrtovanju upoštevajo tudi potrebe oseb z različnimi oblikami invalidnosti (Internet 5, Internet 6, Internet 7, Internet 8).

V Sloveniji je Vlada Republike Slovenije leta 2005 sprejela Nacionalne usmeritve za izboljšanje dostopnosti grajenega okolja, informacij in komunikacij za invalide (Uradni list RS, št. 24/05). Usmeritve imajo sedem ciljev s konkretnimi ukrepi, njihovimi izvajalci in roki za izvedbo ciljev. Že prva točka prvega cilja govori o odpravljanju grajenih in komunikacijskih ovir v obstoječih objektih v javni rabi in na javnih površinah. Ukrepi, ki jih v ta namen predvidevajo Nacionalne usmeritve, so med drugim:

- dosledno upoštevanje Zakona o urejanju prostora, Zakona o graditvi objektov in Pravilnika o zahtevah za zagotavljanje neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov v javni rabi ter več stanovanjskih stavbah in Slovenskega standarda za gradnjo objektov,
- priprava terminskih planov za odpravljanja grajenih in komunikacijskih ovir pri obstoječih javnih zgradbah in površinah na področju zdravstva, šolstva, javni upravi in drugih dejavnostih
- in za potrebe izvedbe ukrepov izdelava projektne naloge, projektne rešitve in izvedba sanacije objektov.

Na spletni strani Evropske agencije za osnovne pravice (Internet 4) je bilo leta 2014 objavljeno poročilo o obveznih standardih za dostopnost javnih objektov po evropskih državah. Poročilo izhaja iz Evropske strategije o invalidnosti in v njem je navedeno, da za Slovenijo niso uspeli pridobiti podatkov o sprejetih standardih na tem področju. Slovenija je sprejela standard ISO 21542:2011 – Gradnja stavb – Dostopnost in uporabnost grajenega okolja leta 2011, a je bil v tistem času pripravljen le v angleškem jeziku. V slovenščino je bil preveden leta 2015 s popravkom leta 2017.

Grajeno okolje moramo prilagajati in načrtovati v korist funkcionalno oviranih ljudi (Vovk, 2000), pri tem pa ne smemo pozabiti tudi na dostopnost do samih objektov oziroma varno multimodalno mobilnost oseb v urbanem okolju. V življenju invalidov predstavljajo pripomočki za mobilnost pomemben del, brez katerega si danes ni mogoče zamišljati samostojnega in varnega življenja ter dela oseb z različnimi oviranostmi. Nove rešitve temeljijo na razvoju novih metod in uporabi novih tehnologij (IKT in druge). S pripomočki želimo zapolniti vzel na področju posamezne invalidnosti (npr. senzorne ali fizične oviranosti).

Ko govorimo o gibanju invalidov, moramo razlikovati gibanje v domačem okolju in gibanje v zunanjem okolju domačega kraja in širše. Izboljšati mobilnost in navigacijo za posamezno skupino invalidov pomeni pripraviti nove tehnološke sisteme in rešitve (podatki, platforma, navodila) npr. za slepe osebe (Virtanen & Koschinen, 2004). Razvoj pametnih mest vključuje vse svoje prebivalce in razvija »pametno mobilnost« tudi za osebe z oviranostmi, npr. navigacijo pešcev v mestu (Dawidson, 2009), mestni prevoz (prilagojeni mestni avtobusi) in varne koridorje brez ovir, npr. za gibalno ovirane osebe. Rešitve vključujejo združevanje več različnih strokovnih področij: baze podatkov za navigacijo, IKT tehnologije, uporabniško izkušnjo Interneta stvari (Internet of Things), uporabo pametnih telefonov in navigacijskih platform (npr. Trekker).

Načrtovanje celostne, dostopne in vključujoče komunikacije za invalide tako znotraj, kot tudi zunaj objektov, ki je tehnološko podprta z novimi tehnologijami, je naslednji izziv za razvojnike in znanstvenike.

Na Urbanističnem inštitutu RS in Geodetskem inštitutu je bilo na temo preverjanja dostopnosti javnih objektov brez ovir za vse vrste invalidnosti napisanih kar nekaj člankov in monografij (Vovk, 2000; Sendi in Kerbler, 2009; Žolgar, Šprohar in Renar, 2010; Vodeb V. in Bračun Sova R., 2011; Renar, Šprohar in Žolgar, 2011; Sendi in ostali, 2012; Renar, Babič, Demšar in Kete, 2012; Sendi, 2014; Demšar in Renar, 2018). Na tem področju je Urbanistični inštitut sodeloval v kar nekaj projektih s tega področja in razvil orodja, temelječa na veljavnih standardih za dostopnost objektov, s katerimi se lahko preveri objekte, ali so le-ti dostopni za gibalno ovirane, slepe in slabovidne in gluhe in naglušne osebe.

V lanskem letu je Ministrstvo za okolje in prostor izdalo priročnik z naslovom Strateško načrtovanje dostopnosti, katerega namen je pospešiti in razširiti uvajanje dobrih rešitev dostopnosti s predstavitvijo koncepta strateškega načrtovanja dostopnosti (Albreht in Zapušek Černe, 2018).

Iz predstavljenega je lahko ugotoviti, da se težav z dostopnostjo oseb z različnimi vrstami invalidnosti javnih objektov, med katere spadajo tudi objekti pravosodnih organov, zavedajo vse institucije in da so sprejeti tudi tem težavam primerni akti tako na ravni OZN, EU, kot tudi na ravni Slovenije. Uresničevanje teh zavez pa poteka počasneje, kot je to zapisano v aktih. Izdelane so že določene rešitve za ugotavljanje dostopnosti, nimamo pa univerzalnih rešitev ali nekega akcijskega podrobnega načrta za odpravljanje teh težav z upoštevanjem tako specifične že zgrajenih objektov kot tudi objektov, ki so kulturno in spomeniško zaščiteni.

V nalogi so obravnavane funkcionalno ovirane osebe, ki jih znotraj naloge definiramo tudi kot osebe z oviranostmi, invalidi ali ranljive skupine. Funkcionalna ovirana oseba je zelo širok pojem, pod to definicijo se namreč uvršča tudi starejše osebe, majhne otroke, nosečnice in vse, ki so trajno ali začasno funkcionalno ovirani. Znotraj naloge so zaradi specifičnosti potreb posebej obravnavani trije splošno priznani tipi invalidnosti: slepota in slabovidnost, gibalna oviranost, gluhost in naglušnost.

Naloga zakonodajno sovпада s Pravilnikom o univerzalni graditvi in uporabi objektov, ki definira univerzalno graditev in uporabo objektov, dostopno vsem ljudem, in graditev prilagodljivih objektov.

OPREDELITEV PROBLEMA

Trenutno stanje v Sloveniji je tako, da vsa sodišča in drugi pravosodni objekti oziroma poslovni prostori ne zagotavljajo popolne fizične dostopnosti invalidnim osebam, kar vključuje parkirno mesto za invalide v neposredni bližini objekta, dostop na celotni poti od parkirnega mesta do objekta (zunanji dostop), vstop v objekt ter dostop do sodnih dvoran in ostalih javnih prostorov, ki jih obiskovalci lahko uporabljajo (javne sanitarije za gibalno ovirane osebe in druge površine).

Do danes je le manjši del vseh pravosodnih objektov primeren za mobilnost oviranih oseb, kar pomeni, da se morajo osebe z oviranostmi zapeljati drugam, tudi v druga mesta ali naselja. S tem se jim poleg njihove oviranosti še dodatno oteži mobilnostni proces premikanja in ostajajo odvisni od soljudi, pogosto prostovoljcev, kar je v nasprotju s Konvencijo o pravicah invalidov, ki poudarja samostojnost invalidnih oseb.

Naslednji korak za popolno dostopnost oviranih oseb so zaradi specifične njihovih potreb posebne pravice v sodnih postopkih in obravnavah za enakopravno sodelovanje v postopkih. To je mogoče izvesti z uporabo določenih storitev, ki se že zagotavljajo (npr. tolmačenje v znakovni jezik za gluhe in naglušne, prilagojene tehnike pisanja in branja za slepe, slabovidne ali gluhoslepe, na primer z brajico, povečanim črnim tiskom, zvokom ali elektronsko obliko), vendar je potrebno poskrbeti za večje informiranje in

ozaveščanje ciljnih skupin, ter jih povezati s komunikacijo glede zagotavljanja dostopnosti obravnavanih objektov.

CILJI NALOGE

Cilji projekta izhajajo iz samega razpisa teme in so:

- Omogočiti pogoje za mobilnost in vključevanje ranljivih, funkcionalno oviranih oseb kot enakopravnih pripadnikov družbe.
- Zagotoviti kakovostne storitve pravosodnih organov za vse državljane, ne glede na morebitno funkcionalno oviranost.
- Pridobiti predloge sistemskega reševanja problematike, primerne tudi za druge javne objekte.

Cilj naloge je med drugim tudi standardizirati sistemski pristop univerzalnega načrtovanja in oblikovanja za vse na primerih pravosodnih objektov s pomočjo različnih arhitekturnih in mobilnostnih rešitev. Na ta način se lahko zagotovi invalidom prijazna sodišča in druge pravosodne objekte, raziskan sistemski pristop pa prenese tudi v druge javne prostore. Raziskava se je naredila na osnovi priprave metodologije ocenjevanja dostopa, metodologije popisa in izvedbe samega popisa ovir za dostopnost oseb z različnimi invalidnostmi do objektov pravosodnih organov. Na podlagi popisa ugotovljenih ovir se je izdelal priročnik in akcijski načrt, v katerem je predstavljen način prepoznavne ovire, njena klasifikacija, na podlagi klasifikacije prikaz njene morebitne rešitve.

Pri načrtovanju je potrebno najprej upoštevati razmejitev pristojnosti med Ministrstvom za pravosodje kot upravljavcem in posameznim pravosodnim organom kot uporabnikom, ki izhaja iz področne zakonodaje, ki ureja posamezni pravosodni organ. Namreč Ministrstvo za pravosodje je zadolženo za zagotavljanje prostorskih pogojev za delovanje pravosodnih organov, kar vključuje izvajanje investicijsko-vzdrževalnih del, medtem ko je skrb za tekoče vzdrževanje objektov v pristojnosti pravosodnih organov. Navedena razmejitev pristojnosti je razvidna npr. iz določbe 23. člena Sodnega reda, ki opredeljuje investicije v nepremično in premično opremo, ki jih izvaja ministrstvo. Navedeno razlikovanje je tako ključno z vidika ustreznega načrtovanja ukrepov, saj so večji infrastrukturni ukrepi večinoma vezani na daljše in bolj kompleksne postopke, pogosto znotraj razpisov za celostne prenove stavb ter sredstva, ki jih zagotavlja v svojem proračunu Ministrstvo za pravosodje, medtem ko so manjši organizacijski ukrepi, kot so npr. razne prilagoditve pohištvene in druge opreme, lahko izvedeni v bistveno krajšem času in na enostavnejši način in se načrtujejo v proračunih pravosodnih organov.

Če je prostor načrtovan in oblikovan za invalide, je primeren prav za vse uporabnike prostora. S temi besedami želimo postaviti temelje univerzalnega oblikovanja, ki ga želimo doseči v okviru naloge.

Delovni paket 1: Vzpostavitev metodologije zagotavljanja dostopnosti

Metodologija za ocenjevanje dostopnosti temelji na rezultatih pregleda veljavnih standardov, zakonov, pravilnikov in priročnikov za načrtovanje dostopnosti brez ovir ter na osnovi vhodnih podatkov Ministrstva za pravosodje (MP). Izdelana metodologija je preprosta in služi kot podlaga za izdelavo popisa zunanje in notranje dostopnosti javnih objektov brez ovir. Na osnovi veljavne zakonodaje so pripravljene jasni kriteriji, ki bodo omogočali natančno ugotavljanje skladnosti s predpisanimi standardi oz. možnost dostopa brez ovir.

Prvi in temeljni dokument je Ustava Republike Slovenije, in sicer 14. člen v poglavju o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah. Nato je Konvencija o pravicah invalidov¹, katere namen je spodbujati, varovati in invalidom zagotavljati polno in enakopravno uživanje vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter spodbujati spoštovanje njihovega prirojenega dostojanstva. Sledi Evropska strategija o invalidnosti za obdobje 2010-2020², ki se osredotoča na odstranitev ovir in v kateri je kot eno od osmih glavnih področij ukrepanja Evropska komisija določila dostopnost. Naslednji zelo pomemben dokument je Akcijski program za invalide 2014-2021³.

Pravilnik o univerzalni graditvi in uporabi objektov (pri projektiranju, gradnji, uporabi in vzdrževanju objektov, dostopnih vsem ljudem) določa uporabo standardov, in sicer: SIST ISO 21542, SIST 1186 in SIST EN 60118-4.

Standard SIST ISO 21542, Gradnja stavb - Dostopnost in uporabnost grajenega okolja, 2012 "opredeljuje kako naj bo grajeno okolje načrtovano, grajeno in urejeno, da ljudje lahko samostojno, enakovredno in dostojanstveno ter v največji možni meri dostopajo, vstopajo, uporabljajo, izstopajo in se evakuirajo iz stavbe. Določa cilje, usmeritve za načrtovanje, zahteve in priporočila, od katerih ISO pričakuje dostopnejše in prijaznejše stavbe, ko bo standard v celoti izvajan."

Gradbeni zakon (Uradni list RS, št. 61/17 in 72/17 – popr.), v 22. členu določa univerzalno graditev in uporabo objektov, ki vključuje graditev in uporabo objektov, dostopnih vsem ljudem, ne glede na njihovo morebitno trajno ali začasno oviranost in graditev prilagodljivih objektov. Univerzalna graditev pomeni projektiranje, gradnjo in uporabo objektov na način, ki omogoča neoviran dostop do objektov in njihovo uporabo. "Dostopi, prehodi, povezovalne poti, vrata ter vertikalne povezave (stopnice, klančine, osebna dvigala in druge mehanske dvizne naprave) morajo ljudem s posameznimi funkcionalnimi oviranostmi omogočati samostojno uporabo, opremljeni morajo biti s potrebno signalizacijo in opremo za nemoteno gibanje, komunikacijo in orientacijo. Število parkirnih mest za invalide v bližini glavnega vhoda mora biti zadostno, če prostorske možnosti to omogočajo, pa morajo biti zagotovljena tudi parkirna mesta za uporabnike z otroškimi vozički. Graditev prilagodljivih objektov pomeni projektiranje in gradnjo na način, ki ne posega v izpolnjevanje drugih bistvenih zahtev in brez nesorazmernih stroškov omogoča prilagoditev objekta trajni ali začasni funkcionalni oviranosti uporabnikov. Morajo biti projektirani, grajeni in se uporabljati: objekti v javni rabi ali deli objektov, ki so v javni rabi." (GZ, 22. člen, 2017)

Pravilnik o univerzalni graditvi in uporabi objektov (Uradni list RS, št. 41/18) podrobneje določa bistveno zahtevo, s katero se zagotavljata univerzalna graditev in uporaba objektov, in vključuje graditev in

¹ Sneto s spletne strani: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/Zakonodaja-ki-ni-na-PISRS/Kulturna-raznolikost/1c24133420/Konvencija-o-pravicah-invalidov.pdf> - 21.04.2020.

² Sneto s spletne strani: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0636&from=SL> - 21.04.2020.

³ Sneto s spletne strani: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Invalidi/API-2014-2021/API_2014_2021.pdf - 21.04.2020.

uporabo objektov, dostopnih vsem ljudem, in graditev prilagodljivih objektov. Pravilnik v 6. členu določa zahteve za notranje prostore objektov, dostopnih vsem ljudem. "Pri projektiranju, gradnji, uporabi in vzdrževanju objektov, dostopnih vsem ljudem, se upošteva naslednje: vsem se zagotavlja vstop v objekt na istem mestu ali blizu njega, oblikovan in opremljen tako, da ga lahko tudi osebe z okvarami vida enostavno najdejo in uporabljajo. Če pri objektih, ki se rekonstruirajo, vzdržujejo ali se jim spreminja namembnost, to ni mogoče zagotoviti, mora biti na primernem mestu ob vhodu v objekt nameščen video signal za vzpostavitev stika z uslužbencem oziroma zvočni signal z možnostjo branja informacij; vsem se zagotavlja samostojno gibanje in orientacijo, pri čemer grajeni in premični elementi ne smejo predstavljati ovire pri gibanju, stopnice oziroma stopnišča morajo biti oblikovani tako, da je omogočena dobra vizualna zaznava roba, v sistemih kompleksnega taktilnega vodenja pa morajo biti stopnišča opremljena tudi s talnimi taktilnimi oznakami, minimalna svetla širina vhodnih vrat objekta je 0,9 m, višina praga je največ 1,5 cm, prehod med opremo pa najmanj 0,8 m, vsem se zagotavlja uporaba naprav, ki omogočajo samostojno uporabo objekta, in alarmne naprave morajo biti opremljene s svetlobnim in zvočnim signalom. Pri gradnji objektov, dostopnih vsem ljudem, ki se rekonstruirajo, je obvezna vgradnja mehanskih dvžnih naprav, razen če bi bil poseg tehnično neizvedljiv ali bi predstavljal nesorazmerni strošek. V takšnem primeru je dovoljena uporaba stopniščnih vzpenjalcev ali podobnih naprav" (PUGUO, 6. člen, 2018).

Pravilnik v 8. členu določa zahteve za prostore, namenjene strankam. "Prostori, namenjeni poslovanju s strankami, morajo imeti najmanj en pult za delo s strankami oblikovan tako, da je zaščiten pred hrupom ter da omogoča dostop, uporabo in komunikacijo vsem. Najmanj na enem pultu je treba vgraditi indukcijsko slušno zanko in zagotoviti tehnično nadomestilo. V objektih z informacijskim pultom mora biti ta označen tako, da je dobro osvetljen in viden iz smeri vhoda. Če je oddaljen več kot 5 m od vhodnih vrat, mora do njega voditi talna taktilna oznaka. V prostorih za stranke, kjer se informacije posredujejo preko ozvočenja, je treba zagotoviti posredovanje teh tudi prek indukcijske slušne zanke ter vidno, z možnostjo ponovnega branja. Informacijske table, orientacijske oznake in druge informacije morajo biti lahko razumljive in na takem mestu, ki je dostopno vsem" (PUGUO, 8. člen, 2018).

Pravilnik v 9. členu določa zahteve za prilagodljive objekte. "Pri projektiranju, gradnji, uporabi in vzdrževanju prilagodljivih objektov se zagotavlja, da se v primeru prilagoditve objekta za potrebe zagotavljanja uporabe objekta za vse ljudi brez posega v konstrukcijo, toplotni ovoj ter zagotovljeno požarno varnost, upošteva naslednje: z minimalnimi prilagoditvami se zagotavlja možnost dostopa in uporabe objekta in tako omogoči nemoteno uporabo objekta tudi funkcionalno oviranim osebam, zagotavlja se možnost vgradnje indukcijskih slušnih zank, svetlobnih oznak, zvočnega opozarjanja ali pisnih video informacij, zagotavlja se možnost vgradnje mehanskih dvžnih naprav ali se omogoča drug način dostopa in uporabe objekta vsem, ter zagotavlja se prosta površina v najmanj eni kopalnici oziroma stranišču, če ta ni v kopalnici, ki omogoča gibanje osebe na invalidskem vozičku" (PUGUO, 9. člen, 2018).

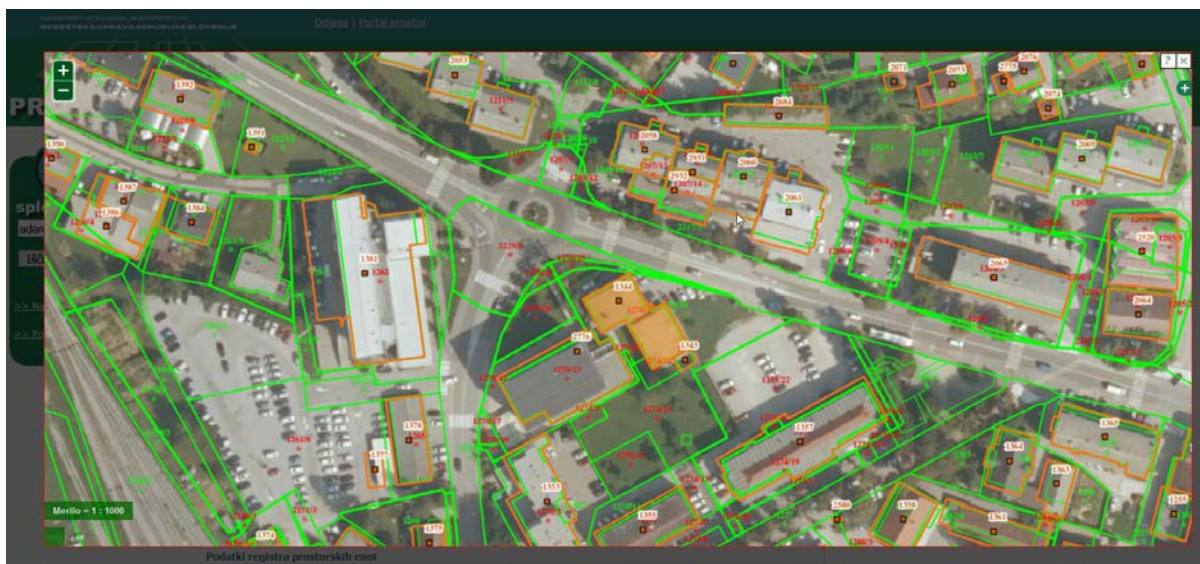
Dostopnosti brez ovir se zagotavlja za vse funkcionalno ovirane osebe. V Pravilniku o univerzalni graditvi in uporabi objektov so "funkcionalno ovirane osebe invalidi in druge osebe s trajnimi ali začasnimi okvarami (npr. gibalne oviranosti, okvare vida, okvare sluha, poškodbe, kronične bolezni), motnjami (npr. motnje v duševnem razvoju) oziroma telesnimi značilnostmi, ki so lahko tudi posledica različnih življenjskih situacij (npr. starejši, otroci, nosečnice)" (PUGUO, 2. člen, 2018). V Standardu (SIST ISO 21542, 2012) so navedene še osebe s prikritimi omejitvami (npr. s težavami z vzdržljivostjo in alergijami) in osebam različnih starosti in rasti (vključno s slabotnimi osebami). V gradbenem zakonu, univerzalna graditev in uporaba objektov vključuje graditev in uporabo objektov, dostopnih vsem ljudem, ne glede na njihovo morebitno trajno ali začasno oviranost. (GZ, 2017)

➤ UVOD V METODOLOGIJO ZA OCENJEVANJE DOSTOPNOSTI STAVB PRAVOSODNIH ORGANOV

V nadaljevanju je podan uvodni del metodologije za ocenjevanje dostopnosti stavb pravosodnih organov, ki je skupen za: metodologijo za ocenjevanje zunanjega dostopa ter metodologijo za ocenjevanje notranjega dostopa.

Za vzpostavitev enotnega koncepta podatkov, je v metodologijo za ocenjevanje dostopnosti uveden skupni identifikator. Ta identifikator povezuje zunanjo dostopnost, notranjo dostopnost in evidenco nepremičnin Ministrstva za pravosodje z metodologijo za ocenjevanje notranje dostopnosti. To je skupna vhodna točka obeh metodologij, ki morata biti usklajena z uradnimi podatki GURS-a (številka stavbe, delov stavb in parcel), to so podatki Geodetske uprave v Registru nepremičnin (REN). Zapis primera v registru je sledeč - Stavba: katastrska občina 1727 Poljansko predmestje številka stavbe 808 Del stavbe: katastrska občina 1723 Vič številka stavbe 9369 številka dela stavbe.

Metodologija je usklajena z nalogo za vzpostavitev evidence podatkov o nepremičninah in prostorskega informacijskega sistema nepremičnin v upravljanju Ministrstva za pravosodje.

Slika 1: Primer označbe za Okrajno sodišče Grosuplje, Adamičeva ulica 6, 1290 Grosuplje

➤ PODATKOVNI MODEL ZA POPIS DOSTOPNOSTI STAVB PRAVOSODNIH ORGANOV

Vsebina popisa je 34 objektov pravosodnih organov. Oblika in vsebina povezovalne tabele je enotna za obe metodologiji:

Preglednica 1: Opis atributov

Pravosodni organ – OKRAJNO SODIŠČE	
ID	Številka objekta/številka dela objekta
OBJEKT PRAVOSODNEGA ORGANA	Naziv organa in naslov
ŠIFRA K.O.	Šifra katastrske občine
ID STAVBE	Identifikacijska številka stavbe
ID DELA STAVBE	Identifikacijska številka dela stavbe

Podatke pridobimo iz Excelove tabele o stavbah in delih stavb, ki je bila izdelana za nalogo Ministrstva za pravosodje, in sicer Pogodba za vzpostavitev evidence podatkov o nepremičninah in prostorskega informacijskega sistema nepremičnin v upravljanju Ministrstva za pravosodje v sklopu naloge št. 1 z naslovom Ureditev seznama nepremičnin Ministrstva za pravosodje z uradnimi podatki GURS in priprava nabora atributnih podatkov za učinkovito upravljanje.

Tako je izdelana preglednica s podatki identifikatorjev za 34 pravosodnih organov.

Preglednica 2: Objekti pravosodnih organov s skupnim ID identifikatorjem za obe metodologiji

ID	OBJEKT PRAVOSODNEGA ORGANA	*ŠI. K.O.	ID STAVBE	ID DELA STAVBE
1	Okrajno sodišče v Grosupljem, Adamičeva cesta 6, 1290, Grosuplje	1783	1344	1
2	Okrajno sodišče v Kočevju, Ljubljanska cesta, 26, 1330, Kočevje	1577	120	1
3	Okrajno sodišče v Trbovljah, Trg revolucije, 11, 1420, Trbovlje	1871	2098	1
4	Okrajno sodišče v Kamniku, Glavni trg, 22, 1241, Kamnik	1911	527	1
5	Okrožno sodišče v Mariboru, Sodna ulica, 14, 2000, Maribor Okrajno sodišče v Mariboru, Cafova ulica, 1, 2000, Maribor	657	1715 2700	1 1
6	Okrajno sodišče v Lenartu, Jurovska cesta, 15, 2230, Lenart v Slov. goricah	532	907	1
7	Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici, Kolodvorska ulica, 10, 2310, Slovenska Bistrica	753	1960	2
8	Okrožno sodišče na Ptuj, Krempljeva ulica, 7, 2250, Ptuj	400	1154	1
9	Okrajno sodišče v Ormožu, Ptujška cesta, 8C, 2270, Ormož	332	1115	201, 202, 203
10	Okrožno in okrajno sodišče v Slovenj Gradcu, Kidričeva ulica, 1, 2380, Slovenj Gradec	850	458	1
11	Okrožno državno tožilstvo v Slovenj Gradcu, Poštna ulica, 1, 2380, Slovenj Gradec	850	643	5
12	Okrožno, višje in okrajno sodišče v Celju, Prešernova ulica, 22, 3000, Celje	1077	1672	1
13	Okrožno in okrajno sodišče v Celju, Prešernova ulica, 23A, 3000, Celje	1077	3118	1
14	Okrajno sodišče v Šentjurju, Ulica Dušana Kvedra, 45, 3230, Šentjur	1138	816	5

15	Okrajno sodišče v Šmarju pri Jelšah, Aškerčev trg, 11, 3240, Šmarje pri Jelšah	1200	444	10, 11, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 30, 33
16	Okrajno sodišče v Žalcu, Levstikova ulica, 14, 3310, Žalec	996	1365	1
17	Okrožno in okrajno sodišče v Kranju, Slovenski trg, 2, 4000, Kranj	2100	823	1
18	Okrožno in okrajno sodišče v Kranju, Zoisova ulica, 2, 4000, Kranj	2100	862	1
19	Okrajno sodišče na Jesenicah, Cesta maršala Tita, 37, 4270, Jesenice	2175	487	1
20	Okrajno sodišče v Radovljici, Gorenjska cesta, 15, 4240, Radovljica	2156	653	1
21	Okrajno sodišče v Škofji Loki, Partizanska cesta, 1A, 4220, Škofja Loka	2035	1316	1
22	Okrajno sodišče v Ajdovščini, Gregorčičeva ulica, 28, 5270, Ajdovščina	2392	244	2, 8
23	Okrajno sodišče v Idriji, Mestni trg, 1, 5280, Idrija	2357	1725	4, 11
24	Okrajno sodišče v Idriji, Mestni trg, 5, 5280, Idrija	2357	588	19
25	Okrajno sodišče v Tolminu, Mestni trg, 1, 5220, Tolmin	2248	609	1
26	Okrajno sodišče v Ilirski Bistrici, Bazoviška cesta, 22, 6250, Ilirska Bistrica	2525	227	1, 2, 3, 4
27	Okrajno sodišče v Postojni, Jenkova ulica, 3, 6230, Postojna	2490	136	9, 10
28	Okrajno sodišče v Sežani, Kosovelova ulica, 1, 6210, Sežana	2455	308	1, 4, 6
29	Okrajno sodišče v Brežicah, Cesta prvih borcev, 48, 8250, Brežice	1300	279	1
30	Okrajno sodišče v Sevnici, Glavni trg, 30, 8290, Sevnica	1379	298	1
31	Okrožno, okrajno in delovno sodišče v Novem mestu, Jerebova ulica, 2, 8000, Novo mesto	1456	683	1
32	Okrajno sodišče v Črnomlju, Trg svobode, 1, 8340, Črnomelj	1535	231	1
33	Okrajno sodišče v Ljutomeru, Prešernova ulica, 18, 9240, Ljutomer	259	610	1
34	Okrajno sodišče v Lendavi, Glavna ulica, 9, 9220, Lendava - Lendva	166	1099	1

➤ RAZLAGA POJMOV

Avtobusna postaja je prostor, določen za sprejem in odpravo avtobusov, ki mora imeti pokrite perone, urejene za varno vstopanje in izstopanje potnikov, prostore za zadrževanje potnikov in voznega osebja, za hrambo prtljage, elektronski medij za informacije o voznih redih ali tablo z objavo izvlečkov iz voznih redov, mesta za prodajo vozovnic, sanitarije ter prometni urad in s predpisi določeno opremo (POAP, 2003).

Avtobusno postajališče je s predpisano prometno signalizacijo označen ali fizično od vozišča ločen prostor, namenjen izključno ustavljanju avtobusov v javnem linijskem cestnem prometu oziroma avtobusov ali drugih vozil, namenjenih izvajanju posebnega linijskega prevoza (PAP, 2011).

Avtobusno postajališče izven cestišča je avtobusno postajališče, ki ima postajališče neposredno ob vozišču ali fizično ločeno od vozišča (PAP, 2011).

Bistvene zahteve - so gradbenotehnične lastnosti, ki jih morajo izpolnjevati objekti za zagotavljanje njihove varne in učinkovite rabe (GZ, 2017).

Dostopnost je opredeljena kot zagotavljanje invalidom, da imajo enako kot drugi dostop do fizičnega okolja, prevoza, informacijskih in komunikacijskih tehnologij in sistemov (IKT) ter drugih objektov in storitev (GIS, 2019).

Dostopnost (do stavb ali delov stavb) – urejenost stavb ali delov stavb, da lahko ljudje ne glede na invalidnost, starost ali spol do njih dostopajo, vstopajo vanje, izstopajo iz njih in jih uporabljajo. OP: dostopnost vključuje preprost neodvisen dostop, vstop, evakuacijo in/ali uporabo stavbe ter njene opreme in objekta za vse potencialne uporabnike, pri čemer so zagotovljeni zdravje, varnost in dobro počutje posameznikov pri teh aktivnostih (SIST ISO 21542, 2012).

Fizična dostopnost je odsotnost ovir, ki bi invalidom preprečevale, da se samostojno orientirajo in gibljejo v prostoru (GIS, 2019).

Dvižne naprave –

Dvižna ploščad – trajno nameščena naprava za fiksne nakladne površine, ki vključuje vodeno ploščad, katere dimenzije in zgradba omogočajo dostop enega ali več invalidnih potnikov z invalidskim vozičkom ali brez njega (SIST ISO 21542, 2012).

Mehanske dvižne naprave - so naprave, s katerimi se trajno premaguje višinske razlike (npr. dvigala, navpične in stopniščne dvižne ploščadi, stopniščna dvigala ali tekoče steze) (PUGUO , 2018).

Stopniščna dvižna ploščad – naprava za prevoz osebe (sedeče ali stoječe) ali osebe na invalidskem vozičku med dvema ali več podesti s pomočjo sedeža ali ploščadi, ki se giblje v poševni ravnini (SIST ISO 21542, 2012).

Funkcionalno ovirane osebe - so invalidi in druge osebe s trajnimi ali začasnimi okvarami (npr. gibalne oviranosti, okvare vida, sluha, poškodbe, kronične bolezni), motnjami (npr. motnje v duševnem razvoju) oziroma telesnimi značilnostmi, ki so lahko tudi posledica različnih življenjskih situacij (npr. starejši, otroci, nosečnice) (PUGUO , 2018).

Glavni vhod – vhod ali vhodi, kadar obstaja več kot eden z enakim statusom, kjer ljudje po navadi dostopajo in vstopajo, da lahko stavbo ali druge objekte uporabljajo (SIST ISO 21542, 2012).

Gibalni prostor – neoviran prostor, ki je potreben za dostop do katerega koli dela grajenega okolja, vstop vanj, gibanje v njem in izstop iz njega (SIST ISO 21542, 2012).

Klančina -

Klančina – konstrukcija v obliki poševne ravnine z naklonom, večjim ali enakim 1:20 (5%) od vodoravnice, skupaj z vsemi vmesnimi podesti, ki omogoča prehod na nižji ali višji nivo (SIST ISO 21542, 2012).

Vzpon (klančina) – vodoravna razdalja med začetkom in koncem klančine (SIST ISO 21542, 2012).

Manevrski prostor – najmanjši tridimenzionalni prostor, v katerem je mogoče opraviti manever, potreben za dostop do določenega objekta, komponente ali opreme, zlasti pri uporabi invalidskega vozička ali pripomočka za hojo (SIST ISO 21542, 2012).

Mobilnost je kompleksen pojem, ki vključuje orientacijo, navigacijo in gibanje lastnega telesa (slepe ali gibalno ovirane osebe) v prostoru, za doseg nove lokacije v prostoru (npr. stavbe pravosodnega organa) (GIS, 2019).

Navigacija je skupek navodil, ki omogočajo slepi ali gibalno ovirani osebi priti iz trenutne pozicije na novo željeno/izbrano točko v prostoru. Navodila so lahko podana na več načinov. Npr. ustno, še bolj poznana in razširjena je pri nas elektronska navigacija z napravo Garmin (GIS, 2019).

Objekt v javni rabi - je objekt ali del objekta, katerega raba je pod enakimi pogoji namenjena vsem (GZ, 2017).

Odsevnost – stopnja svetlobe, ki odseva od površine (v okolici namestitve) in se izraža v lestvici od 0 do 100 oziroma ki predstavlja lestvico sivin od navidezne popolne absorpcije svetlobe (črna) do popolnega odseva svetlobe (bela) (SIST ISO 21542, 2012).

Oprijemalo – del stopnišča ali klančine ali druge komponente v stavbi, ki omogoča vodenje, ravnotežje in podporo (SIST ISO 21542, 2012).

Orientacija pomeni, da slepa ali gibalno ovirana oseba pozna svojo lokacijo v prostoru ter odnose do objektov v prostoru (GIS, 2019).

Označbe na prometnih površinah so horizontalna prometna signalizacija, s katero se na prometnih površinah označujejo nevarnosti, prepovedi, omejitve in druge obveznosti ter obvestila za udeležence cestnega prometa (PPSPOC, 2019).

Podest – raven prostor ali del talne konstrukcije na koncu niza stopnic ali klančine ali na vhodu v kabino dvigala (SIST ISO 21542, 2012).

Pripomoček – posebej izdelani ali na splošno dosegljivi pripomočki za preprečevanje, nadomeščanje, spremljanje, lajšanje ali nevtralizacijo omejitev, omejitev gibanja ali omejitev sodelovanja (SIST ISO 21542, 2012).

Rekonstrukcija - je spreminjanje tehničnih značilnosti obstoječega objekta, pri čemer se delno ali v celoti spreminjajo njegovi konstrukcijski elementi, zmogljivost ali izvedejo druge njegove izboljšave, pri čemer se morajo ohraniti najmanj temelji ali kletni zidovi obstoječega objekta, in se gabariti objekta praviloma ne povečajo, lahko pa se zmanjšajo; povečanje gabaritov je v okviru rekonstrukcije mogoče le zaradi usklajevanja z bistvenimi zahtevami, kot jih za objekte določajo predpisi, ki urejajo graditev (GZ, 2017).

Sistem za lažje poslušanje – del opreme, sistem izdelkov, strojne opreme, programske opreme ali storitev, ki se uporablja za povečanje, ohranjanje ali izboljšanje sposobnosti posameznika z okvaro sluha za razumevanje poslušanega (SIST ISO 21542, 2012).

Slušna zanka (indukcijska zanka) - je namenjena uporabnikom slušnih aparatov (naglušnim osebam) in jim omogoča udobno in nemoteno poslušanje izgovorjenega v mikrofona v gledališču, kulturnih, zdravstvenih ustanovah, cerkvah in v domačem okolju, kot tudi na sodiščih. Slušna zanka preprečuje motnje, kot so odmev, šumenje, hreščanje ali piskanje, ki se lahko pojavijo uporabnikom slušnega aparata ob poslušanju radia, televizije, glasbenih instrumentov, glasbenih predvajalnikov, zvoka iz mikrofona, zvočnikov ali v hrupnih javnih prostorih. Slušna zanka je sestavljena iz posebnega ojačevalca in slušne zanke (žica) (Internet 9).

Stopnice -

Čelo – navpična komponenta stopnice med nastopno ploskvijo ali podestom in stopnico ali podestom nad ali pod njo (SIST ISO 21542, 2012).

Globina stopnice – nastopna ploskev stopnice: (stopnice) vodoravna razdalja med dvema zaporednima stopnicama, merjena na središčni liniji (SIST ISO 21542, 2012).

Rob stopnice – izbočen rob stopnice ali podesta, ki je lahko zaokrožen, posnet ali drugačne oblike (SIST ISO 21542, 2012).

Višina stopnice – navpična razdalja med zgornjima vodoravnima površinama dveh zaporednih stopnic ali med podestom in naslednjo stopnico nad ali pod njo, ali razdalja med dvema zaporednima podestoma (SIST ISO 21542, 2012).

Svetla širina (splošno) – neoviran prostor, potreben za prehod skozi vrata, vzdolž prehoda ali drugega elementa na poti (na primer stopnišče) (SIST ISO 21542, 2012).

Svetla širina (vrata) - razpoložljiva širina za prehod skozi odprtino vrat, brez vseh ovir nižje od 900 mm, merjeno, ko so vrata odprta za 90 stopinj ali ko so drsna ali zložljiva vrata popolnoma odprta (SIST ISO 21542, 2012).

Taktilne oznake -

Kompleksno taktilno vodenje - je sistem standardnih talnih taktilnih oznak, sestavljen iz vodilnih, opozorilnih in obvestilnih oznak, ki se uporablja za vodenje čez prostore z zahtevno orientacijo, z veliko gostoto ljudi ali prometa (PUGUO , 2018).

Opozorilne oznake – elementi taktilnega vodilnega sistema, ki opozarjajo na ključne točke in nevarnost v prostoru (SIST ISO 21542, 2012).

Standardne taktilne oznake - so taktilne oznake, kot jih določa standard SIST 1186 (PUGUO, 2018).

Talni taktilni vodilni sistem - je sistem, ki izboljšuje varnost in omogoča gibanje osebam z okvarami vida ter ga sestavljajo taktilne oznake in robovi, dopolnjujejo pa drugi elementi (npr. zvočni moduli na semaforjih) (PUGUO , 2018).

Vodilna taktilna oznaka - je taktilna in vizualna oznaka, ki osebam z okvarami vida nakazuje smer gibanja, kjer je orientacija zahtevna (PUGUO , 2018).

Tolmač za znakovni jezik - je oseba, ki gluhim osebam tolmači slovenski govorni jezik v znakovni jezik in slišnim osebam tolmači znakovni jezik v slovenski govorni jezik. Tolmač za znakovni jezik - je polnoletna oseba, ki ji je bil izdan certifikat v skladu s predpisi, ki urejajo nacionalne poklicne kvalifikacije in je vpisana v register tolmačev za znakovni jezik (ZUSZJ , 2002).

TTVS - Talni taktilni vodilni sistem za slepe in slabovidne (SIST 1186:2016).

Uporabnost – značilnost grajenega okolja, da ga lahko vsi uporabljajo udobno in varno (SIST ISO 21542, 2012).

Vizualni kontrast – vizualno zaznavanje razlike med dvema elementoma. OP: Izraženo je lahko kot razlika v odsevnosti svetlobe ali svetlosti, kar se imenuje tudi svetlostni kontrast (SIST ISO 21542, 2012).

Vzdrževalna dela v javno korist - so izvedba takšnih vzdrževalnih in drugih del, za katere je v posebnem zakonu ali predpisu, izdanem na podlagi takšnega posebnega zakona, določeno, da se za zagotavljanje opravljanja določene vrste gospodarske javne službe lahko spremenita tudi zmogljivost objekta in z njo povezana velikost objekta (GZ , 2017).

Vzdrževanje objekta - so dela, namenjena ohranjanju uporabnosti in vrednosti objekta ter izboljšave, ki upoštevajo napredek tehnike, zamenjava posameznih dotrajanih konstrukcijskih in drugih elementov ter inštalacijski preboji (GZ , 2017).

Vodenje – sistem, ki zagotavlja ustrezne informacije za pomoč osebi, da najde pot skozi grajeno okolje do dokončnega cilja. OP: Vodenje vključuje lastno orientacijo, poznavanje lastnega cilja, sledenje najboljši poti, prepoznavanje lastnega cilja in vodenje po poti nazaj ven. Slepí ali slabovidni s pomočjo taktilnih informacij lažje najdejo pot (SIST ISO 21542, 2012).

Zmožnost; sposobnost – prepoznavne lastnosti človeka, vključno, vendar ne izključno, da hodi, govori, sliši, čuti na otip, okusi, razume in prepozna (SIST ISO 21542, 2012).

Zvočni opis – govorni opis, ki izraža vizualne vidike predstavitve ali izvedbe (SIST ISO 21542, 2012).

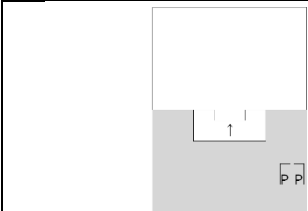
Aktivnost 1.1: Izdelava metodologije za ocenjevanje zunanjega dostopa

Metodologija za ocenjevanje zunanjega dostopa do stavb pravosodnih organov je namenjena preveritvi realnega stanja v prostoru, ali imajo funkcionalno ovirane osebe prost dostop brez ovir od najbližje postaje javnega potniškega prometa ali parkirišča do vhoda v stavbo pravosodnih organov. Dostop brez ovir obravnavanim ciljnim skupinam (slepim in slabovidnim, gibalno oviranim ter gluhi in naglušnim) omogoča bolj samostojno življenje in lažje doseganje enakopravnosti v družbi. Zunanja dostopnost do stavb pravosodja je ključna za omogočanje enakopravnosti vključevanja na področju pravosodja.

Metodologija zajema ocenjevanje dostopnosti z dveh različnih vstopnih točk, in sicer avtobusnega postajališča in parkirnega mesta, ki se nato nadaljuje na ocenjevanje dostopne poti. Ocenjuje se elemente na poti, ki je najkrajša in najbolj primerna za dostopanje do stavb oziroma delov stavb pravosodnih organov. Ocenjevanje se konča pri vhodu v objekt. Metodologija sledi jasnim načelom in kriterijem ocenjevanja dostopne poti z vidika treh skupin (gibalno ovirani, slep ter slabovidni in gluhi ter naglušni) skladne z zakonodajo, predpisi in priročniki ter standardi. Ocenjevanje se vnaša analogno na popisni list, katerega sestavna dela sta terenska skica in navodila za zajem. Terenska skica je izsek bližnje okolice stavbe, in sicer mora zajemati avtobusno postajališče in parkirno mesto. V navodilih so jasno in nedvoumno zapisana navodila zajema terenskih podatkov dostopnosti, ter načina pravilnega fotografiranja elementov, to je digitalnega zajema. Digitalni zajem se izvaja z GPS aplikacijo. Zajema se relevantna sled poti, ki se opremlja s fotografskimi posnetki, ter podatki o dostopnosti in urejenosti poti. Metodologija predstavlja idealno sliko dostopnosti, pri popisu pa se sledi dejanskemu stanju na terenu.

Pri ocenjevanju zunanjega dostopa so obravnavani funkcionalnost in prilagojenost zunanjih prostorov, in sicer naslednjih skupin elementov:

Preglednica 3: Elementi zunanjega dostopa

ZUNANJI DOSTOP	
	Podatki o širšem dostopu se nanašajo na: postaje javnega potniškega prometa, parkirne prostore, dostopne poti do objekta od postaje in parkirišča ter zunanje vertikalne komunikacije in druge ovire na dostopni poti do objekta.
POSTAJALIŠČE JPP	• postajališče
PARKIRIŠČE	• parkirišče
DOSTOPNA POT	• robovi • naklon poti • širina poti • poglobitev robnika • podlaga na poti • osvetljenost poti • semaforiziran prehod za pešce

Pri dostopnosti funkcionalno oviranih se upoštevajo različni načini prihoda:

- Oseba se pripelje z javnim potniškim prometom do najbližje avtobusne postaje ter razdaljo do vhoda v objekt prehodi oziroma prevozi, če uporablja invalidski voziček.

- Oseba se pripelje z osebnim avtomobilom, ki ga parkira na najbližjem parkirnem mestu za invalide ter razdaljo do vhoda v objekt prehodi oziroma prevozi, če uporablja invalidski voziček.
- Oseba se pripelje z osebnim avtomobilom, ki ga parkira na najbližjem parkirišču ter razdaljo do vhoda v objekt prehodi.
- Osebo pripeljejo z osebnim avtomobilom ali taksijem do najbližje možnosti za kratkotrajno ustavitev vozila pri objektu ter razdaljo do vhoda v objekt prehodi oziroma prevozi, če uporablja invalidski voziček.

Vstopni točki do poti zunanje dostopnosti do objektov

Vstopni točki sta začetni točki poti. To sta avtobusno postajališče ali parkirno mesto. Oba morata biti prilagojena za vse tri ciljne skupine in jim omogočati uporabo.

➤ Podatkovni model za ocenjevanje zunanje dostopnosti

Metodologija za ocenitev zunanega dostopa do objektov pravosodnih organov v osnovi sledi metodologiji, ki je bila izvedena in testirana v okviru večletnega projekta "Omogočanje multimodalne mobilnosti oseb z različnimi oviranostmi", ki ga financira Ministrstvo RS za infrastrukturo. Podatkovni model je deloma spremenjen zaradi različnega obsega območja prikaza, ki se v nalogi nanaša na dostopnost območja od najbližjega avtobusnega postajališča, parkirišča ali parkirnega mesta za invalide do vhoda v javni objekt.

Preglednica 4: Atributi zunanje dostopnosti

OBJEKTNI TIP	OBJEKTNI PODTIP	CILJNE SKUPINE		
		SLEPI IN SLABOVIDNI	GIBALNO OVIRANI	GLUHI IN NAGLUŠNI
Avtobusno postajališče	Ustreznost postajališča	X	X	X
	Dostopnost avtobusnega postajališča	X	X	
Parkirno mesto	Zagotovitev parkirnega mesta		X	
	Ustreznost parkirnega mesta		X	
Pot	Podlaga	X	X	
	Širina pešpoti		X	
	Poglobitev robnika	X	X	
	Pohodne rešetke	X	X	
Naklon poti/ klančine	Ustreznost klančine	X	X	
Stopnice na dostopni poti	Ustreznost oblikovanja stopnic	X		
Osvetlitev poti		X	X	
Zvočni semaforji	-	X		
Talni taktilni vodilni sistem (TTSV) / taktilne označbe	-	X		

Dostopna pot (kot celota)	Pot od avtobusnega postajališča do vhoda v objekt	X	X	
	Pot od parkirišča do vhoda v objekt	X	X	
Stavba	Vhod v objekt	X	X	X

V nadaljevanju so navedeni elementi poti z opisom zahtev o dostopnosti, ki bodo sestavni del popisa zunanje dostopnosti poti brez arhitektonskih ovir.

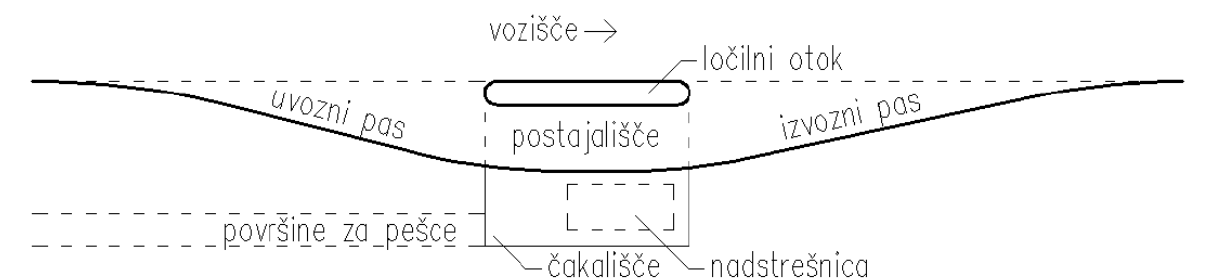
➤ ZUNANJI DOSTOP

Pri zunanji dostopnosti poti sledimo standardu SIST ISO 21542, kjer s smernicami o dostopnih poteh obravnava celotno sliko dostopnosti od avtobusnega postajališča ali parkirnega mesta do vhoda v stavbo za vse tri obravnavane skupine. Relevantni elementi na pešpoti so vzdolžni naklon, površinska obdelava, osvetljenost in širina. Pomembno je tudi ocena ovir na pešpoti, to so predvsem ožine, strmine, stopnice, nepravilno postavljeni prometni znaki, drevesa, izveski, svetilna korita, veje in bodičasto grmovje ter slabo vgrajeni kanalizacijski pokrovi ter rešetke in poškodbe na peščevih površinah.

➤ Avtobusno postajališče

Avtobusna postajališča morajo biti urejena skladno s Pravilnikom o avtobusnih postajališčih; Uradni list RS, št. 106/11 in 36/18 in Pravilnikom o opremljenosti avtobusnih postaj, pomembnejših avtobusnih postajališč in avtobusnih postajališč ter načinu opravljanja storitev avtobusnih postaj; Uradni list RS, št. 86/04 in 131/06 – ZPCP-2.

Primerno avtobusno postajališče za gibalno ovirane je izven cestišča in s primernim prostorom na površini za pešce za gibanje z vozičkom ter možnost postavitve rampe za izvoz iz avtobusa. Avtobusno postajališče mora biti opremljeno tudi z nalepko o primernosti postajališča z oznako invalida.

Slika 2: Elementi avtobusnega postajališča izven cestišča

Za slepe in slabovidne mora biti postajališče opremljeno z Brajevo pisavo s podatki o postajališču, imeti mora TTVS in talne oznake za rob postajališča, predvsem v primerih nivojskega postajališča.

Za gluhe in naglušne, mora biti avtobusno postajališče opremljeno z informacijskimi oznakami in napisi o postajališču ter obvestila o časovnem prihodu avtobusov.

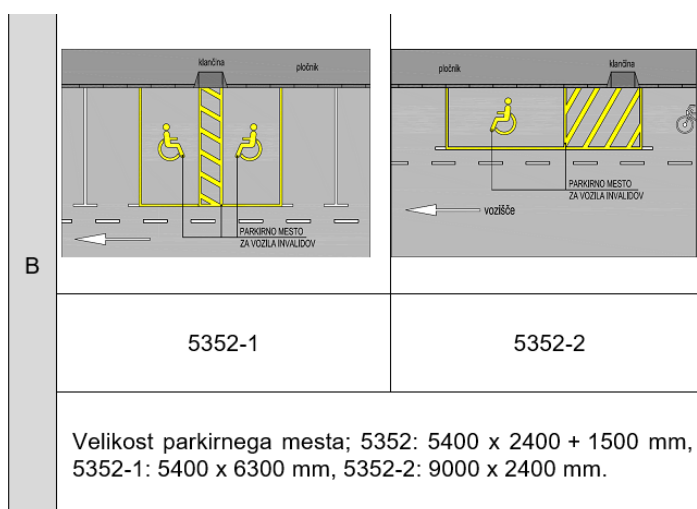
V primeru avtobusne postaje, mora biti na avtobusni postaji vzpostavljen tak prometni režim, da je zagotovljena varnost vsem uporabnikom in hitrost gibanja vozil ne sme presegati 20 km/h. Zagotovljen mora biti enosmerni promet, ustrezna talna in vertikalna signalizacija, razsvetljava in neovirano gibanje funkcionalno oviranih oseb. Postaja mora imeti tudi veden napis AVTOBUSNA POSTAJA z imenom mesta/kraja (POAP, 2003). Postaja mora imeti perone, ki zagotavljajo varen vstop in izstop potnikov, mora biti pokrit s streho, in imeti mora talne taktilne oznake.

Do leta 2025, naj bi bil izpolnjen cilj “dostopnost javnega potniškega prometa”, po strategiji “Dostopna Slovenija” (Nacionalne usmeritve za izboljšanje dostopnosti grajenega okolja, informacij in komunikacij za invalide, 2005).

➤ Parkirno mesto

Parkirno mesto, rezervirano za funkcionalno ovirane osebe, zlasti za uporabnike invalidskih vozičkov, mora biti v skladu s standardom ISO-FDIS 21542 in Pravilnik o prometni signalizaciji in prometni opremi na cestah; Uradni list RS, št. 99/15, 46/17, 59/18 in 63/19. Tako mora biti ustrezne širine z dodanim pasom za izstopanje in vstopanje iz avtomobila. Mora biti nivojsko urejeno s klančino, spuščnim robom pločnika. Če je parkirno mesto del plačilnega parkirnega mesta, mora biti avtomat dostopen, brez dvignjenega podesta in na pravilni višini dosega osebe na vozičku.

Rezervirano parkirno mesto – vozila invalidov

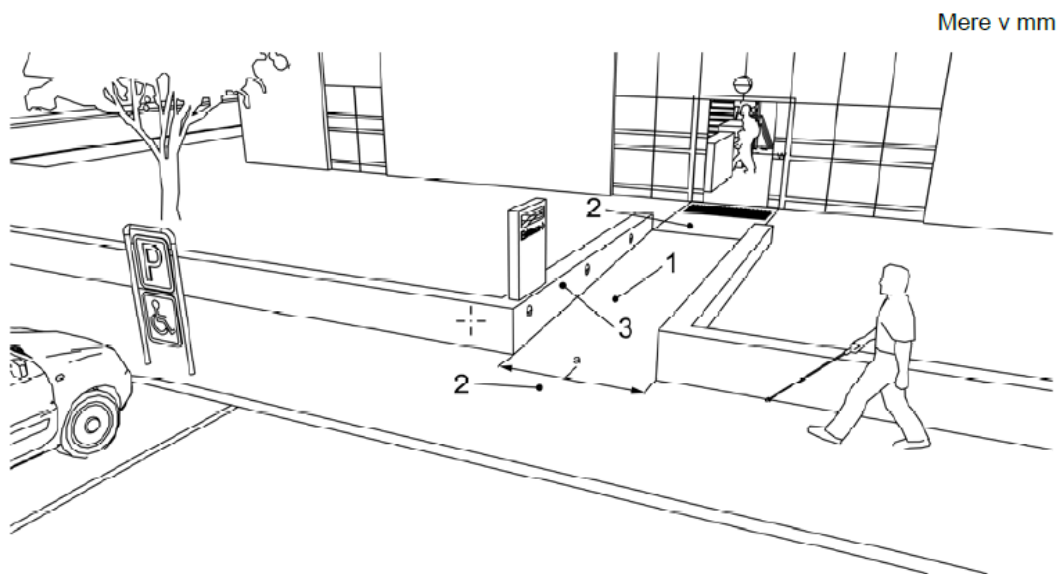

Slika 3: Predpisana velikost parkirnega mesta rezerviranega za vozila funkcionalno oviranih oseb (PPSPOC, 2019)

Slepi in slabovidni so v večini primerov pripeljani do objekta, kjer mora biti urejen prostor za kratkotrajno ustavljanje vozila. Gluhi in naglušni parkirajo na običajnih parkirnih mestih. Parkirišče mora biti opremljeno z napisnimi tablamami ter prometno signalizacijo.

➤ Dostopna pot

Pot mora omogočati samostojen in varen dostop brez ovir do vhoda v objekt pravosodnih organov. Na tej poti ne sme biti neustreznih naklonov, neustreznih širin poti, neustreznih podlag poti, višinskih ovir, neustreznih pohodnih rešetk, neustreznih poglobitev robnika, neustrezno oblikovanih stopnic, mora biti dobro osvetljena, na križiščih zvočni semaforji.

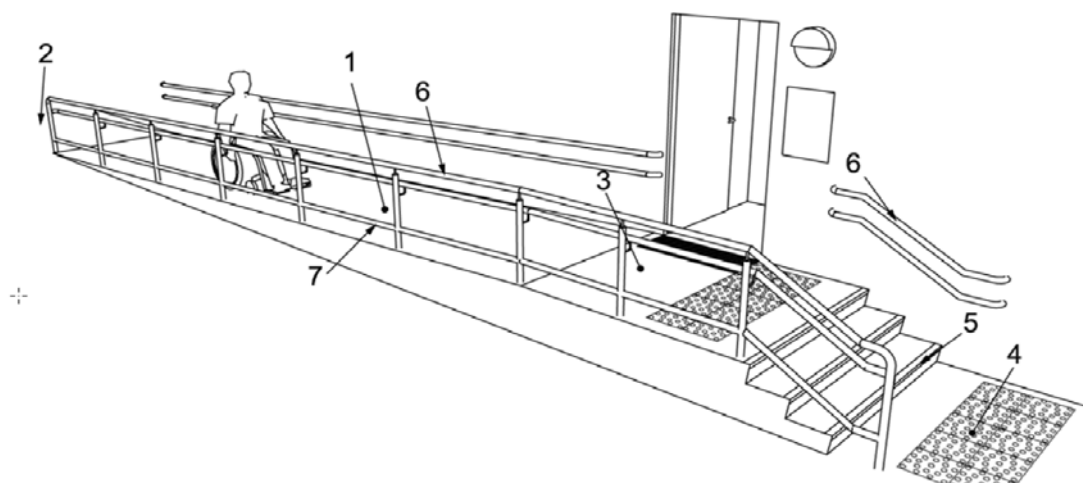
Slika 4: Prikaz elementov zunanje dostopnosti v neposredni bližini stavbe (GIS, 2019)

➤ Robovi

Robovi so pomembni predvsem za slepe in slabovidne osebe, ker jim omogočajo lažji dostop. To so predvsem stene objektov ali ograj, ki služijo kot taktilni pripomoček pri vodenju (glej sliko 4).

➤ Naklon poti

Pešpot, ki ima vzdolžni naklon večji od 5% v razmerju pomeni 1 : 20, je neprimerna. Za ljudi z invalidskim vozičkom je najprimernejši naklon 3%; če je večji, mora pot vsebovati vodoravna počivališča. Za slepe in slabovidne je lahko del, ki premaguje isto višino, opremljen s stopnicami ter talnimi oznakami oziroma talnim vodilnim sistemom na poti. Pot mora biti dobro osvetljena in zavarovana z ograjo, kar je pomembno še za slabovidne.

Slika 5: Prikaz zunanje dostopnosti do objekta po klančini z vzdolžnim naklonom in za vse ciljne skupine z ograjo talnim vodilnim sistemom (GIS, 2019)

➤ Širina poti

Širina poti mora biti najmanj 1 800 mm pri stalnem dvosmernem prometu, najmanj 1 500 mm pri pogostem dvosmernem prometu, pri čemer mora biti na vsakih 25 m razširitev za nemotena srečanja in obračanje vozička, pri pogostem dvosmernem prometu z 1 200 mm, pri čemer morajo biti na vsakih 25 m izogibališča širine 1 800 mm ter dolžine 2 000 mm in najmanj 900 mm, če je verjetnost za srečanje na poti majhna in mora biti vsakih 25 m zagotovljen prostor za obračanje in izogibanje v velikosti 1 800 mm ter dolžine 2 000 mm (SIST ISO 21542, 2012). Torej širino poti moramo gledati tudi z vidika gostote uporabnikov.

➤ Poglobitev robnika

Poglobitev robnika je eden od ključnih elementov zunanje dostopnosti. Njihova vloga je povezovalna med dvema različnima elementoma, na primer parkirne površine in pločnika ali pločnika in cestišča v križiščih. Dopustna višina med cestiščem in pogobljenim robnikom znaša 2 mm, maksimalno do 3 mm (odvisno od vozička, ali je na ročni ali motorni pogon). Naklon poglobitve sme biti največ 8% oziroma biti v razmerju 1 : 12. Uporabljajo se tudi prefabricirani elementi za prilagajanje višinskih razlik med cestiščem in pločnikom (Vovk, 2000).

➤ Podlaga na poti

Dostopnost je odvisna tudi od podlage poti, ki mora omogočati enostavno dostopnost vsem trem skupinam. Tako morajo biti čim bolj ravne in utrjene, nedrseče. Največ težav povzročajo slabo vzdrževane peščeve površine, kjer se pojavljajo erozija podlage in s tem udrtine. Težavni so tudi pokrovi kanalizacijskih jaškov, ki niso pravilno znivelirani s podlago in njihovi robovi predstavljajo oviro.

➤ Osvetljenost poti

Osvetljenost poti je važen element zaradi orientacije na dostopnih poteh, zato mora biti urejena na poti tako, da ne povzroča bleščanja in da je enakomerno osvetljena celotna površina. Osvetlitev je lahko vertikalna, stenska ali talna.

➤ Semaforiziran prehod za pešce

Semaforiziran prehod za pešce poveča varnost na poti. Zelo pomemben je interval trajanja zelene luči in opremljenost z zvočnim signalom. Daljši časovni interval omogoča gibalno oviranim osebam lažjo in bolj varno prečkanje cestišča, predvsem v primerih prečkanja več prometnih pasov. Zvočni semaforji so vodilo slepim in slabovidnim pri prečkanju ceste.

Aktivnost 1.2: Metodologija za ocenjevanje notranjega dostopa

Metodologija za ocenjevanje notranjega dostopa do stavb pravosodnih organov je namenjena preveritvi realnega stanja stavb, ali imajo funkcionalno ovirane osebe prost dostop brez ovir v stavbo in uporabo posameznih delov stavbe. Dostop brez ovir obravnavanim ciljnim skupinam (slepim in slabovidnim, gibalno oviranim ter gluhih in naglušnim) omogoča bolj samostojno življenje in lažje doseganje enakopravnosti v družbi. Notranja dostopnost stavb pravosodja je ključna za omogočanje enakopravnosti vključevanja na področju pravosodja.

Metodologija za ocenjevanje notranjega dostopa stavb pravosodnih organov izpostavlja ključne elemente oziroma dele stavbe, ki jih je potrebno ocenjevati ter vsakega posebej obravnava na osnovi standardov, zakonov in pravilnikov za načrtovanje dostopnosti brez ovir. Glede na funkcijo obravnavanih javnih objektov (stavbe pravosodnih organov) se v metodologiji za ocenjevanje notranjega dostopa obravnavajo tisti elementi oziroma deli stavbe, pomembni za njihovo dostopnost, ki se ocenjujejo ter za vsak navedeni element se natančno definira, kaj se ocenjuje. Na osnovi tega se pripravijo jasni kriteriji, ki omogočajo natančno ugotavljanje skladnosti s predpisanimi standardi - možnost dostopa brez ovir oziroma se pripravi popisni list. Popisni list vsebuje seznam relevantnih vprašanj, ki so narejena na osnovi veljavnih standardov in zakonskih predpisov za posamezne elemente/dele stavbe glede na tip invalidnosti, v katerega se vnašajo vse relevantne informacije s terena, vključujoč mere posameznih delov. Torej, v metodologiji je izpostavljeno, kako naj bodo stavbe pravosodnih organov urejene, da omogočajo, da ljudje lahko samostojno, enakovredno in dostojanstveno ter v največji možni meri dostopajo, vstopajo, in uporabljajo stavbe. Metodologija daje odgovore, ali imajo osebe z različnimi invalidnostmi prost dostop brez ovir od vhoda v objekt pravosodnih organov do razpravnih dvoran. Pri tem je upoštevan tudi dostop do ključnih javnih točk v stavbi (razpravne dvorane, pisarne, sanitarije, vertikalne povezave, hodniki, ipd.).

Ključne javne točke so določene ob analizi standardov in vhodnih podatkov. Preverjeno je, ali se lahko dostop do notranjosti deli na več nivojev po pomembnosti (npr. nujni dostop, samo javni del, samo dvorane ipd.). Metodologija je usklajena z metodologijo za ocenjevanje zunanjega dostopa.

V nadaljevanju so navedeni vsi elementi/deli stavbe z opisom zahtev o dostopnosti, ki so sestavni del popisa notranje dostopnosti stavb pravosodnih organov brez ovir.

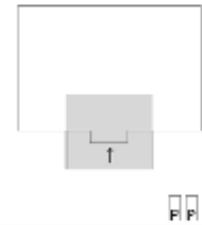
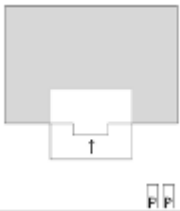
➤ NOTRANJI DOSTOP

Standard **SIST ISO 21542** navaja, ključna vprašanja (smernice) dostopnosti v **notranjosti objekta**, in sicer: "...dostopne informacije na vhodu,... vhodi in izhodi v pritličju, preproste in logične postavitve, neoviran gibalni prostor, enostaven dostop do informacijskih tabel, dvigal in toaletnih prostorov za invalide, intuitivne, razumljive in dostopne požarne evakuacijske poti, prostorna dvigala, varna stopnišča, ki so preprosta za uporabo in omogočajo varno evakuacijo ljudi, ki pri tem potrebujejo pomoč/reševanje v nujnih primerih, neдрseče pohodne površine, široke odprtine vrat in enostavno upravljanje vrat, dovolj prostora okoli vrat, ki omogoča odpiranje in zapiranje z invalidskega vozička, primeren manevrski prostor, primerna višina, lokacija in enostavno delovanje naprav za upravljanje in stikal, dobra razsvetljava, dober vizualni kontrast sten, tal, vrat in oznak, dobre oznake, sporočanje pomembnih informacij prek dveh ali več čutov (tipno, zvočno in vidno), dobra akustika, sistem za lažje poslušanje, upravljanje in vzdrževanje grajenega okolja." (SIST ISO 21542, str. 20, 21, 2012)

Notranji dostop smo metodološko razdelili na dva dela, in sicer prvi del se nanaša na vhod v objekt in drugi del na notranje prostore stavb pravosodnih organov.

Pri ocenjevanju notranjega dostopa obravnavamo funkcionalnost in prilagojenost notranjih prostorov, in sicer naslednjih skupin elementov:

Preglednica 5: Elementi notranjega dostopa

VHOD V OBJEKT	
	Podatki o vhodu v objekt se nanašajo na: zunanje vertikalne povezave (stopnice, klančine, dvizne naprave) neposredno na vhodu v objekt, opis glavnega vhoda, vhodnih vrat in vetrolova ter stranskega vhoda, če slednji obstaja.
VIŠINSKE RAZLIKE NA VHODU V OBJEKT	• Stopnice • Klančine • Dvižna ploščad
GLAVNI / STRANSKI VHOD	• Prostor pred vhodnimi vrati • Oznake na vhodu • Vetrolov
NOTRANJI PROSTORI	
	Podatki o notranjih prostorih se nanašajo na: vhodni varnostni pregled, vhodne avle, informacijske pulte, hodnike, sodne dvorane, pisarne, notranje vertikalne povezave (stopnice, klančine, osebna dvigala in druge mehanske dvizne naprave), sanitarne prostore.
ČAKALNICE, AVLE	• Vhodna vrata • Čakalnica
PROSTORI ZA POSLOVANJE S STRANKAMI	• Informacijski pult • Okence
HODNIKI / PREHODI	• Dostopi, prehodi, povezovalne poti, hodniki,
DVORANE IN DRUGI PROSTORI	• Predprostor • Vrata • Oprema • Razpravljalne dvorane, Dvorane, • Pisarne
NOTRANJE VERTIKALNE POVEZAVE	• Stopnice • Klančine • Dvižna ploščad, stopniščna dvigala • Osebna dvigala
SIGNALIZACIJA IN OPREMA	
SISTEM OZNAK IN INFORMIRANJA	• Uporabnost in postavitve • Talne in tipne oznake • Vizualne in kontrastne oznake • Zvočne / avdio oznake • Napisi • Signalizacija

Preglednica: Obravnavani elementi notranjega dostopa

➤ Vhod v objekt

Pravilnik o univerzalni graditvi in uporabi objektov določa: "da se vsem zagotavlja vstop v objekt na istem mestu ali blizu njega, oblikovan in opremljen tako, da ga lahko tudi osebe z okvarami vida enostavno najdejo in uporabljajo. Če pri objektih, ki se rekonstruirajo, vzdržujejo ali se jim spreminja namembnost, to ni mogoče zagotoviti, mora biti na primernem mestu ob vhodu v objekt nameščen video signal za vzpostavitev stika z uslužbencem oziroma zvočni signal z možnostjo branja informacij..." (PUGUO, 6.člen, 2018).

Dostopnost vhoda v objekt vključuje identifikacijo ovir na njegovi vhodni ploščadi ter njegovemu glavnemu vhodu oziroma stranskemu vhodu, če je glavni vhod nedostopen za gibalno ovirane osebe. Ocenjujejo se različni elementi: prostor pred vhodom, oznake, vrata, vetrolov, itd. Podatki se nanašajo na: zunanje vertikalne povezave neposredno na vhodu v objekt, opis glavnega vhoda ter stranskega vhoda, če glavni vhod ni dostopen. Kjer je glavni vhod dostopen le s pomočjo stopnic, je za gibalno ovirane osebe potrebno zagotoviti dostopen stranski vhod, ki po obveznih normativih zakona mora biti dostopen s pomočjo klančine, dvizne ploščadi ali kakšne druge možne rešitve.

➤ Dostopnost glavnega in/ali stranskega vhoda

"Glavni vhod mora biti ustrezno prilagojen za vse tipe invalidnosti. Biti mora brez ovir, jasno prepoznaven in dobro označen ter zavarovan z nadstreškom, ki ščiti pred slabimi vremenskimi razmerami in lajša slabovidnim osebam prepoznavanje vhoda. Pred njim mora biti ravno in dovolj veliko območje za neoviran dostop in manevriranje, da se lahko osebe na invalidskih vozičkih neovirano premikajo. Površina tal pred vhodom mora biti ravna, nedrseča, utrjena ter vzdrževana. Širina glavnega vhoda mora biti ustrezna - ustrezna širina vrat, ki se morajo zlahka odpirati. Če glavni vhod ni dostopen, mora biti ustrezno prilagojen stranski vhod, pot do njega pa mora biti ustrezno označena in dostopna." (UIRS, str. 25, 2015).

Pri vhodu morajo biti komunikacijske in informacijske oznake o posameznem objektu (naslov, uradne ure, smer dostopnega vhoda za osebe na invalidskih vozičkih), višina črk, jasnost napisa, ter uporaba Brajeve pisave. Vhod mora biti dobro osvetljen. Mora biti prisoten domofon na vhodu v objekt, ki nudi možnost komunikacije in informacije osebam s posebnimi potrebami (informacije o možnih dostopih, klic na pomoč,...). Domofon mora zagotoviti komunikacijo tudi gluhim in naglušnim, zato mora imeti domofon tudi ekran, ki omogoča lažje sporazumevanje. Pri vhodu morajo biti jasne oznake o prilagojenosti notranjih prostorov za ranljive skupine (dvigalo, indukcijska zanka, talne taktilne oznake itd.). Detajli, kot so višina praga, tip vrat in kljuk ter prostornost vetrolova glede na tip vrat so zelo pomembni tako za gibalno ovirane kot tudi za slepe in slabovidne. Prehod skozi vetrolov mora biti v isti osi. Predpražniki in druge obloge za preprečevanje vnosa umazanije morajo biti izravnani z ravno tal. Pomembne so podrobnosti v zvezi z vrati (lahka/težka, steklena, potisna, potezna, avtomatska drsna, električna,...), in kljukami (dosegljivost, vidnost, oblika, uporabnost,...). Vhod v objekt mora biti jasno označen v taktilni obliki, ki bi slepim omogočal informacijo o objektu, v katerega vstopa ter kontrastno označen. Neupoštevanje obveznih zakonskih normativov s področja kontrastnega označevanja predstavlja za slabovidne resno težavo pri neoviranem dostopu v objekt. Za slepe in slabovidne osebe je potrebna kontrastna in talna taktilna označitev vhodnih vrat, ki so najbližje informacijskemu pultu. Po vstopu v objekt mora biti prisoten prostoren predprostor / ustrezna širina in dolžina vetrolova z vidika udobnega manevriranja invalidskega vozička ter dostopen in jasno označen ter prepoznaven informacijski pult.

➤ Glavna vhodna vrata

Pri vratih je pomembno, da so dostopna, ustrezne širine, niso težka, da se odpirajo z najmanjšo možno silo. Vrata morajo biti jasno prepoznavna in označena kot dostopna; morajo biti v kontrastu s sosednjimi površinami. Avtomatska drsna vrata so prepoznana kot najbolj koristna in praktična med vsemi ostalimi možnimi. Če so vhodna vrata avtomatska, mora biti njihov čas odpiranja dovolj dolg, da omogoča varen prehod. Če so vrata steklena, morajo biti označena s kontrastnimi trakovi v višini oči, steklena površina ne sme biti bleščeča. Če ima objekt vrtljiva vhodna vrata, je nujno potrebno zagotoviti dodatna vhodna vrata, ki omogočajo neoviran dostop za gibalno ovirane. Na tej točki je potrebno poudariti, da vrtljiva vrata niso primerna ne za gibalno ovirane osebe, kot tudi ne za slepe in slabovidne. Slepim in slabovidnim takšna vrata predstavljajo izjemno nevarnost, saj jih ne zaznajo pravočasno in zato lahko pride do resnih poškodb. Pri vratih, ki se sama zapirajo, je pomembno, kakšna sila je potrebna za njihovo odpiranje, saj normativi zakonov določajo, da mora biti sila za njihovo odpiranje čim manjša, zato, da si lahko tudi osebe z zmanjšano močjo rok same odpirajo vhodna vrata. Požarno odporna vrata morajo biti enostavna za odpiranje z notranje strani brez uporabe ključa; vratno krilo naj omogoča enostavno, intuitivno in razumljivo odpiranje; sila, ki je potrebna za odpiranje naj med evakuacijo ne preprečuje uporabo gibalno oviranim ljudem.

➤ Kljuke/ročaji

Kljuke morajo biti lahko oprijemljive, da se premikajo z lahkoto, razločno vidne, dosegljive in v kontrastu z vrati. Mora biti označeno na vratih, ali se vrata povlečejo ali potegnejo.

➤ Prag

Za notranja in zunanja vrata se priporoča raven prag. Predpražniki in obloge morajo biti višinsko izravnani z ravno tal. Če je prag višji od 5 mm, mora biti zaobljen navzdol in v kontrastu z okoliško talno površino.

➤ Vetrolov

Velikost vetrolova mora biti ustrezna za nemoteno manevriranje oseb na invalidskem vozičku. Ob vhodu morajo biti nameščeni držaji. Predpražniki in obloge za preprečevanje vnosa umazanije morajo biti višinsko izravnani z ravno tal.

➤ Območje za varnostno preverjanje obiskovalcev

Svetla širina prostora za varnostno preverjanje obiskovalcev mora zagotavljati nemoten prehod osebam na invalidskem vozičku. Pri skeniranju oseb na invalidskem vozičku lahko prihaja do oddajanja signalov zaradi materialov, iz katerih je voziček narejen, ali zaradi baterij na električnih vozičkih.

➤ NOTRANJI PROSTORI

Pri notranjih prostorih se ocenjujejo komunikacijski prostori, kot so vstopne avle ter (glavni) hodniki, notranje vertikalne povezave (stopnišča, dvigala, dvizne ploščadi), specifični prostori glede na tip objekta (dvorana za sodno obravnavo, pisarne itd.) ter sanitarni prostori (tisti najbližji vstopni avli), sistem oznak in drugih komunikacij.

➤ Vhodna avla

Za vhodno avlo je pomembno, da ima dovolj prostora za manevriranje invalidskega vozička, da so površine tal neдрseče, tudi kadar so mokre. V primeru, da so v vhodni avli nameščene preproge, morajo biti takšne, ki ne ovirajo voznosti invalidskega vozička in ki ne povzročajo tresljajev, ki so škodljivi ljudem na vozičkih.

➤ Informacijski pult, prostori namenjeni poslovanju s strankami, sprejemni prostori, sprejemna okenca

“Prostori, namenjeni poslovanju s strankami, morajo imeti najmanj en pult za delo s strankami oblikovan tako, da je zaščiten pred hrupom ter da omogoča dostop, uporabo in komunikacijo vsem. Najmanj na enem pultu je treba vgraditi indukcijsko slušno zanko in zagotoviti tehnično nadomestilo. V objektih z informacijskim pultom mora biti ta označen tako, da je dobro osvetljen in viden iz smeri vhoda. Če je oddaljen več kot 5 m od vhodnih vrat, mora do njega voditi talna taktilna oznaka. V prostorih za stranke, kjer se informacije posredujejo preko ozvočenja, je treba zagotoviti posredovanje teh tudi prek indukcijske slušne zanke ter vidno, z možnostjo ponovnega branja. Informacijske table, orientacijske oznake in druge informacije morajo biti lahko razumljive in na takem mestu, ki je dostopno vsem” (SIST ISO 21542, 8. člen, 2012).

Informacijski pult je pomemben tako z vidika njegove opremljenosti za sporazumevanje s slepimi in slabovidnimi ter gluhi in naglušnimi osebami, kot tudi z vidika dostopnosti za gibalno ovirane osebe.

“Informacijski pult mora biti ustrezno prilagojen za vse tipe invalidnosti in postavljen v neposredni bližini vhoda v stavbo. Biti mora dostopen, jasno označen ter prepoznaven. Dostop do njega mora biti brez ovir in nivojskih razlik. Pred njim mora biti dovolj prostora za osebe na invalidskih vozičkih, zanje mora biti ustrezno prilagojena tudi višina informacijskega pulta. Postavljen in osvetljen mora biti tako, da omogoča branje z ustnic, morebitna steklena pregrada ne sme biti bleščeča. Opremljen mora biti z indukcijsko zanko” (UIRS, str. 45, 2015). Pot do informacijskega pulta mora imeti ustrezne talne oznake za orientacijo slepih in slabovidnih, višina informacijskega pulta mora biti ustrezna, tako da je osebam na invalidskem vozičku omogočena samostojna uporaba. Informacijski pult mora omogočati samostojno uporabo osebam z okvaro sluha, steklena površina pulta mora biti ne bleščeča, osvetlitev mora biti zasnovana tako, da je zrcalni odbojni učinek čim manjši, s čimer je omogočeno branje z ustnic, pogovorno okno pri informacijskem pultu mora biti kontrastno označeno. V prostorih za poslovanje s strankami je pomembno, da je pult oziroma okence dostopno, da je ustrezna višina pulta ali okenca, da je ustrezna osvetlitev in zvočna krajina, prisotnost steklenih pregrad med stranko in referentom nima problematičnega odseva, ki onemogoča branje z ustnic, slepi pa steklena pregrada ne sme predstavljati ovire zmanjševanja jakosti glasu – bolje se je izogibati steklenim pregradam. Zaradi slabih ali povsem odsotnih oznak perforiranih delov steklenih pregrad imajo slepi oziroma slabovidni težave z identifikacijo mesta, kamor naj usmerjajo svoj glas, da bi bili slišani. Če so nameščeni aparati za določanje vrstnega reda vstopanja strank, morajo biti ti na primerni višini, nameščeni pa morajo biti tako, da niso ovira gibalno oviranim oziroma slepim in slabovidnim.

Gluha oseba ima pravico uporabljati znakovni jezik v postopkih pred državnimi organi, organi lokalne samouprave, izvajalci javnih pooblastil oziroma izvajalci javnih služb. Pomembno je, da imajo omenjeni organi na razpolago tolmača za znakovni jezik. Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika (Uradni list RS, št. 96/02) navaja, da je tolmač za znakovni jezik oseba, ki gluhi osebam tolmači slovenski govorni jezik v znakovni jezik in slišnim osebam tolmači znakovni jezik v slovenski govorni jezik. (ZUSJ, 2002)

➤ Horizontalne komunikacije - notranje poti/hodniki

Glavni gibalni prostori morajo biti oblikovani tako, da horizontalna komunikacija omogoča enostavno gibanje vsem ljudem, morajo biti brez stopnic, če se razlikam v nivojih ni mogoče izogniti, je treba zagotoviti klančine ali dvigala. Poti naj se križajo pod pravim kotom, naj imajo poti zaznavne robove in naj bodo v močnem vizualnem kontrastu z okolico. V zelo kompleksnih in velikih območjih se lahko orientacija zagotovi s talnim taktilnim vodilnim sistemom ter vidnimi, zvočnimi in tipnimi informacijami. Oprijemala lahko zagotovijo oporo gibalno oviranim ljudem, vodenje slepih in slabovidnih ljudi in lahko podpirajo informacije v brajlci in taktilne informacije. (SIST ISO 21542, 2012)

Hodniki morajo biti ustrezno široki, tako da omogočajo srečanje dveh oseb na invalidskih vozičkih. Talne površine morajo biti nedrseče. Ne sme biti nenadnih prehodov iz svetlih v temne prostore ter nevarnih predmetov, če pa so, morajo biti poudarjeni.

➤ Razpravne dvorane

V dvoranh morajo biti zagotovljeni prostori za obiskovalce na invalidskih vozičkih, najmanj en odstotek sedežev mora biti označen kot sedežno mesto za uporabnike invalidskih vozičkov, vendar najmanj dva sedeža. Mora biti ustrezno velik, neoviran in raven manevrski prostor. Na sedežnih mestih, ki so rezervirana za uporabnike na invalidskem vozičku, mora biti zagotovljen viden prostor ustrezne višine, ki ni oviran od drugih udeležencev. Če so v prostoru mize, je ob mizah potrebno zagotoviti neoviran prostor za osebe na invalidskih vozičkih, če so mize fiksne, mora biti zagotovljen najmanj en prostor za osebe na vozičkih. Razpravna dvorana mora biti opremljena s sistemom za izboljšanje sluha, ki omogoča dober sprejem zvoka ljudem, ki uporabljajo slušne aparate (npr. sistem neposredne žične povezave, sistem induktivne slušne zanke, infrardeči oddajni sistem ali radio frekvenčni sistem - za infrardeče in radio frekvenčne so potrebni posebni sprejemniki). Oder mora biti opremljen s sistemom za izboljšanje zvoka. Vsi sedeži, vključno s sprednjim območjem, naj bodo opremljeni s sistemi za lažje poslušanje. Zagotovljena mora biti ustrezna osvetlitev v avditoriju in na odru, ki omogoča branje ustnic in znakovnega jezika, ne sme biti odseva in bleščanja (pri naravni ali umetni svetlobi). Zagotovljen mora biti ustrezen barvni in vizualni kontrast ozadja ter ustrezno akustično okolje. Informacije, ki se posredujejo v vizualni obliki, se morajo posredovati tudi v zvočni obliki, akustika okolja vpliva na razločnost (indeks prenosa govora) teh informacij. Prostor mora biti brez hrupa iz zunanjega okolja. Omogoči naj se senčenje oken pred bleščečo svetlobo. Pri umetni razsvetljavi je potrebno zagotoviti, da ljudje z okvaro vida prostor lahko uporabljajo varno in udobno ter da lahko osebe z okvaro sluha berejo z ustnic.

➤ Sanitarni prostori

V objektu v javni rabi mora biti vsaj en sanitarni prostor prilagojen za gibalno ovirane osebe, ki mora vedno biti opremljen z umivalnikom, pot do njega pa mora biti jasno označena in dostopna brez ovir. Vrata v sanitarni prostor morajo biti ustrezne širine ter se morajo brez težav odpirati in zapirati. Sanitarni prostor mora biti ustrezne velikosti za premikanje z invalidskim vozičkom, sanitarna oprema in oprijemala pa ustrezno oblikovana in pravilno nameščena. Ustrezno nameščena mora biti tudi naprava za klic na pomoč (SIST ISO 21542, 2012; UIRS, str. 49, 2015).

Glede na velikost prostora in postavitev vhodnih vrat ločimo različne postavitve sanitarne opreme – sanitarni prostor z bočnim dostopom z dveh strani, kotni sanitarni prostor itd.

➤ VERTIKALNE POVEZAVE

Vertikalne povezave zajemajo vse vrste **stopnic, klančin, dvizhnih ploščadi in dvigal**. Pojavijo se lahko pri vstopu v objekt in v notranjosti objekta. Pri vstopu v objekt so stopnice največja ovira za gibalno ovirane osebe. V primerih nivojskega terena so poleg stopnic lahko pojavijo klančina in redko dvizna ploščad. Če so prisotne stopnice pri glavnem vhodu, je v tem primeru, v skladu z normativi zakona, potrebno preveriti, ali je zagotovljen dostopen, dodatni, stranski vhod v objekt. "Pri gradnji objektov, dostopnih vsem ljudem, ki se rekonstruirajo, je obvezna vgradnja mehanskih dvizhnih naprav, razen če bi bil poseg tehnično neizvedljiv ali bi predstavljal nesorazmerni strošek. V takšnem primeru je dovoljena uporaba stopniških vzpenjalcev ali podobnih naprav" (PUGUO, 6. člen, 2018).

➤ Stopnice

"Stopnice oziroma stopnišča morajo biti oblikovani tako, da je omogočena dobra vizualna zaznava roba, v sistemih kompleksnega taktilnega vodenja pa morajo biti stopnišča opremljena tudi s talnimi taktilnimi oznakami" (PUGUO, 6. člen, 2018).

Poznamo različne tipe stopnišč: stopnice z ravno stopniščno ramo, spiralne stopnice, krožne stopnice itd. Spiralne in krožne stopnice niso priporočljive. "Stopnišče mora imeti ravno ramo, biti opremljeno z ustrezno ograjo ter ustrezno označeno in osvetljeno. Ustrezna mora biti tudi višina, širina in globina stopnic. Priporočljivo je, da stopnice nimajo previsnih ploskev niti praznega čela" (UIRS, str.29, 2015).

➤ Dvigalo

Vsi dostopni nivoji morajo biti opremljeni s klančinami ali dvigali. Prednost imajo dvigala in morajo biti dostopna za vse ljudi, vključno z gibalno oviranimi. Dvigalo mora biti ustrezno prilagojeno za vse tipe invalidnosti. Biti mora dobro vidno, pot do njega pa dostopna in ustrezno označena. Vrata v kabino dvigala morajo biti prepoznavna in ustrezne širine, ustrezno dolg mora biti tudi njihov odpiralni oziroma zapiralni čas. Kabina dvigala mora biti ustrezne velikosti za premikanje z invalidskim vozičkom, dobro osvetljena in ustrezno opremljena z oprijemali, njena talna površina pa nedrseča. Ustrezno oblikovana in nameščena mora biti tudi nadzorna plošča, ki mora omogočati ustrezno posredovanje in izmenjavo informacij za vse ciljne skupine. Dvigalo mora biti opremljeno z ustrezno alarmno napravo z dvosmerno komunikacijo zvočno in vizualno. Obstajajo kabine dvigala, ki imajo ista vrata za vstop in izstop, ter kabine z ločenimi vrati za vstop in izstop (pri teh so lahko vrata postavljena na vzporednih stranicah kabine, lahko pa so na sosednjih stranicah kabine).

➤ Klančina

Klančina je pomembna predvsem za gibalno ovirane osebe ter tudi za slepe in slabovidne oziroma za ljudi, ki ne morejo uporabljati stopnic. Biti mora ustrezno široka, njena dolžina in naklon pa morata biti v ustrezni soodvisnosti. Njeni zunanji deli morajo biti ustrezno zavarovani z robniki ter imeti ustrezno in pravilno nameščeno ograjo oziroma oprijemala za roke. Talna površina klančine mora biti ravna, nedrseča in utrjena ter ustrezno označena in osvetljena. Poznamo grajene in premične klančine.

➤ Dvizna ploščad

Dvizna ploščad je namenjena gibalno oviranim osebam za premagovanje nivojskih razlik. Pot do nje mora biti jasno označena, dostopna in osvetljena. Biti mora ustrezno nameščena in ustreznih dimenzij, imeti mora ustrezno nosilnost, prostor za dostopanje nanjo oziroma sestopanje z nje pa mora biti ustrezne velikosti za premikanje z invalidskim vozičkom in prav tako ustrezno osvetljen. Uporaba dvizne ploščadi

mora biti preprosta, ustrezno nameščena pa mora biti tudi naprava za asistenco. Ločimo dva tipa dvžnih ploščadi: vertikalne in stopniščne dvžne ploščadi. Obstajajo nižje odprte vertikalne ploščadi za premoščanje nekaj stopnic, in visoke zaprte dvžne ploščadi, ki nadomeščajo dvigalo.

➤ SIGNALIZACIJA (SISTEM OZNAK IN INFORMIRANJA) IN OPREMA ZA NEMOTENO GIBANJE, KOMUNIKACIJO IN ORIENTACIJO - OPREMA, OZNAKE, OSVETLITEV

➤ Oprema

“...vsem se zagotavlja samostojno gibanje in orientacijo, pri čemer grajeni in premični elementi ne smejo predstavljati ovire pri gibanju..” (PUGUO, 6. člen, 2018).

Vsem se zagotavlja uporaba naprav, ki omogočajo samostojno uporabo objekta, in alarmne naprave morajo biti opremljene s svetlobnim in zvočnim signalom.

➤ Osvetlitev in zvočna krajina

Pri osvetlitvi in zvočni krajini je pomembno, da je prostor ustrezno osvetljen. V primerih, da je prostor med uslužbencem in stranko pregrajen s prosojno steno, je zaradi neprimerne (premočne ali pod nepravim kotom) razsvetljave branje z ustnic oteženo ali celo onemogočeno. Na ta način je otežena besedna komunikacija, saj prosojna stena zvok duši, posebej kadar je v enem prostoru združenih več mest za poslovanje s strankami, zaradi česar prihaja do zlivanja glasov oziroma šundra. To osebam z okvarami sluha otežuje oz. onemogoča komunikacijo. Podobno velja tudi za vstopne prostore z večjim pretokom obiskovalcev.

➤ Sistem oznak

Pri sistemu oznak je pomembno, da so oznake prisotne za najširšo skupino uporabnikov, še posebej za uporabnike s posebnimi potrebami. Oznake morajo biti ustrezno nameščene ter mora biti ustrezna njihova velikost oz. čitljivost. Črke oz. simboli ne smejo biti (pre)majhni in izpisani v barvi, ki je glede na barvo podlage premalo kontrastna, kar posebno ljudem z okvarami vida zelo oteži samostojno orientiranje v notranjih prostorih. Posebej v primerih, kadar oznake niso primerno osvetljene (premajhna osvetlitev, bleščanje, ipd.). Uporabljen mora biti celovit označevalni sistem, ki bi poleg napisov enakovredno vključeval prepoznaven jezik simbolov, barv/kontrastov kot tudi taktilnih in zvočnih oznak. Uporabljene morajo biti talne taktilne oznake, ki slepe usmerjajo in vodijo do najpomembnejših notranjih prostorov. Informativna gradiva morajo biti primerno nameščena tako, da so dosegljivi tudi gibalno oviranim osebam.

Na osnovi navedenih zahtev za posamezne elemente/dele stavb pravosodnih organov so v nadaljevanju določeni kazalniki za ugotavljanje primernosti stavb za dostopnost funkcionalno oviranih oseb ter je izdelan popisni list za posamezne elemente/dele. Popisni list vsebuje seznam relevantnih vprašanj, ki so narejena na osnovi veljavnih standardov in zakonskih predpisov za posamezne dele stavbe glede na tip invalidnosti. Vanj se vnašajo vse relevantne informacije s terena, vključujoč mere posameznih delov, na osnovi česa se bo ugotovila dostopnosti posamezne stavbe pravosodnega organa.

Aktivnost 1.3: Določitev kazalnikov za ugotavljanje primernosti objekta za dostopnost funkcionalno oviranih oseb

V nadaljevanju so določeni kazalniki, ki bodo omogočili ugotavljanje, ali je objekt dostopen za osebe z različnimi invalidnostmi. Kazalniki so skladni z metodologijama, ki sta določeni v aktivnosti 1.1 - Izdelava metodologije za ocenjevanje zunanjšega dostopa in aktivnosti 1.2 - Izdelava metodologije za ocenjevanje notranjšega dostopa. Kazalniki so osnova za izvedbo popisa tako zunanjih, kot tudi notranjih dostopov do objektov pravosodnih organov.

Predvideni rezultati so: izdelan nabor kazalnikov, ki bodo omogočili preverjanje stanja dostopnosti objekta pravosodnih organov na podlagi izdelane metodologije za ocenjevanje zunanjšega in notranjšega dostopa do objektov pravosodnih organov.

Kazalniki pomagajo izmeriti ali določiti količino različnih in mnogovrstnih podatkov, združenih v celoto. V našem primeru pod pojmom kazalniki razumemo na dogovorjen način izbrane in predstavljene podatke o dostopnosti, ki jih želimo povezati z geolokacijo v prostoru. Kazalnike je potrebno razviti v metodološkem smislu, ta proces pa zahteva veliko mero strokovnega znanja.

Primerno izbrani kazalniki o dostopnosti kažejo ključne informacije dostopnosti, ki so lahko v pomoč odgovornim osebam pri predstavljanju, načrtovanju in upravljanju objektov, splošni javnosti pa pri razumevanju problematike o dostopnosti v zunanjem in notranjem prostoru.

Podatkovne vsebine so lahko poljubno izbrani kazalniki, katere prikažemo v času in prostoru (npr. število aktivnih prebivalcev na prostorsko enoto v letu). Podatkovne vsebine se vedno nanašajo na določeno prostorsko enoto (npr. regija, občina, naselje), kar omogoča geolokacijo vsebine in interaktivne kartografske prikaze. S prikazom določenega kazalnika v različnih časovnih obdobjih ali presekih dobimo časovno dinamiko vsebine, s katero je mogoče analizirati stanje in ugotavljati trende.

Predlogi kazalnikov po posameznih temah

Izbran kazalnik v nekem časovnem obdobju in določeni prostorski enoti opredeljuje detajlno informacijo / poizvedbo / analizo. Vsebino detajlne poizvedbe se lahko določi posebej za vsak kazalnik, časovno in prostorsko enoto. Število različnih poizvedovanj za en kazalnik znaša število prostorskih enot * število časovnih presekov.

Kazalniki so uporabljeni pri analizi in ocenjevanju dostopnosti tako zunanjšega prostora, kot tudi notranjšega prostora.

➤ Določitev kazalnikov (in kriterijev) za ZUNANJI dostop

1. Ali je AVTOBUSNO POSTAJALIŠČE (vključujoč objekt s čakalnico) dostopno za gibalno ovirane osebe?
2. Ali je AVTOBUSNO POSTAJALIŠČE (vključujoč objekt s čakalnico) dostopno za slepe in slabovidne osebe?
3. Ali je AVTOBUSNO POSTAJALIŠČE (vključujoč objekt s čakalnico) informacijsko dostopno za gluhe in naglušne osebe?
4. Ali je PARKIRNO MESTO dostopno, pravih dimenzij in pravilno označeno za gibalno ovirane osebe?

5. Ali je DOSTOPNA POT (vključujoč prehode za pešce) dostopna za gibalno ovirane osebe z vidika spuščeni robnikov?
6. Ali je DOSTOPNA POT (vključujoč prehode za pešce) dostopna za slepe in slabovidne osebe z vidika talnih taktilnih vodilnih sistemov?
7. Ali je DOSTOPNA POT (vključujoč prehode za pešce) dostopna za gluhe in naglušne osebe z vidika vizualnih informacij na pot?
8. Ali je OBJEKT (z vidika zunanjega dostopa) dostopen za gibalno ovirane osebe?
9. Ali je OBJEKT (z vidika zunanjega dostopa) dostopen za slepe in slabovidne osebe?
10. Ali je OBJEKT (z vidika zunanjega dostopa) dostopen za gluhe in naglušne osebe?

Preglednica 6: Prilagojenost avtobusnega postajališča za slepe in slabovidne

Prilagojenost avtobusnega postajališča za slepe in slabovidne				
Definicija				
Samostojen in varen dostop iz avtobusa do poti od avtobusa do vhoda v stavbo.				
Topološka oblika:				
točka				
OBJEKTNI PODTIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Avtobusno postajališče		1. Urejen dostop za slepe in slabovidne z Brajevo pisavo	1. DA 2. NE	
		2. TTSV in talne oznake	1. DA 2. NE	
		3. ID stavbe		
		4. ID avtobusnega postajališča		
		5. Slika		
		6. Datum vira		

Preglednica 7: Prilagojenost avtobusnega postajališča za gibalno ovirane

Prilagojenost avtobusnega postajališča za gibalno ovirane				
Definicija Samostojen in varen dostop iz avtobusa do poti od avtobusa do vhoda v stavbo.				
Topološka oblika: točka				
OBJEKTNI PODTIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Avtobusno postajališče		1. Avtobusno postajališče izven cestišča	1. DA 2. NE	
		2. Urejen dostop po rampi iz avtobusa na peščevo površino	1. DA 2. NE	
		3. Označba postajališča za invalidne		
		4. ID avtobusnega postajališča		
		5. Slika		
		6. Datum vira		

Preglednica 8: Prilagojenost avtobusnega postajališča za gluhe in naglušne

Prilagojenost avtobusnega postajališča za gluhe in naglušne				
Definicija Samostojen in varen dostop iz avtobusa do poti od avtobusa do vhoda v stavbo.				
Topološka oblika: točka				
OBJEKTNI PODTIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Avtobusno postajališče		1. Avtobusno postajališče opremljeno z vizualnimi napisi	1. DA 2. NE	
		2. ID avtobusnega postajališča		
		3. Slika		

		4. Datum vira		
--	--	---------------	--	--

Preglednica 9: Prilagojenost parkirnega mesta za gibalno ovirane

Prilagojenost parkirnega mesta za gibalno ovirane				
Definicija Samostojen in varen dostop od parkirnega mesta do poti od avtobusa do vhoda v stavbo.				
Topološka oblika: točka				
OBJEKTNI PODTIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Parkirno mesto		1. Parkirno mesto širine 3,5 m	1. DA 2. NE	
		2. Talna oznaka na parkirnem mestu	1. DA 2. NE	
		3. Prometni znak za označbo parkirnega mesta	1. DA 2. NE	
		4. ID parkirnega mesta		
		5. Slika		
		6. Datum vira		

Preglednica 10: Dostopna pot za gibalno ovirane

Dostopna pot za gibalno ovirane				
Definicija Samostojen in varen dostop brez ovir do vhoda v objekt pravosodnih organov za osebe na invalidskih vozičkih.				
Topološka oblika: linija				
OBJEKтни PODTIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Pot od avtobusnega postajališča do vhoda v stavbo		1. Urejen dostop z invalidskim vozičkom	1. DA 2. NE	
		2. ID stavbe		
		3. ID avtobusnega postajališča		
		4. Slika		
		5. Vir	1. Terenski ogled 2. LSS/ CAS	
		6. Datum vira		
Pot od parkirnega mesta za invalide do vhoda v stavbo		1. Urejen dostop z invalidskim vozičkom	1. DA 2. NE	Opomba: parkirno mesto v radiju 300 m od stavbe.
		2. ID stavbe		
		3. ID parkirnega mesta za invalide*	1. DA 2. NE	
		4. Slika		
		5. Vir	1. Terenski ogled 2. LSS/ CAS	
		6. Datum vira		
Pot od kratkotrajne ustavitve vozila do vhoda v stavbo		1. Urejen dostop z invalidskim vozičkom	1. DA 2. NE	
		2. ID stavbe		
		3. Slika		
		4. Vir	1. Terenski ogled 2. LSS/ CAS	
		5. Datum vira		

Preglednica 11: Dostopna pot za slepe in slabovidne

Dostopna pot za slepe in slabovidne				
Definicija Samostojen in varen dostop brez ovir do vhoda v objekt pravosodnih organov za slepe in slabovidne osebe.				
Topološka oblika: linija				
OBJEKтни PODTIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Pot od avtobusnega postajališča do vhoda v stavbo		1. Urejen dostop za slepe in slabovidne brez ovir	1. DA 2. NE	
		2. TTSV	1. DA 2. NE	
		3. ID stavbe		
		4. ID avtobusnega postajališča		
		5. Slika		
		6. Vir	1. Terenski ogled 2. LSS/ CAS	
		7. Datum vira		
Pot od parkirišča do vhoda v stavbo		1. Urejen dostop za slepe in slabovidne	1. DA 2. NE	
		2. TTSV	1. DA 2. NE	
		3. ID stavbe		
		4. ID parkirišča		
		5. Slika		
		6. Vir	1. Terenski ogled 2. LSS/ CAS	
		7. Datum vira		
Pot od kratkotrajne ustavitve vozila do vhoda v stavbo		1. Urejen dostop za slepe in slabovidne	1. DA 2. NE	
		2. TTSV	1. DA 2. NE	

		3. ID stavbe		
		4. Slika		
		5. Vir	1. Terenski ogled 2. LSS/ CAS	
		6. Datum vira		

Preglednica 12: Stavba

Stavba				
Definicija Varen dostop brez ovir do vhoda v objekt pravosodnih organov za osebe na invalidskih vozičkih, slepe in slabovidne, gluhe in naglušne.				
Topološka oblika: točka				
OBJEKTNI TIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Vhod v stavbo		1. Urejen dostop z invalidskim vozičkom - klančina	1. Glavni vhod 2. Stranski vhod 3. Ni urejenega vhoda	
		2. Urejen dostop za slepe in slabovidne	1. Glavni vhod 2. Stranski vhod 3. Ni urejenega vhoda	
		3. Vhod ima nadstrešek oziroma je pokrit	1. DA 2. NE	
		4. Na vhodu je oznaka o prilagojenosti objekta	1. Oznaka za gibalno ovirane 2. Oznaka za slepe in slabovidne 3. Oznaka za gluhe in naglušne 4. Ni oznak	
		5. ID stavbe		
		6. Slika		
		7. Vir	1. Terenski ogled	

			2. LSS/ CAS	
		8. Datum vira		

➤ Določitev kazalnikov (in kriterijev) za NOTRANJI dostop

1. Ali je **GLAVNI VHOD** (vključujoč višinske razlike na vhodu, vhodna vrata in vetrolov) dostopen za gibalno ovirane?
2. Ali je **GLAVNI VHOD** (vključujoč višinske razlike na vhodu, vhodna vrata in vetrolov) dostopen za slepe in slabovidne?
3. Ali so **VHODNE AVLE** (vključujoč območje za varnostni pregled, informacijske pulte/vložišča, pogovorna okenca in čakalne prostore) dostopne za gibalno ovirane?
4. Ali so **VHODNE AVLE** (vključujoč območje za varnostni pregled, informacijske pulte/vložišča, pogovorna okenca in čakalne prostore) dostopne za slepe in slabovidne?
5. Ali so **VHODNE AVLE** (vključujoč območje za varnostni pregled, informacijske pulte/vložišča, pogovorna okenca) dostopne za gluhe in naglušne?

NOTRANJE KOMUNIKACIJE

6. Ali so notranje **HORIZONTALNE POVEZAVE** (hodniki) dostopne za gibalno ovirane?
7. Ali so notranje **HORIZONTALNE POVEZAVE** (hodniki) dostopne za slepe in slabovidne?
8. Ali so **VERTIKALNE POVEZAVE** (dvigala, klančine, dvizne ploščadi) dostopne za gibalno ovirane?
9. Ali so **VERTIKALNE POVEZAVE** (dvigala, stopnišča) dostopne za slepe in slabovidne?
10. Ali so **RAZPRAVNE DVORANE** (vključujoč tudi druge dvorane in pisarne) dostopne za gibalno ovirane?
11. Ali so **RAZPRAVNE DVORANE** (vključujoč tudi druge dvorane in pisarne) dostopne za slepe in slabovidne?
12. Ali so **RAZPRAVNE DVORANE** (vključujoč tudi druge dvorane in pisarne) dostopne za gluhe in naglušne?
13. Ali so **SANITARNI PROSTORI** dostopni za gibalno ovirane?

1. Ali je **GLAVNI VHOD** (vključujoč višinske razlike na vhodu, vhodna vrata in vetrolov) dostopen za gibalno ovirane?
2. Ali je **GLAVNI VHOD** (vključujoč višinske razlike na vhodu, vhodna vrata in vetrolov) dostopen za slepe in slabovidne?

Preglednica 13: Stavba

Stavba				
Definicija Varen dostop brez ovir do vhoda v objekt pravosodnih organov za osebe na invalidskih vozičkih, slepe in slabovidne, gluhe in naglušne.				
Topološka oblika: točka				
OBJEKTNI TIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Vhod v stavbo		1. Urejen dostop z invalidskim vozičkom - klančina	1. Glavni vhod 2. Stranski vhod 3. Ni urejenega vhoda	
		2. Urejen dostop za slepe in slabovidne	1. Glavni vhod 2. Stranski vhod 3. Ni urejenega vhoda	
		3. Vhod ima nadstrešek oziroma je pokrit	1. DA 2. NE	
		4. Na vhodu je oznaka o prilagojenosti objekta	1. Oznaka za gibalno ovirane 2. Oznaka za slepe in slabovidne 3. Oznaka za gluhe in naglušne 4. Ni oznak (pri 1, 2, 3)	
		5. ID stavbe		
		6. Slika		
		7. Vir	1. Terenski ogled 2. LSS/ CAS	
		8. Datum vira		

Preglednica 14: Dostopen glavni vhod za gibalno ovirane

Dostopen glavni vhod za gibalno ovirane				
Definicija Samostojen in varen vstop brez ovir v stavbo skozi glavni vhod pravosodnih organov za osebe na invalidskih vozičkih ali skozi stranski vhod.				
Topološka oblika: poligon objekta				
OBJEKTNI PODTIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Vhod v stavbo*		1. Urejen vstop v stavbo z invalidskim vozičkom	1. DA 2. NE	*Opomba: vhod je dostopen, če so dostopne vse spodnje postavke!
		2. ID stavbe		
		3. Slika		
		4. Vir	1. Terenski ogled	
		5. Datum vira		
Klančina pred vhodom v stavbo*		1. Urejen dostop z invalidskim vozičkom	1. DA 2. NE 3. NI KLANČINE	*Opomba: vhod je dostopen s pomočjo klančine
		2. ID stavbe		
		3. Slika		
		4. Vir	1. Terenski ogled	
		5. Datum vira		
Manevrski prostor pred vhodom v stavbo		1. Urejen dostop z invalidskim vozičkom	1. DA 2. NE	
		2. ID stavbe		
		3. Slika		
		4. Vir	1. Terenski ogled	
		5. Datum vira		
Vrata		1. Urejen dostop z invalidskim vozičkom*	1. DA 2. NE	
		2. ID stavbe		
		3. Slika		
		4. Vir	1. Terenski ogled	
		5. Datum vira		
Prehod skozi vetrolov		1. Urejen dostop z invalidskim vozičkom	1. DA 2. NE	
		2. ID stavbe		
		3. Slika		
		4. Vir	1. Terenski ogled	
		5. Datum vira		

Preglednica 15: Dostopen glavni vhod za slepe in slabovidne

Dostopen glavni vhod za slepe in slabovidne				
Definicija Samostojen in varen vstop brez ovir v stavbo skozi glavni vhod pravosodnih organov za slepe in slabovidne osebe.				
Topološka oblika: poligon objekta				
OBJEKTNI PODTIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Vhod v stavbo*		1. Urejen vstop v stavbo za slepe in slabovidne brez ovir	1. DA 2. NE	*Opomba: vhod je dostopen, če so dostopne vse spodnje postavke!
		2. TTSV/ oziroma druge oznake	1. DA 2. NE	
		3. ID stavbe		
		4. Slika		
		5. Vir	1. Terenski ogled	
		6. Datum vira		
Stopnice pred vhodom		1. Urejen dostop za slepe in slabovidne	1. DA 2. NE	
		2. TTSV / oziroma druge oznake	1. DA 2. NE	
		3. ID stavbe		
		4. Slika		
		5. Vir	1. Terenski ogled	
		6. Datum vira		
Vrata		1. Urejen dostop za slepe in slabovidne	1. DA 2. NE	
		2. oznake	1. DA 2. NE	
		3. ID stavbe		
		4. Slika		
		5. Vir	1. Terenski ogled	
		6. Datum vira		

3. Ali so **VHODNE AVLE** (vključujoč območje za varnostni pregled, informacijske pulte/vložišča, pogovorna okna in čakalne prostore) dostopne za gibalno ovirane?
4. Ali so **VHODNE AVLE** (vključujoč območje za varnostni pregled, informacijske pulte/vložišča, pogovorna okna in čakalne prostore) dostopne za slepe in slabovidne?
5. Ali so informacijski pulti/vložišča, pogovorna okna v stavbah pravosodnih organov dostopni za gluhe in naglušne?

Preglednica 16: Dostopne vhodne avle za gibalno ovirane

Dostopne vhodne avle (vključujoč območje za varnostni pregled, informacijske pulte/vložišča, pogovorna okna in čakalne prostore) za gibalno ovirane				
Definicija Samostojen in varen prehod in uporaba brez ovir v notranjosti stavbe - vhodne avle (vključujoč območje za varnostni pregled, informacijske pulte/vložišča, pogovorna okna in čakalne prostore) pravosodnih organov za osebe na invalidskih vozičkih.				
Topološka oblika: poligon objekta				
OBJEKTNI PODTIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Območje za varnostni pregled		1. Urejen prehod skozi območje za varnostni pregled z invalidskim vozičkom	1. DA 2. NE	
		2. ID stavbe		
		3. Slika		
		4. Vir	1. Terenski ogled	
		5. Datum vira		
Vhodna avla		1. Urejen dostop z invalidskim vozičkom	1. DA 2. NE	
		2. ID stavbe		
		3. Slika		
		4. Vir	1. Terenski ogled	
		5. Datum vira		
Informacijski pult/vložišče/pogovorna okna		1. Urejena dostopnost za uporabnike invalidskega vozička	1. DA 2. NE	
		2. ID stavbe		
		3. Slika		
		4. Vir	1. Terenski ogled	
		5. Datum vira		

Preglednica 17: Dostopne vhodne avle za slepe in slabovidne

Dostopne vhodne avle (vključujoč območje za varnostni pregled, informacijske pulte/vložišča, pogovorna okenca in čakalne prostore) za slepe in slabovidne				
Definicija Samostojen in varen prehod in uporaba brez ovir v notranjosti stavbe - vhodne avle (vključujoč območje za varnostni pregled, informacijske pulte/vložišča, pogovorna okenca in čakalne prostore) pravosodnih organov za slepe in slabovidne osebe.				
Topološka oblika: poligon objekta				
OBJEKTNI PODTIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Območje za varnostni pregled		1. Urejen prehod skozi območje za varnostni pregled za slepe in slabovidne brez ovir	1. DA 2. NE	
		2. TTSV/ oziroma druge oznake	1. DA 2. NE	
		3. ID stavbe		
		4. Slika		
		5. Vir	1. Terenski ogled	
		6. Datum vira		
Vhodna avla in čakalni prostori		1. Urejena orientacija za slepe in slabovidne	1. DA 2. NE	
		2. TTSV /druge oznake	1. DA 2. NE	
		3. ID stavbe		
		4. Slika		
		5. Vir	1. Terenski ogled	
		6. Datum vira		
Informacijski pult/vložišče/ pogovorna okenca		1. Urejena dostopnost za slepe in slabovidne	1. DA 2. NE	
		2. Ustrezne oznake	1. DA 2. NE	
		3. ID stavbe		
		4. Slika		
		5. Vir	1. Terenski ogled	
		6. Datum vira		

Preglednica 18: Dostopni informacijski pulti/vložišča, pogovorna okenca za gluhe in naglušne

Dostopni informacijski pulti/vložišča, pogovorna okenca za gluhe in naglušne				
Definicija Samostojna in varna uporaba brez ovir informacijskega pulta/vložišča, pogovornega okenca v stavbah pravosodnih organov za gluhe in naglušne.				
Topološka oblika: poligon objekta				
OBJEKTNI PODTIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Informacijski pult/vložišče/ pogovorna okenca		1. Urejena uporaba za gluhe in naglušne	1. DA 2. NE	
		2. ID stavbe		
		3. Slika		
		4. Vir	1. Terenski ogled	
		5. Datum vira		

NOTRANJE KOMUNIKACIJE

6. Ali so notranje **HORIZONTALNE POVEZAVE** (hodniki) dostopne za gibalno ovirane?
7. Ali so notranje **HORIZONTALNE POVEZAVE** (hodniki) dostopne za slepe in slabovidne?
8. Ali so **VERTIKALNE POVEZAVE** (dvigala, klančine, dvizne ploščadi) dostopne za gibalno ovirane?
9. Ali so **VERTIKALNE POVEZAVE** (dvigala, stopnišča) dostopne za slepe in slabovidne?

Preglednica 19: Dostopne notranje komunikacije za gibalno ovirane

Dostopne notranje komunikacije (vključujoč hodnike, dvigala, klančine, dvizne ploščadi) za gibalno ovirane				
Definicija Samostojen in varen prehod brez ovir v notranjosti stavbe - notranje komunikacije (vključujoč hodnike, dvigala, klančine, dvizne ploščadi) pravosodnih organov za osebe na invalidskih vozičkih.				
Topološka oblika: poligon objekta				
OBJEKTNI PODTIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Prehod skozi hodnik		1. Urejen prehod skozi hodnik z invalidskim vozičkom	1. DA 2. NE	
		2. ID stavbe		
		3. Slika		
		4. Vir	1. Terenski ogled	
		5. Datum vira		
Dvigalo		1. Dostopno dvigalo za uporabnike invalidskega vozička	1. DA 2. NE	
		2. ID stavbe		
		3. Slika		
		4. Vir	1. Terenski ogled	
		5. Datum vira		
Dvizna ploščad		1. Ustrezna dvizna ploščad za uporabnike invalidskega vozička	1. DA 2. NE	
		2. ID stavbe		
		3. Slika		
		4. Vir	1. Terenski ogled	
		5. Datum vira		
Notranja klančina		1. Ustrezna notranja klančina za uporabnike invalidskega vozička	1. DA 2. NE	
		2. ID stavbe		
		3. Slika		
		4. Vir	1. Terenski ogled	
		5. Datum vira		

Dostopne notranje komunikacije (vključujoč hodnike in stopnice) za slepe in slabovidne				
Definicija Samostojen in varen prehod brez ovir v notranjosti stavbe - notranje komunikacije (vključujoč hodnike in stopnice) pravosodnih organov za slepe in slabovidne osebe.				
Topološka oblika: poligon objekta				
OBJEKTNI PODTIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Prehod skozi hodnik		1. Urejen prehod skozi hodnik za slepe in slabovidne	1. DA 2. NE	
		2. TTSV / oziroma druge oznake	1. DA 2. NE	
		3. ID stavbe		
		4. Slika		
		5. Vir	1. Terenski ogled	
		6. Datum vira		
Stopnice		1. Urejen ustrezen dostop po stopnicah za slepe in slabovidne	1. DA 2. NE	
		2. Ustrezne oznake	1. DA 2. NE	
		3. ID stavbe		
		4. Slika		
		5. Vir	1. Terenski ogled	
		6. Datum vira		

10. Ali so **RAZPRAVNE DVORANE** (vključujoč tudi druge dvorane in pisarne) dostopne za gibalno ovirane?
11. Ali so **RAZPRAVNE DVORANE** (vključujoč tudi druge dvorane in pisarne) dostopne za slepe in slabovidne?
12. Ali so **RAZPRAVNE DVORANE** (vključujoč tudi druge dvorane in pisarne) dostopne za gluhe in naglušne?

Preglednica 21: Dostopne razpravljalne dvorane za gibalno ovirane

Dostopne razpravljalne dvorane (vključujoč tudi druge dvorane in pisarne) za gibalno ovirane				
Definicija Samostojna in varna uporaba brez ovir v notranjosti stavbe - razpravne dvorane (vključujoč tudi druge dvorane in pisarne) pravosodnih organov za osebe na invalidskih vozičkih.				
Topološka oblika: poligon objekta				
OBJEKTNI PODTIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Razpravna dvorana		1. Urejen dostop z invalidskim vozičkom	1. DA 2. NE	
		2. ID stavbe		
		3. Slika		
		4. Vir	1. Terenski ogled	
		5. Datum vira		
Pisarna		1. Urejen dostop z invalidskim vozičkom	1. DA 2. NE	
		2. ID stavbe		
		3. Slika		
		4. Vir	1. Terenski ogled	
		5. Datum vira		

Preglednica 22: Dostopne razpravljalne dvorane za slepe in slabovidne

Dostopne razpravljalne dvorane (vključujoč tudi druge dvorane in pisarne) za slepe in slabovidne				
Definicija Samostojna in varna uporaba brez ovir v notranjosti stavbe - razpravne dvorane (vključujoč tudi druge dvorane in pisarne) pravosodnih organov za slepe in slabovidne osebe.				
Topološka oblika: poligon objekta				
OBJEKTNI PODTIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Razpravna dvorana		1. Urejena uporaba za slepe in slabovidne brez ovir	1. DA 2. NE	
		2. Ustrezne oznake	1. DA 2. NE	
		3. ID stavbe		
		4. Slika		
		5. Vir	1. Terenski ogled	
		6. Datum vira		
Pisarna		1. Urejena uporaba za slepe in slabovidne brez ovir	1. DA 2. NE	
		2. Ustrezne oznake	1. DA 2. NE	
		3. ID stavbe		
		4. Slika		
		5. Vir	1. Terenski ogled	
		6. Datum vira		

Preglednica 23: Dostopne razpravljalne dvorane za gluhe in naglušne

Dostopne razpravljalne dvorane (vključujoč tudi druge dvorane in pisarne) za gluhe in naglušne				
Definicija Samostojna in varna uporaba brez ovir v notranjosti stavbe - razpravne dvorane (vključujoč tudi druge dvorane in pisarne) pravosodnih organov za gluhe in naglušne.				
Topološka oblika: poligon objekta				
OBJEKTNI PODTIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Razpravna dvorana		1. Urejena uporaba za gluhe in naglušne	1. DA 2. NE	
		2. Zagotovljena indukcijska zanka / sistem za izboljšanje sluha	1. DA 2. NE	
		3. Zgotovljen sodni tolmač	1. DA 2. NE	
		4. ID stavbe		
		5. Slika		
		6. Vir	1. Terenski ogled	
		7. Datum vira		

13. Ali so **SANITARNI PROSTORI** dostopni za gibalno ovirane?

Preglednica 24: Dostopni sanitarni prostori za gibalno ovirane

Dostopni sanitarni prostori za gibalno ovirane				
Definicija Samostojna in varna uporaba brez ovir v notranjosti stavbe - sanitarni prostori pravosodnih organov za osebe na invalidskih vozičkih.				
Topološka oblika: poligon objekta				
OBJEKTNI PODTIP	ID	ATRIBUTI	ZALOGA VREDNOSTI	OPIS
Sanitarni prostori		1. Urejen dostop z invalidskim vozičkom	1. DA 2. NE	
		2. ID stavbe		
		3. Slika		
		4. Vir	1. Terenski ogled	
		5. Datum vira		

Delovni paket 2: Popis lokacij in objektov

Aktivnost 2.1: Izdelava metodologije popisa dostopnosti

Ob upoštevanju kazalnikov določenih v aktivnosti 1.3 - Določitev kazalnikov za ugotavljanje primernosti objekta za dostopnost funkcionalno oviranih oseb in metodologij za ocenjevanje dostopnosti iz aktivnosti 1.1 - Izdelava metodologije za ocenjevanje zunanjega dostopa in aktivnosti 1.2 - Izdelava metodologije za ocenjevanje notranjega dostopa, je izdelana metodologija popisa dostopnosti. Metodologija je izdelana na način, ki omogoča glede na predlagane kazalnike, preprost popis dostopnosti do objektov pravosodnih organov. Pri tem metodologija popisa upošteva dostop od najbližjega postajališča javnega potniškega prometa ali najbližjega parkirnega mesta, primerne za invalide preko vhoda v objekt pravosodnih organov do razpravne dvorane. V notranjosti objekta metodologija omogoča popisovanje različnih nivojev povezav glede na pomembnost le-teh, ki so določene v metodologiji za ocenjevanje notranjega dostopa. Pri popisu so upoštevani tudi prostorski akti in njihove omejitve glede urejanja dostopov (npr. omejitve ZVKD). Metodologija omogoča izvedbo elektronskega kot tudi ne-elektronskega popisa dostopa do objektov pravosodnih organov.

Rezultat je metodologija popisa dostopnih poti do objekta pravosodnih organov in dostopnosti preko vhoda in notranjih vertikalnih povezav do razpravne dvorane. Metodologija popisa omogoča tudi pregled dostopa do informacijskega pulta in sanitarij. Istočasno je izdelano tudi elektronsko orodje, ki omogoča popis objektov pravosodnih organov.

KAKO SE JE IZVAJAL POPIS

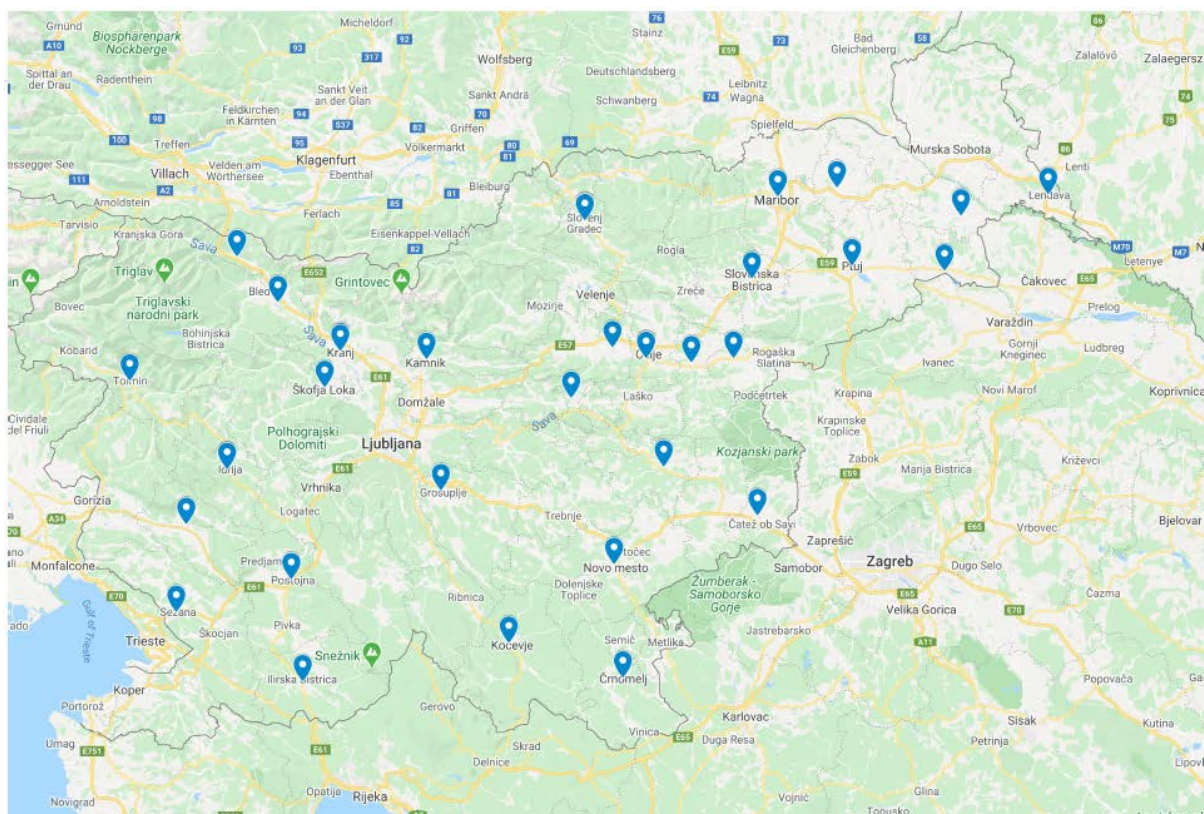
- Definiranje vseh objektov in krajev za terensko analizo
- Definiranje termina izvedbe terenskega popisa v kontaktu s pristojnimi osebami za posamezni objekt
- Priprava popisnega lista za zagotavljanje možnosti ocene dostopnosti s pomočjo elektronskega in ne-elektronskega popisa dostopa do objektov pravosodnih organov
- Definiranje načina ocenjevanja dostopnosti posameznih elementov
- Predpriprava osnovnih informacij o objektu in načinu ocene dostopnosti
- Fizična izvedba popisa
- Priprava rezultatov o dostopnosti objektov pravosodnih organov in vnos v spletna pregledovalnika

➤ Definiranje vseh objektov in krajev za terensko analizo

Preglednica 25: Seznam pravosodnih objektov za oceno dostopnosti

Št.	Območje / naziv	Naslov	Kulturna dediščina
1xxx			
1	Okrajno sodišče v Grosupljem	Adamičeva 6	NE
2	Okrajno sodišče v Kočevju	Ljubljanska cesta 26	DA EŠD 9609
3	Okrajno sodišče v Trbovljah	Trg revolucije 15	NE
4	Okrajno sodišče v Kamniku	Glavni trg 22	DA EŠD 213
2xxx			
5	Okrožno, višje in okrajno sodišče v Mariboru	Sodna ulica 14	DA EŠD 424
6	Okrajno sodišče v Lenartu	Jurovska cesta 15	NE
7	Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici	Kolodvorska 10	DA EŠD 6922
8	Okrožno sodišče na Ptuj	Krempljeva 7	DA EŠD 6560
9	Okrajno sodišče v Ormožu	Ptujska cesta 8c	NE
10	Okrožno in okrajno sodišče v Slovenj Gradcu	Kidričeva 1	NE
11	Okrožno državno tožilstvo v Slovenj Gradcu	Poštna ulica 1	DA EŠD 657
3xxx			
12	Okrožno, višje in okrajno sodišče v Celju	Prešernova 22	DA EŠD 56
13	Okrožno in okrajno sodišče v Celju	Prešernova 23a	DA EŠD 55
14	Okrajno sodišče v Šentjur pri Celju	Ulica Dušana Kvedra 45	NE
15	Okrajno sodišče v Šmarju pri Jelšah	Aškerčev trg 11	NE
16	Okrajno sodišče v Žalcu	Levstikova 14	NE
4xxx			
17	Okrožno in okrajno sodišče v Kranju	Zoisova 2	NE
18	Okrožno in okrajno sodišče v Kranju	Slovenski trg 2	DA EŠD 16919
19	Okrajno sodišče na Jesenicah	Cesta maršala Tita 37	DA EŠD 14966
20	Okrajno sodišče v Radovljici	Gorenjska cesta 15	DA EŠD 5474
21	Okrajno sodišče v Škofji Loki	Partizanska 1a in 1b	NE
5xxx			
22	Okrajno sodišče v Ajdovščini	Gregorčičeva 28	DA EŠD 9462
23	Okrajno sodišče v Idriji	Mestni trg 1	DA EŠD 182
24	Okrajno sodišče v Idriji	Mestni trg 3-5	DA EŠD 182
25	Okrajno sodišče v Tolminu	Mestni trg 1	DA EŠD 14506
6xxx			
26	Okrajno sodišče v Ilirski Bistrici	Bazoviška 22	DA EŠD 8459

27	Okrajno sodišče v Postojni	Jenkova 3	DA EŠD 23104
28	Okrajno sodišče v Sežani	Kosovelova 1	NE
	8xxx		
29	Okrajno sodišče v Brežicah	Cesta prvih borcev 48	DA EŠD 7152
30	Okrajno sodišče v Sevnici	Glavni trg 30	DA EŠD 18520
31	Okrožno, okrajno in delovno sodišče v Novem mestu	Jerebova 2	DA EŠD 14405
32	Okrajno sodišče v Črnomlju	Trg svobode 1	DA EŠD 9849
	9xxx		
33	Okrajno sodišče v Ljutomeru	Prešernova ulica 18	DA EŠD 407
34	Okrajno sodišče v Lendavi	Glavna ulica 9	DA EŠD 8353

Slika 6: Lokacije pravosodnih objektov za oceno dostopnosti

Na podlagi projektne naloge Ministrstva za pravosodje je bilo za pregled predlaganih 34 objektov. Pri tem so bili dodatno pregledani še štiri objekti (dva v Celju in po eden v Mariboru in na Ptuj). Pregledani so bili zato, ker je bil drugi objekt dislocirana enota osnovnega objekta, ali pa zato, ker je kontaktna oseba, določena s strani obiskanega sodišča, popisovalce peljala tudi na objekt, ki ni bil predlagan s strani ministrstva, a je bil del istega sodišča.

- Priprava popisnega lista za zagotavljanje možnosti ocene dostopnosti s pomočjo elektronskega in ne-elektronskega popisa dostopa do objektov pravosodnih organov

Pripravljen je bil elektronski in ne elektronski popisni list za oceno dostopnosti objektov pravosodnih organov. Elektronski in ne-elektronski popisni list sta identična, razlika je v načinu vnosa podatkov. Popisni list vsebuje seznam relevantnih vprašanj, ki so narejena na osnovi veljavnih standardov in zakonskih predpisov za posamezne dele objekta glede na tip invalidnosti. V popisni list se vnašajo vse relevantne informacije s terena, vključujoč mere posameznih delov.

➤ Definiranje načina ocenjevanja dostopnosti posameznih elementov pravosodnih objektov

Vsaki ocenjevani element v objektih pravosodnih organov je bil ocenjen glede na relevantnost za posamezni tip invalidnosti (gibalno ovirani, slepi in slabovidni ter gluhi in naglušni). Ocenjevani element je za vsako skupino dobil oznako, ali je dostopen ali nedostopen oziroma oznako, da ni relevanten za določeno skupino, kot je prikazano v spodnji preglednici.

Preglednica 26: Ocenjevalna oblika dostopnosti za posamezne ciljne skupine

Tip invalidnosti	dostopno	nedostopno	ni relevantno
Gibalno ovirani			
Slepi in slabovidni			
Gluhi in naglušni			

➤ Predpriprava osnovnih informacij in način ocene dostopnosti

Pred popisom dostopnosti je bila za vsak pravosodni objekt narejena predpriprava, in sicer je bil narejen kratek opis stavbe, fotografski material, zbrani naslovi lokacij in kontakti podatki ter pregledani dosedanja materiali ter dokumentacija. Pred popisom se je bilo potrebno seznaniti s tlorisi in morebitnimi že predlaganimi rešitvami, ki so bile narejene na temo dostopnosti za posamezni objekt (gradivo MP) ter morebitne druge relevantne informacije o posameznem objektu.

Pred začetkom popisa se je bilo potrebno dogovoriti in uskladiti termin popisa s kontaktno osebo za posamezni pravosodni organ. Na terenu je pomembno, da pri popisu sodeluje oseba, ki je pristojna oz. zadolžena za posamezni pravosodni organ. Na ta način lahko predstavi prostore, ki jih je potrebno ocenjevati ter tudi pomembnost posameznih prostorov t.j. ali so prostori relevantni za zunanje obiskovalce, ali samo za zaposlene, kaj so nujni dostopi, kje so razpravne dvorane in podobno. Sodelovanje kontaktne osebe za posamezen objekt sodišča je pomembno tudi z vidika zavedanja o dostopnosti.

Pri popisu je pomembno, da se stanje dobro posname in dokumentira, zato je pomembno, da pri popisu dostopnosti pravosodnih objektov sodeluje več oseb v timu. Na terenu je potrebno fizično izvajati meritve posameznih elementov, narediti foto dokumentacijo, zapisati vse relevantne informacije s terena. Če pri ocenjevanju sodelujejo predstavniki posameznih ciljnih skupin invalidnosti, je tem bolj nazorno tudi samo ocenjevanje. Zato je smiselno na teren povabiti predstavnike posameznih ciljnih skupin, ali pa vsaj enega predstavnika za posamezno stavbo pravosodnega organa, tako da je pri vsakem ocenjevanju prisoten predstavnik iz druge skupine invalidnosti.

➤ OPIS OBRAVNAVANEGA SODIŠČA - primer Okrajno sodišče v Grosupljem (Pavčič, 2017)

Splošno o stavbi, naslovi, kontakti podatki ter relevantne rešitve iz predhodnih raziskav

Fotografija stavbe

Slika 7: Okrajno sodišče v Grosupljem

Naslov in kontakt:

Adamičeva 6; 1290 Grosuplje
tel.: (01) 788 83 00; fax.: (01) 788 83 04
e-mail: urad.oigro@sodisce.si
Predsednica: Daša Pogorevc Filipič - Uradna oseba, pristojna za posredovanje informacij javnega značaja po ZDIJZ in Zakonu o medijih
Predstavnik: Andreja Bregar Žnidaršič, tel.: 01/7888300
"Št. parcele (stavba): 1270/2 k.o. Grosuplje-naselje, Št. parcele (zemljišče): 1274/12 k.o. Grosuplje-naselje."

"Sodišče je umeščeno v objekt, ki je bil zgrajen leta 1968 v obliki zamaknjene črk L. Ima dve etaži. Vzhodni del je etažnosti P+1, jugozahodni del je etažnosti K+P+1. Zaradi visokega pritličja JZ dela sta dela med seboj povezana z medetažnimi stopnicami. Stavba, ki je v lasti Republike Slovenije, ima 408 m² uporabnih površin. Skozi čas je bila prenovljena (streha, kritina, okna)."

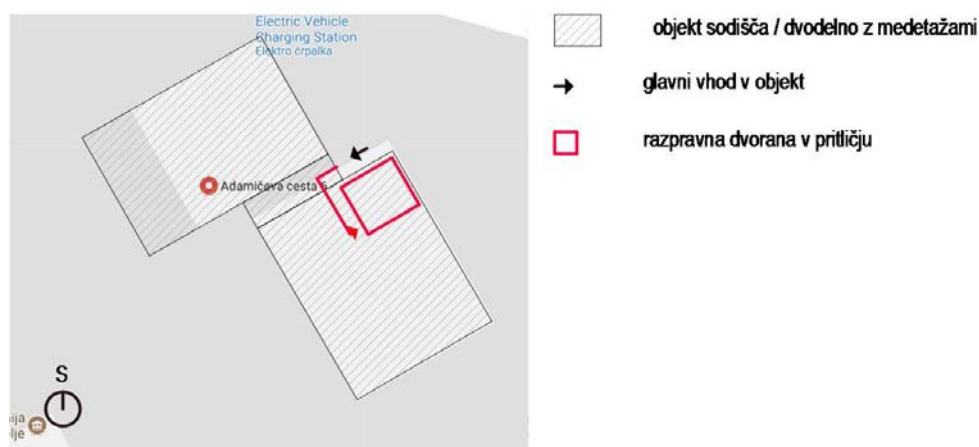
Pregled obstoječih variant dostopnosti obravnavanega objekta

VARIANTA 1 - Dostopnost za gibalno ovirane osebe

Objekt ni vpisan v register nepremične kulturne dediščine - stavba ni zavarovana kot kulturna dediščina.

"Pozicija obstoječega objekta je na terenu. Obstoječa dostopnost za invalide je zagotovljena – do pritličja. Delno izdelana dokumentacija – tlorisi evakuacije. Lokacija najbližje razpravne dvorane je v pritličju. Dostop do pritličja je brez arhitektonskih ovir.

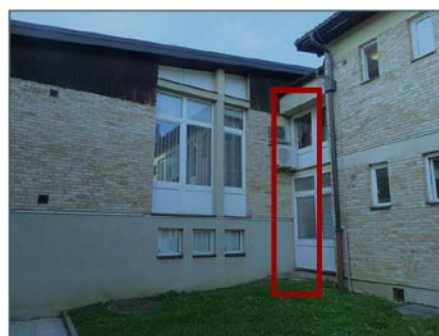
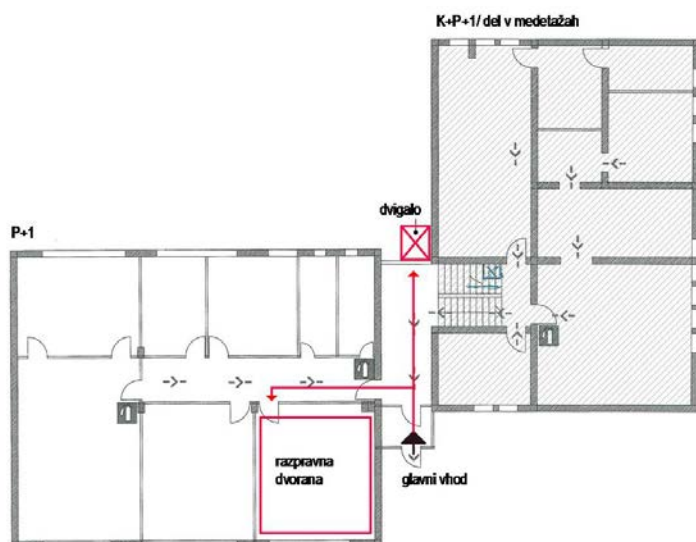
Možna ureditev novega dostopa za invalide: Ni potrebe po novem dostopu. - Ni potrebe po nujnih ukrepih v obstoječem stanju."

Slika 8: Shema ureditve dostopa za invalide

VARIANTA 2 - Dostopnost za gibalno ovirane osebe za celotno stavbo

“Objekt je v medetažah, kar otežuje dostopnost po horizontali v etažah. Razpravne dvorane so v prvem nadstropju. Dvigalo je mogoče umestiti v območje podaljšanega vstopnega hodnika ob fasadi objekta. Dvigalo ima medetažno vstopanje in izstopanje v obliki črke L. Poseg je za primer in potrebe sodišča cenovno precej zahteven.”

Slika 9: Shema dostopa – obstoječi dostop za invalide in dvigalo z medetažnim vstopanjem in izstopanjem

Slika 10: Medetaže objekta in pozicija zunanjega dvigala

➤ FIZIČNA IZVEDBA POPISA: PRIMER OCENJEVANJA - POPIS DOSTOPNOSTI POSAMEZNIH STAVB PRAVOSODNIH ORGANOV

Na terenu je bilo potrebno najprej narediti pregled dostopa do stavbe pravosodnih organov in stavbe/prostorov ter definirati katere prostore/elemente se ocenjuje. Pregled prostorov se je opravil s kontaktno osebo pravosodnih organov. Ocenjevanje se je začelo z upoštevanjem dostopa od najbližjega postajališča javnega potniškega prometa ali najbližjega parkirišča preko vhoda v objekt pravosodnih organov do razpravne dvorane. V notranjosti objekta metodologija omogoča popisovanje različnih nivojev povezav glede na pomembnost le-teh, ki so določene v metodologiji za ocenjevanje notranjega dostopa. Postopek ocenjevanja je naveden v nadaljevanju za posamezne elemente/prostore.

➤ Dostopna pot od postaje in parkirnega mesta

Zunanjo dostopnost poti smo popisovali analogno s popisnim listom terenskega zajema dostopnosti objektov pravosodnih organov in digitalno s tabličnim računalnikom. S tabličnim računalnikom smo z aplikacijo zajemali sledi poti, jo ocenjevali z vidika dostopnosti po kriterijih kazalnikov o dostopnih poteh. Pot je povezovalni element od avtobusne postaje do objekta. Preverjali smo spuščенost robnikov na prehodih za pešce, talne taktilne oznake na prehodih za pešce in zvočne semaforje, prisotnost rešetk za odvodnjavanje, prestrme klančine in širino poti.

➤ Avtobusna postaja - postajališče

Pri avtobusnih postajališčih smo ugotavljali informacijsko dostopnost z jasnimi in berljivimi informacijami o postaji-postajališču – tudi v Brajevi pisavi. Če je v mestu JPP, smo pri postajališču preverjali nadstrešek in prostornost postajališča, če je postaja večja z objektom, smo preverjali dostop do notranjih prostorov v objekt. Preverja se primernost izstopa iz avtobusa - varnostni vidik - ali je postajališče izven cestišča in omogoča varen izstop iz avtobusa.

➤ Parkirna mesta za invalide

Pri parkirnih mestih smo ugotavljali dimenzijsko ustreznost, talne označbe ter vertikalne označbe. Parkirna mesta smo ocenjevali tudi glede na dostopnost do peščevih površin, ter oddaljenost od objekta. Ugotavljali smo tudi število parkirnih mest za invalide.

➤ Glavni vhod

Pri glavnem vhodu smo ugotavljali, ali je vhod jasno prepoznaven oziroma dobro označen in ali je zagotovljen varen vhod v stavbo za gibalno ovirane, slepe in slabovidne osebe, brez ovir. V primeru, da je glavni vhod dostopen s pomočjo klančine ali dvizne ploščadi, smo ugotavljali, ali je nameščena ustrezna klančina oziroma dvizna ploščad (glej zahteve za oceno dostopnosti pod "klančina" in "dvizna ploščad"), da lahko gibalno ovirana oseba vstopi v stavbo sodišča. Preverjali smo tudi stopnišča (glej zahteve za oceno dostopnosti pod "stopnišča"). V primeru nedostopnega glavnega vhoda smo preverjali dostopnost stranskega vhoda. Preverjali smo, ali je na vhodu dovolj veliko neovirano območje, ki je potrebno za manevriranje invalidskega vozička. Ugotoviti je bilo potrebno, ali so vhodna vrata ustrezno visoka in široka, enostavna in intuitivna za uporabo. Preverjali smo, ali so na vhodu prisotne informacije o dostopnosti objekta v notranjosti in ustreznost tal ter velikost manevrskega prostora na obeh straneh vhodnih vrat. Preverjali smo osvetlitev in prisotnost nadstreška pred vhodom. Če se pri rekonstrukciji objekta iz tehničnih razlogov ali zaradi predpisov o varstvu kulturne dediščine ne morejo upoštevati pogoji, ali je za potrebe funkcionalno oviranih oseb na primernem mestu ob vhodu v objekt nameščen

domofon na ustrezni višini in z ustreznimi lastnostmi, da je lahko uporaben za vse uporabnike (videozaslon in zvočni signal). Če so ob vhodu nameščene rešetke, se preverja, ali so brez ovir, izravnane z površino tal ter ali so ustrezne širine rež rešetk.

➤ Klančina pred vhodom v objekt

Glej poglavje: Vertikalne povezave na strani 62.

➤ Vrata, kljuke/ročaji, pragovi

Pri vratih na vhodu ali v notranjih prostorih smo preverjali njihovo svetlo širino in višino, tip in obliko ter način odpiranja. Preverjali smo tudi ustreznost prostora na vsaki strani vrat.

Kljuke na vratih so pomembne za gibalno ovirane in slepe in slabovidne, zato se preverja ustreznost kljuk oziroma držal na vratih, višina namestitve, oblika, kontrastnost, težavnostna stopnja pri odpiranju.

Za uporabnike invalidskih vozičkov je prisotnost praga lahko ovira, zato se preverja višina in oblika praga.

➤ Vetrolov

Pri vetrolovu smo preverjali velikost le-tega oziroma ali je primeren za ustrezno manevriranje oseb na invalidskem vozičku glede na način odpiranja vrat, kakšen je prehod skozi vetrolov, ali so predpražniki izravnani z ravno tal ter ali so nameščeni držaji.

➤ Območje za varnostno preverjanje obiskovalcev

Pri območju za varnostno preverjanje obiskovalcev smo preverjali nemoten prehod oseb na invalidskem vozičku. Pri skeniranju oseb na invalidskem vozičku lahko prihaja do oddajanja signalov zaradi materialov, iz katerih je voziček narejen ali zaradi baterij na električnih vozičkih.

➤ NOTRANJI PROSTORI

VHODNE AVLE (vključujoč varnostno območje, informacijske pulte, pogovorna okenca in čakalne prostore).

➤ Vhodna avla

Pri vhodni avli smo preverjali, ali je dovolj velika za neovirano manevriranje za uporabnike na invalidskem vozičku, ali so tla brez ovir ter kakšna je osvetljenost prostora. Preverjali smo, ali je zagotovljen taktilni zemljevid oziroma tloris nadstropij z osnovnimi informacijami.

➤ Informacijski pult v vložišču

Informacijski pult je pomemben tako z vidika njegove opremljenosti za sporazumevanje s slepimi in slabovidnimi ter gluhi in naglušnimi osebami kot tudi z vidika dostopnosti za gibalno ovirane osebe.

Pri preverjanju dostopnosti informacijskega pulta smo ugotavljali, ali je pult blizu vhoda ter ali je jasno označen in prepoznaven. Ugotavljali smo, ali je pot do pulta brez nivojskih razlik ali drugih ovir ter ustrezno označena, da lahko slepa in slabovidna oseba pride do pulta. Ugotavljali smo, ali je pult ustrezno postavljen in ali je zagotovljeno dovolj manevrskega prostora pred pultom ter ali je višina, globina in oblika pulta takšna, da je lahko dostopen osebami na invalidskem vozičku. Ali je pult opremljen z ustreznimi napravami, da lahko gluhe in naglušne osebe komunicirajo brez ovir. Preverjali smo

osvetlitev prostora ob pultu kot tudi - v kolikor so prisotne steklene površine - ali so le-te bleščeče, kar lahko gluhim in naglušnim osebam onemogoča komunikacijo. Ugotavljali smo, ali je pogovorno okence ustrezno in kontrastno označeno, da slepa in slabovidna oseba brez ovir lahko komunicira. V prostorih za čakanje, kjer je nameščen sistem čakalnih lističev, smo preverjali, ali je ta nameščen na ustrezni višini in ali je v pravosodnih organih za potrebe gluhih in naglušnih zagotovljen tolmač za znakovni jezik.

➤ Prostori za sedenje v čakalnici pred razpravno dvorano

Pri oceni dostopnosti prostorov čakalnic pred razpravno dvorano smo preverili, ali obstajajo različne vrste sedežev in prostorov za vse tipe invalidnosti.

➤ Glavni hodniki

Ugotavljali smo, ali so hodniki ustrezno široki in brez ovir, da se lahko osebe na invalidskem vozičku in slepe osebe nemoteno gibljejo. Preverjali smo osvetlitev, dostopnost informacij, prisotnost morebitnih nevarnih predmetov na dostopni poti ter kakšna so tla hodnikov.

➤ Razpravne dvorane

Dostopnost razpravnih dvoran je pomembna za vse tri ciljne skupine. Pri preverjanju dostopnosti in ustreznosti razpravnih dvoran smo ugotavljali, ali so le-te jasno označene ter ali je pot do dvoran brez ovir za slepe in gibalno ovirane. Ali je vstop v dvorano omogočen nemoteno / ali so vrata ustreznih dimenzij in enostavna za odpiranje. Ali so dvorane opremljene tako, da je vsem uporabnikom omogočena nemotena uporaba, ali je zagotovljen ustrezno velik prostor za osebe na invalidskem vozičku, ali je zagotovljen ustrezen prostor ob mizi za uporabnike invalidskega vozička. Ugotavljali smo, ali je dvorana opremljena s sistemom za izboljšanje sluha, ki omogoča dober sprejem zvoka ljudem, ki uporabljajo slušne aparate (npr. sistem z indukcijsko zanko/krogi ali infrardečimi oddajnimi sistemi), ali je oder opremljen s sistemom za izboljšanje sluha. Preverjali smo, ali je ustrezna osvetlitev dvoran, osvetlitev v avditoriju in na odru, ki omogoča branje ustnic in znakovnih jezikov, preverjali smo tudi odsevnost in bleščanje (umetna in naravna). Ugotavljali smo, ali je v dvorani omogočeno nemoteno vizualno in zvočno spremljanje razprav in ali je zagotovljen v dvorani kak sedež, ki je lociran tako, da lahko uporabnika v sodni dvorani spremlja pes vodnik.

➤ Sanitarni prostori

Pri oceni dostopnosti sanitarnih prostorov smo preverjali, ali so v stavbah pravosodnih organov prisotni sanitarni prostori za gibalno ovirane in ali so jasno označeni. Ugotavljali smo, ali je pot do sanitarnih prostorov brez ovir za slepe in gibalno ovirane. Preverili smo prostor pred vhodom v sanitarne prostore, ter svetlo širino vrat in njihov način odpiranja. V notranjosti sanitarnih prostorov, ali je prostor za manevriranje ustrezne velikosti ter ali so ustrezno nameščeni in oblikovani posamezni elementi, kot je straniščna školjka, umivalnik, oprijemala. Preverjali smo tla, pipo, ogledalo, drugo oprema (brisače, milo, koš za smeti), odlagalno polica, obešalnik. Preverjali smo, ali je nameščena ustrezna alarmna naprava za vse tipe invalidnosti. Ugotavljali smo dostopnost kljuk, ključavnic in držal na vratih, osvetljenost prostorov in dostopnost stikal. Pri preverjanju dostopnosti sanitarnih prostorov smo preverili tudi dimenzije in obliko prostora ter opreme, kot jih predvidevajo standardi in drugi predpisi.

➤ Nevarni predmeti

Pri preverjanju dostopnosti vseh prostorov smo preverili, ali obstajajo nevarni predmeti na dostopni poti in v prostorih, ki bi lahko ovirali slepe ali gibalno ovirane osebe (npr. prisotnost nevarnih predmetov -

drogovi, stenske izbokline, korita, stebrički, smetnjaki, reklamni panoji). V primeru štrleče višinske ovire, ali je na tleh zaščitno varovalo, kot je robnik ali fiksni element, ki ga je mogoče zaznati z belo palico. Torej, če so nevarni predmeti prisotni, morajo biti poudarjeni z osvetlitvijo, s kontrastom ali s tipno oznako. Vsi prostori morajo biti dostopni brez ovir in nevarnih predmetov.

➤ VERTIKALNE POVEZAVE

➤ Stopnišča

V primeru, da je vstop v objekt in v prostore pravosodnih organov dostopen tudi po stopnicah, smo preverili njihovo ustreznost za slepe in slabovidne. Torej, ugotavljali smo, ali so stopnice jasno označene oziroma vidne, ali so dimenzije in oblike nastopnih ploskev ustrezne in brez ovirajočih elementov. Preverjali smo obliko in višino ograje in držal za roke, ter kontrastnost označb in talnih oznak.

➤ Dvigalo

V primeru, da so prostori pravosodnih organov v stavbi z več nadstropji, smo preverjali, ali obstaja dvigalo in kakšne so lastnosti le-tega. Preverjali smo, ali je dvigalo jasno označeno in vidno, ali je pred dvigalom ustrezno velik manevrski prostor ter ustreznost postavitve stikalne plošče ob vstopu v dvigalo za vse tipe funkcionalno oviranih oseb. Ugotavljali smo svetlo širino vrat dvigala, dostopnost nadzorne plošče, velikost kabine, osvetljenost dvigala ter opremljenost dvigala z oprijemali za roke kot tudi tla dvigala. Ugotavljali smo tudi ustreznost alarmne naprave za vse uporabnike glede na njihove zahteve.

➤ Klančina

V primeru, da je glavni vhod dostopen za gibalno ovirane le s pomočjo klančine, smo preverjali, ali je klančina, ki je nameščena ob vhodu, ustrezna - torej ali je naklon klančine ustrezen, da omogoča samostojno uporabo za osebe na invalidskem vozičku. Ugotavljali smo lastnosti klančine oziroma posameznih elementov, kot so: dolžina in naklon, tla, ograje, robniki, podesti in manevrski prostor pred in ob koncu klančine ter osvetlitev.

➤ Dvižna ploščad

Če je pred vhodom ali v notranjosti nameščena dvižna ploščad, ki omogoča premagovanje višinskih razlik, smo ugotavljali, ali je nameščena tako, da osebi na invalidskem vozičku omogoča samostojno uporabo. Preverjali smo, ali je jasno vidna oziroma označena, ali je naprava ustrezno prostorsko umeščena ter ali so navodila za njeno uporabo jasna. Ugotavljali smo, ali je manevrski prostor pred dvižno ploščadjo in pri sestopu iz ploščadi ustrezno velik in brez ovir. Ali je ob ploščadi nameščen zvonec za asistenco pri uporabi naprave in ali je nameščen na ustrezni višini. Preverjali smo, ali sta velikost dvižne ploščati in njena nosilna sposobnost ustrezni.

➤ PRIPRAVA REZULTATOV OCENE DOSTOPNOSTI STAVB PRAVOSODNIH ORGANOV

Primer prikaza rezultatov ocenjenih elementov

Primer ocene dostopnosti vhoda v objekt:

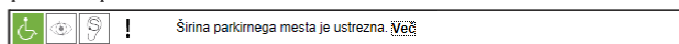
			Rdeča oznaka pomeni, da glavni vhod ni dostopen. <i>Na glavnem vhodu ni oznake, da je za gibalno ovirane osebe dostopen stranski vhod.</i>
			Stranski vhod brez ovir je zagotovljen.
			Stranski vhod v objekt ni označen za gibalno ovirane osebe.

TERENSKA ANALIZA

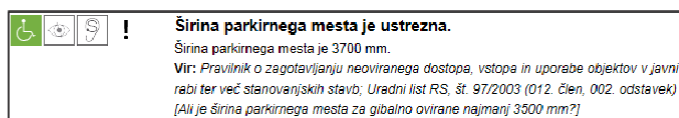
VPRAŠANJE Ali je širina parkirnega mesta za gibalno ovirane najmanj 3500 mm?
ODGOVORI DA/NE OPOMBE: 3700 mm

SPLETNI PRIKAZ

1. nivo prikazovanja podatkov v spletnem vodiču

2. nivo prikazovanja podatkov v spletnem vodiču

Legenda: Gibalno ovirane osebe: - dostopno, - nedostopno, - ni podatka, - ni pomembno za tip invalidnosti
 Slepe in slabovidne osebe: - dostopno, - nedostopno, - ni podatka, - ni pomembno za tip invalidnosti
 Osebe s slušno izgubo: - dostopno, - nedostopno, - ni podatka, - ni pomembno za tip invalidnosti
 Pogoji: - Obvezno, - Konstatno

Slika 11: Prikaz podatkov od terenske analize do spletnega vodnika/vodiča

Aktivnost 2.2: Testni popis izbranih objektov

➤ ZUNANJI DOSTOP

Testni popis dostopnosti izbranih objektov pravosodnih organov smo izvedli na podlagi seznama pravosodnih organov, v katerem je tudi seznam kontaktnih oseb posameznega objekta. Pred terenskim popisom smo kontaktirali osebo, ki nam je zagotovila gibanje okoli objekta in do samega vhoda. Zaradi posebnih okoliščin epidemije COVID-19, omejenega gibanja in varnostnih ukrepov, so bile o tem vedno obveščene tudi varnostne službe v objektu. Kontaktna oseba nam je tudi opisala dostopanje funkcionalno oviranih oseb v stavbo pravosodnega organa in načine urejanja alternativnih možnosti vstopanja (predvsem skozi stranska vrata ali s pomočjo osebja).

Zajem smo delali na dva načina, in sicer na analogni (papirni) način s popisnim listom, ter na digitalni način s tabličnim računalnikom.

➤ Analogni popisni list

Za analogni popis smo izdelali za vsak objekt popisni list. List je sestavljen iz dveh strani. Na prvi strani so splošni podatki o stavbi ter njen grafični prikaz. Na drugi strani pa je detajlen opis dostopnosti do objekta.

Sprednja stran popisnega lista vsebuje podatke o objektu, in sicer; šifro katastrske občine, ID stavbe ter ID dela stavbe. To so podatki, s pomočjo katerih so se v nadaljevanju povezovali tudi ostali zajeti podatki o notranjem dostopu in povezava s podatki Geodetske uprave RS. Vsak popisni list je bil tudi datiran z dnem zajema popisa ter podpisom popisovalca. Na listu je tudi izsek ožjega območja stavbe z zračnega posnetka.

Na hrbtni strani popisnega lista se nahaja povečan izsek stavbe. Na njem se označi vhod v stavbo; če jih je več, se označi tudi ostale. Nato sledi popisni zajem dostopnosti v stavbo. To so odgovori (da/ne) na zastavljena vprašanja.

Primer popisnega lista s prikazom obeh strani je na spodnji sliki. Vsi popisni listi se nahajajo v prilogah.

Terenski popis zunanje dostopnosti pravosodnih organov:

OKRAJNO SODIŠČE ILIRSKA BISTRICA Bazoviška cesta 22, 6250, Ilirska Bistrica

Sifra KO: 2525

8

ID stavbe: **227** dela stavbe **1, 2, 3, 4**

Terenska slika, z datumom ogleda in izdelava: 23.07.2020

parkirno mesto avtobusno postajališče - postaja

OPOMBE

POPSIVALCI: *Ajroša Skaper in Javi Demšar*

Stavba sodišča

Tu se vnesejo podatki vezani na dostopnost v objekt.

Kje so vhodna vrata označimo s puščico, opisano napišemo:

Ali so stopnice, rampa, klančina pri vhodu? *oziroma pri dostopu 60 cm*

Ali je pred vhodom možno krajše ustavljanje za izstop invalida iz avta? *JA*

Ali so dobro vidne informacijska obvestila o ustanovi? *JA*

Ali so napisi v Brajevici pisavi za slepe in slabovidne? *NE*

Ali ima vhod nadstrešek? *JA*

Ali so samodejna drsna vrata? *NE*

Slika 12: Primer popisnega lista terenskega zajema dostopnosti objektov pravosodnih organov.

➤ Digitalni zajem s tabličnim računalnikom

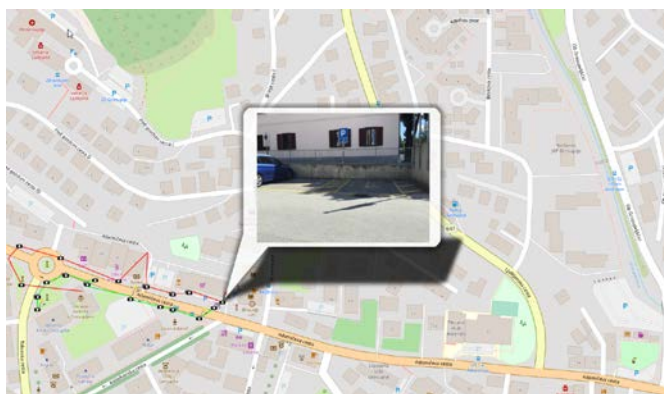
Digitalni zajem smo izvedli z zajemom:

- sledi poti,
- avtobusne postaje ali postajališča,
- parkirnega mesta za invalide,
- fotografij stavbe,
- fotografij ovir in nedostopnosti.

Zajem podatkov je potekal digitalno z zapisom sledi na tablični računalnik med hojo po poti in evidentiranjem obstoječih ovir na poti. Na digitalno zajeti sledi, so pripete geokodirane fotografije vseh ocenjenih ovir na poti. Tako smo ocenjevali:

- višine robnikov - spuščenih robnikov na prehodih za pešce,
- širino poti, po kateri se lahko giblje gibalno ovirana oseba,
- vodilni taktilni talni sistem za slepe in slabovidne,
- taktilne talne opozorilne oznake,
- ozvočeni semaforji.

➤ Dostopna pot

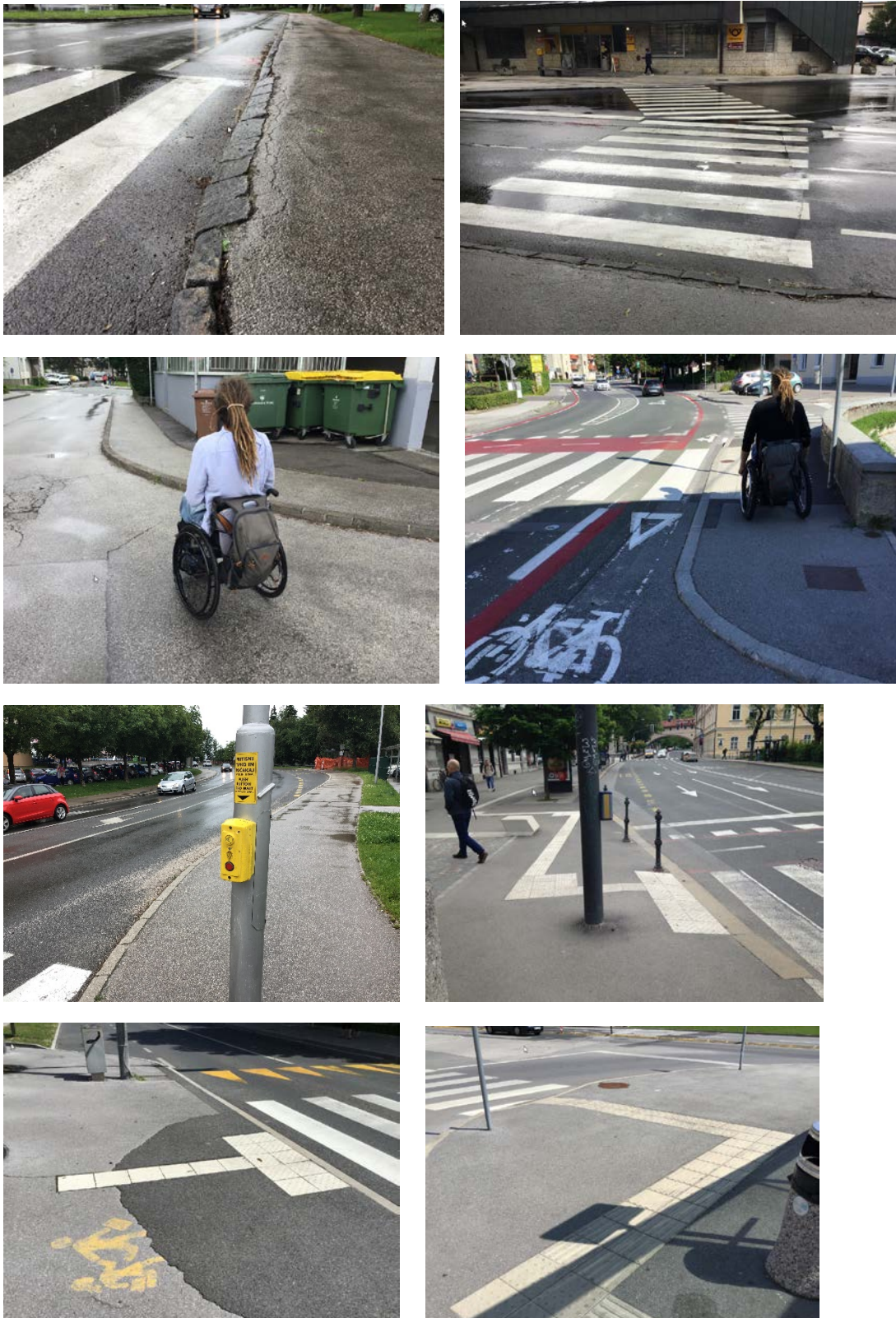
Slika 13: Dostopna pot

Za dostopno pot za gibalno ovirane smo preverjali pot od avtobusnega postajališča, parkirnega mesta za invalide in od kratkotrajnega vstavljanja vozila do vhoda v stavbo pravosodnega organa. Dostopnost poti do objekta pravosodnega organa smo preverjali po naslednjih kriterijih:

- širina poti,
- podlaga poti,
- dostopnost pot z vidika spuščениh robov na križiščih in prehodih za pešce,
- ali imajo prehodi za pešce zvočne semaforje,
- ali imajo talne oznake na semaforjih ali talni taktilni vodilni sistem,
- usmerjenost poti v križišču brez lomnih točk,
- osvetljenost na poti.

Slika 14: Primera dostopne poti

Slika 15: Primeri prehodov za pešce

➤ **Avtobusna postaja**

Pri avtobusni postaji smo preverjali varen dostop brez ovir do vhoda v objekt pravosodnih organov za osebe na invalidskih vozičkih, slepe in slabovidne ter gluhe in naglušne ljudi. Preverjali smo, ali je urejen

dostop z invalidskim vozičkom, torej ali so prisotne klančine; tu smo preverjali glavni vhod in morebitne stranske vhode. Preverjali smo tudi, ali je urejen dostop za slepe in slabovidne, ali ima vhod nadstrešek oziroma je pokrit in ali so na objektu oznake za slepe in slabovidne oziroma gluhe in naglušne. Za avtobusna postajališča smo ocenjevali dostopnost od izstopa iz avtobusa do vhodnih vrat objekta pravosodnega organa na sledeč način: ali je možen dostop iz avtobusnega postajališča na peščeve površine, ali je možen dostop po peščevih površinah do objekta in ali je možen dostop v sam objekt.

Slika 16: Primeri avtobusnih postaj

➤ Parkirno mesto

Pri parkirnih mestih smo preverjali obliko parkirnega mesta, dimenzije parkirnega mesta, talne in vertikalne oznake ter dostopnost od parkirnega mesta do peščevih površin - pločnika. Popisovali smo jih analogno s popisnim obrazcem za parkirna mesta ter digitalno fotografijo, ki je opremljena s prostorskimi koordinatami.

Tereniski popis zunanje dostopnosti pravosodnih organov:

PARKIRNO MESTO

Terenška skica z datumom ogleda in izdelavi: 23.7.2020 Ilirska Bistrica

150cm 240cm 500cm

- Talna oznaka
- vertikalna oznaka

5352-1	5352-2

Velikost parkirnega mesta; 5352: 5400 x 2400 + 1500 mm,
5352-1: 5400 x 6300 mm, 5352-2: 9000 x 2400 mm.

OPOMBE:

POPISOVALEC: Ajdža Škaper in Javi Demšar

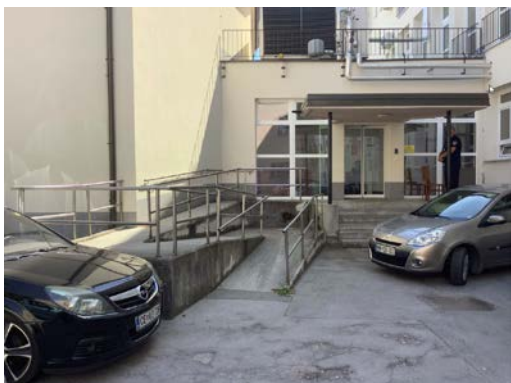

Slika 17: Primeri parkirnih mest za invalide

➤ Dostopnost stavbe

Dostopnost stavbe smo preverjali do vhoda v objekt. V tem primeru smo preverjali, ali ima stavba za doseganje dostopnosti:

- istonivojski vhod,
- rampo, če je večji rob,
- ustrezno klančino, če so stopnice,
- nadstrešek,
- ustrezno informacijsko tablo o objektu.

Slika 18: Primeri vhodov v stavbo

Rezultati popisa zunanje dostopnosti so dostopni v pregledovalniku Dostopnost prostora (<http://pregledovalnik.dostopnost-prostora.si/>).

➤ NOTRANJI DOSTOP

Testni popis dostopnosti izbranih objektov pravosodnih organov smo prav tako izvedli na podlagi seznama pravosodnih organov, v katerem je tudi seznam kontaktnih oseb posameznega objekta. Pred terenskim popisom, smo kontaktirali osebo, ki nam je zagotovila gibanje v objektu. Zaradi posebnih okoliščin epidemije COVID-19, omejenega gibanja in varnostnih ukrepov, so bile o tem vedno obveščene varnostne službe v objektu. Kontaktna oseba nam je tudi opisala dostopanje funkcionalno oviranih oseb v stavbo pravosodnega organa in načine urejanja alternativnih možnosti vstopanja (predvsem skozi stranska vrata ali s pomočjo osebja).

Zajem smo tudi tu delali na dva načina, in sicer na analogni (papirni) način s popisnim listom, ter na digitalni način s tabličnim računalnikom.

➤ Analogni popisni list

Za analogni popis smo uporabili nabor vprašanj, ki smo jih izluščili iz standarda SIST ISO 21542:2012 in opredeljujejo ovire od vhoda v objekt do razpravnih dvoran in sanitarij. Vprašanja so vstavljena v tabelo in natisnjena na liste velikost A3 za lažjo uporabo. Vprašanja so sestavljena v sklope, ki opisujejo vrata, vhodno avlo z varnostno napravo, hodnike, pisarne, sanitarije, razpravne dvorane, stopnice, dvigala itd. Na terenu se je odgovarjalo na vprašanja in se jih je zapisovalo v tabelo.

➤ Digitalni zajem s tabličnim računalnikom

Hkrati smo pri popisu uporabljali tudi tablični računalnik za digitalni zajem. Pri tem smo izdelali spletno aplikacijo, ki omogoča vnos potrebnih sklopov za popis prej omenjenih prostorov, ki so del objekta, ki se popisuje. Spodaj sta dve ekranski sliki uporabljene aplikacije.

The screenshot shows the 'Dostopnost' web application. The header includes navigation links: Domov, Vodnik, Dostopnost, Komentiraj, Popis, and a search icon. Below the header, the main title is 'Popis objektov - odgovarjanje na vprašanja'. A dropdown menu shows 'Okrožno sodišče v Kamniku-Kamnik'. A message states: 'V kolikor objekt še nima sklopov, jih najprej določi s klikom na moder gumb!'. On the left, a sidebar lists various categories like 'Naslov-Glavni vhod', 'Višinske razlike-Stopnice', 'Vrata-Vrata', etc. The main content area is titled 'Višinske razlike - Stopnice' and contains a table with three rows of questions and answers.

Odgovor	Vprašanje	Kat.	Foto.
☒ DA ☐ NE Ni pomembno	2 Ali je širina stopnic ustrezna? Odgovor: Širina stopnic je ustrezna.	SL	☒
☒ DA ☒ NE Ni pomembno	3 Ali so stopnice opremljene z neprekinjeno ograjo oz. z oprijemali za roke, ki zagotavljajo varnost? Odgovor: Stopnice niso opremljene z neprekinjeno ograjo.	SL	☒
☒ DA ☐ NE Ni pomembno	4 Ali imajo stopnice po vsem stopnišču enako višino in globino? Odgovor: Stopnice imajo enako višino in globino po vsem stopnišču.	SL	☒

Slika 19: Spletna aplikacija za zajem podatkov – modul za odgovarjanje na vprašanja o dostopnosti

Slika 20: Spletna aplikacija za zajem podatkov – modul za določanje vprašanj relevantnih za posamezni sklop

➤ Izvedba popisa notranje dostopnosti

Popis notranjosti objektov se je izvajal v juniju, juliju in v začetku avgusta 2020 po metodologiji, opisani v aktivnosti 2.1 (stran 53). Zaradi kompleksnosti popisa notranjosti objektov sta posamični objekt popisovala vsaj dva popisovalca hkrati. Eden je vpisoval odgovore na vprašanja, drugi je fotografiral in meril dimenzije klančin, vrat ipd. Pri popisu je bila vedno prisotna tudi oseba, ki jo je sodišče odredilo, da spremlja popisovalce in jim tudi pomaga pri odgovorih na določena vprašanja. Ta so se nanašala v glavnem na to, kako zagotavljajo dostopnost gibalno oviranih oseb, če objekt nima možnosti dostopa za take osebe (npr. objekt ima pred vhodom stopnice, nima pa klančine, ki bi omogočala dostop; ali pa so hodniki ali stopnišča preozki, da bi omogočali manevriranje z vozički...).

Po končanem popisu so bili za vsak objekt izdelani kratki in podrobni opisi objekta z opisom prilagoditev, ki jih objekt že ima za zagotavljanje dostopnosti za vse vrste invalidnosti in pomanjkljivostmi, ki so se pokazale pri pregledu in bi jih bilo potrebno v nadaljevanju odpraviti, da se zagotovi univerzalna dostopnost. Kratki opisi objektov so zbrani v prilogi 2 tega poročila. Podrobnejši popisi pa so skupaj s kratkimi opisi dostopni na spletni platformi Dostopnost javnih objektov (<https://dostopnost.javniobjekti.si/sl-si/Vodnik>).

➤ Glavni vhod

Preverjanje dostopnosti objekta smo začeli pri vhodu v objekt. Preverjanje tega sklopa je delno ponovljeno, saj se v njem stikata zunanost in notranost ter posledično tudi dva sistema popisa. V sklopu vhoda v objekt smo preverjali:

- svetlo širino vrat,
- možnost samostojne uporabe vrat,
- primerno urejenost stopnišča, če je prisotno,
- prisotnost urejene klančine oz. dvizhne ploščadi v primeru višinske ovire,

- širino in zmožnost samostojne uporabe glavnih vrat,
- višino in primernost ograje oz. oprijemal,
- ureditev oznak in signalizacije,
- izravnavo in utrjenost tal in talnih oblog,
- prisotnost kontrastnih oznak višinskih sprememb.

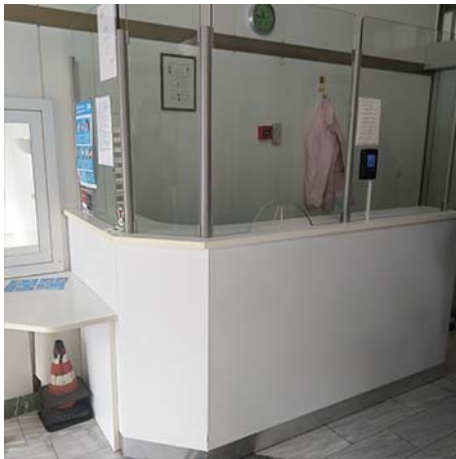

Slika 21: Primeri glavnih vhodov v stavbo

➤ Območje za varnostni pregled

V notranjosti se v neposredni bližini vhoda pojavi področje, namenjeno varnostnemu pregledu in sprejemu strank. Pregled se je osredotočil na:

- višino in obliko sprejemnega pulta,
- višino in označenost pogovornih okenc,
- zastekljenost in osvetlitev,
- manevrski prostor pred pultom,
- lego in širino varnostne naprave,
- možnost obvoza ter manevrski prostor ob varnostni napravi.

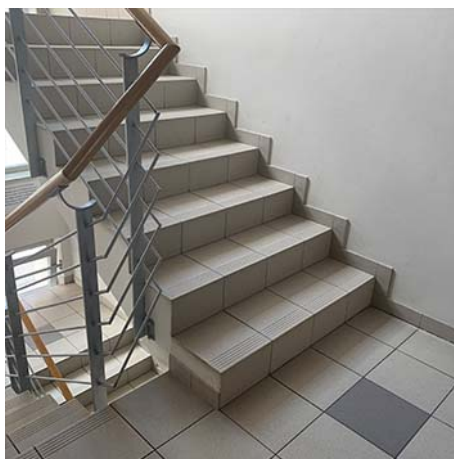
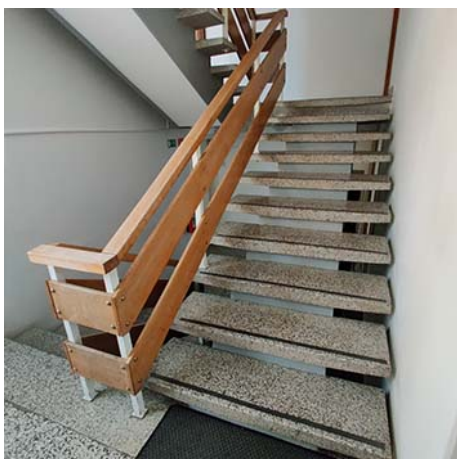
Slika 22: Primeri območja za varnostni pregled

➤ Prostor pred razpravo dvorano

Za omogočitev neoviranega dostopa do pisarn in razpravnih dvoran morajo biti primerno prilagojene tudi vertikalne in horizontalne komunikacije, ter drugi elementi na poti. V sklopu teh smo pregledovali:

- širino hodnikov,
- ovire in nevarne predmete na hodniku,
- primerno urejenost stopnišča, če je prisotno,
- primerno urejenost dvigala, če je prisotno,
- primerno urejenost dvizne ploščadi, če je prisotna,
- višino in primernost ograje oz. oprijemal,
- osvetlitev prostorov,
- izravnano in utrjenost površin.

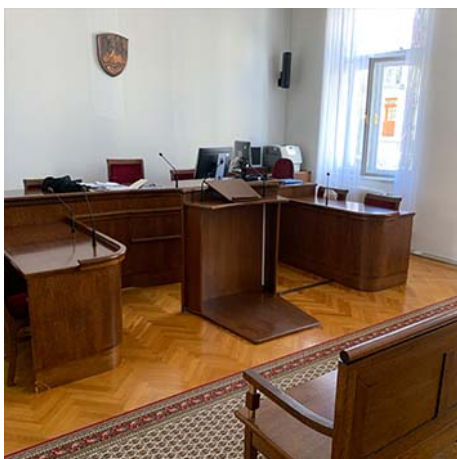

Slika 23: Primeri notranjih komunikacij

➤ Dvorana

Pri razpravnih dvorinah smo preverjali:

- svetlo širino vrat,
- možnost samostojne uporabe vrat,
- manevrski prostor ter širino dostopov do ključnih mest,
- višino govorniškega pulta,
- možnost prilagoditve mikrofona,
- višino druge opreme,
- premičnost opreme,
- prisotnost slušnih zank,
- osvetlitev prostora.

Slika 24: Primeri sodnih dvoran

➤ Zemljiška knjiga / pisarne

V prostorih zemljiških knjig, vložišč in splošnih pisarn smo se osredotočali na:

- svetlo širino vrat,
- možnost samostojne uporabe vrat,
- višino in obliko sprejemnega pulta oz. mize,
- višino in označenost pogovornih okenc,
- zastekljenost in osvetlitev,

- manevrski prostor pred pultom oz. mizo.

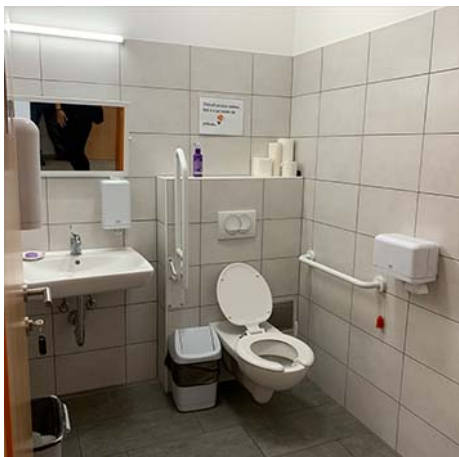
Slika 25: Primeri pisarn, vložič in prostorov zemljiške knjige

➤ Sanitarije

Zadnji sklop, ki smo ga preverjali, so bile sanitarije. Pri tem sklopu smo se osredotočili predvsem na:

- svetlo širino vrat,
- možnost samostojne uporabe vrat,
- možnost prehoda skozi predprostore, če so prisotni,

- dimenzije kabine in manevrskega prostora,
- prisotnost primernih pomagal,
- višino in postavitev umivalnika,
- urejenost ogledala,
- lego in višino druge opreme v prostoru.

Slika 26: Primeri sanitarij

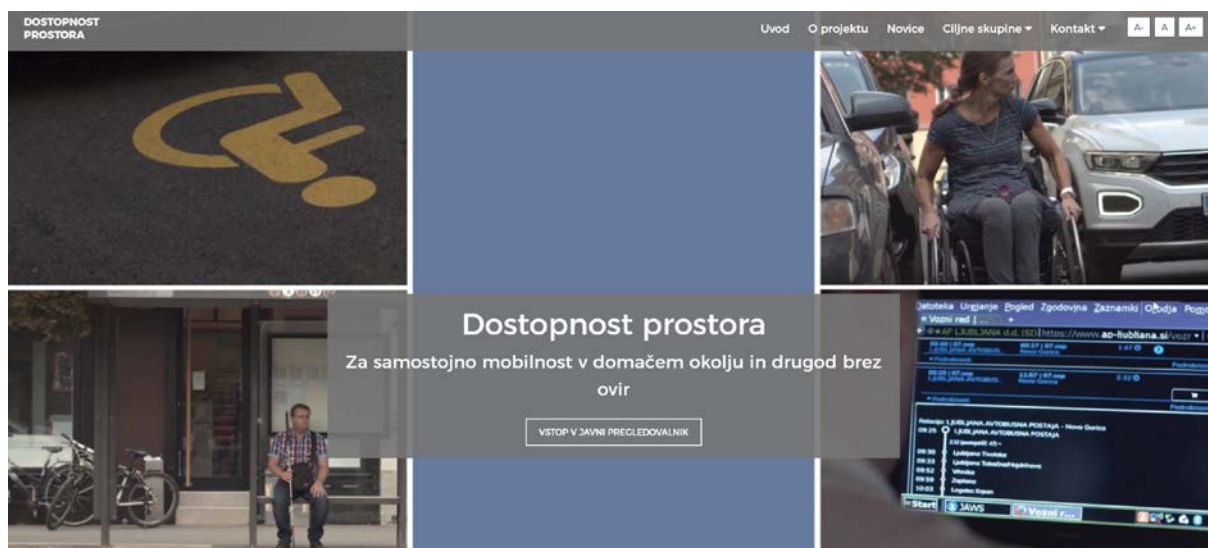
Aktivnost 2.3: Izdelava spletnega pregledovalnika popisanih objektov

V nalogi je bila predvidena izdelava spletnega pregledovalnika, ki bi omogočal pregledovanje objektov, njihovih prilagoditev in pomanjkljivosti za dostopnost vseh vrst invalidnosti. V ta namen sta bila uporabljena in dopolnjena dva obstoječa spletna pregledovalnika in sicer:

- Spletni pregledovalnik Geodetskega inštituta »Dostopnost prostora – Za samostojno mobilnost v domačem okolju in drugod brez ovir« (<http://dostopnost-prostora.si/>), ki vsebuje pregledovalnik z zemljevidom dostopnih poti do javnih objektov (<http://pregledovalnik.dostopnost-prostora.si/>) in
- Spletni pregledovalnik Urbanističnega inštituta »Dostopnost« (<https://dostopnost.javniobjekti.si/sl-si/>), ki vsebuje vodnik (<https://dostopnost.javniobjekti.si/sl-si/Vodnik>) za pregledovanje dostopnosti javnih objektov.

Pregledovalnika sta bila dopolnjena z novo pregledanimi objekti in omogočena je bila medsebojna povezava med njima, saj je izdelava - novih pregledovalnikov iz finančnih in tehničnih razlogov nesmiselna, predvsem pa je cilj zagotavljanje informacij funkcionalno oviranim osebam na enem mestu.

➤ DOSTOPNOST PROSTORA (dostopnost-prostora.si)

Slika 27: Zaslonska slika spletne strani dostopnost-prostora.si

Spletni javni pregledovalnik »Dostopnost prostora« je izdelal Geodetski inštitut Slovenije v sklopu projekta »Omogočanje multimodalne mobilnosti oseb z različnimi oviranostmi«. Pregledovalnik je zasnovan kot spletno GIS orodje z osnovnimi funkcionalnostmi prikaza in določanja lastnosti prikazanih slojev podatkovne baze. S pregledovalnikom je moč videti informacije o dostopnosti v urbanem prostoru do objekta, parkirnega mesta za invalide, javnih sanitarij, prilagojenih za invalide ter avtobusnih postajališč za gibalno ovirane, slepe in slabovidne osebe ter otroke. V bazi je trenutno 2145 dostopnih objektov mešane rabe in 4070 dostopnih poti v urbanem prostoru.

Slika 28: Zaslonska slika pregledovalnika »Dostopnost prostora«

Pregledovalnik ponuja naslednje osnovne funkcije:

1. Izbor ranljive skupine
2. Izbor objektnega tipa za izbrano ranljivo skupino
3. Prikaz izbranih slojev
4. Upravljanje s posameznim slojem
5. Prikaz atributne tabele (možnost filtriranja in iskanja po stolpcih)
6. Prikaži / skrij sloj na karti
7. Odstrani sloj iz seznama izbranih slojev

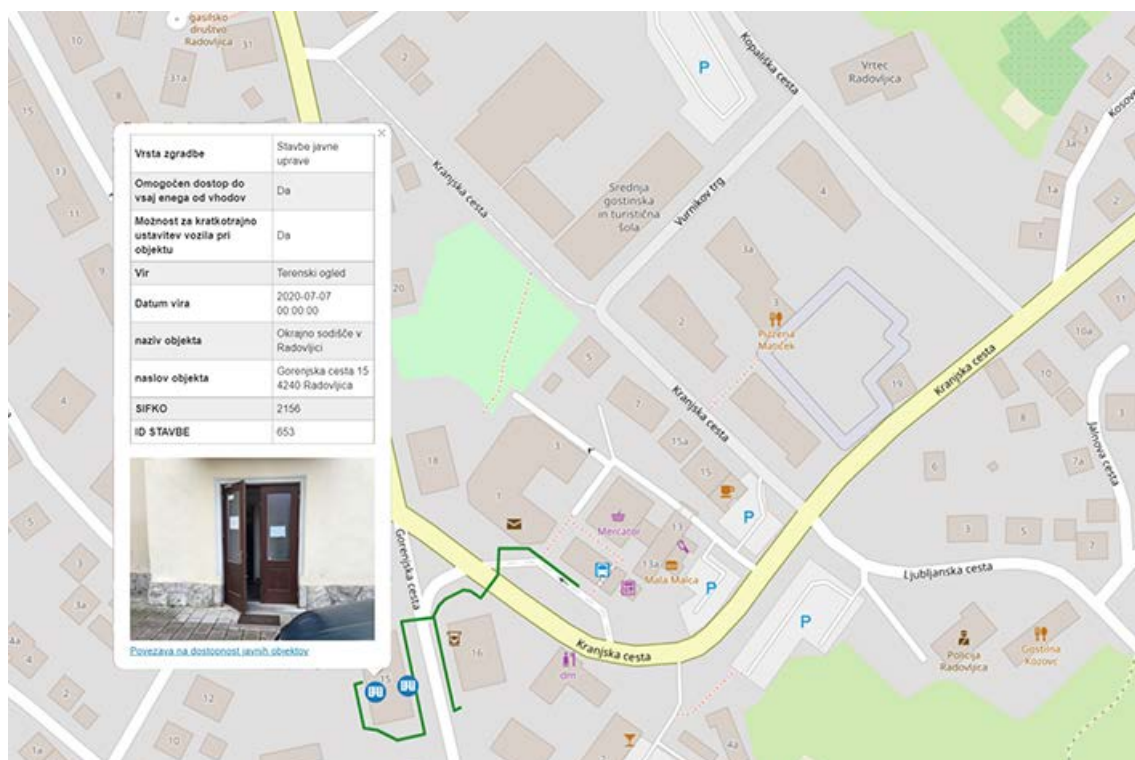
V grafičnem vmesniku se prikazujejo zajeti podatki podatkovne baze. Podatki so lokacijsko prikazani s simboli iz legende. Vidni so vsi sloji, ki jih aktiviramo v legendi s kljukico v kvadratnem polju. Sloje lahko poljubno aktiviramo oziroma deaktiviramo. Podatki se grafično vizualizirajo z znaki, ki smo jih izdelali za redakcijo kartografskih prikazov. Znake smo zapisali v SVG (Scalable Vector Graphic) obliki, torej vektorski obliki, ki zagotavlja vedno enak videz ne glede na stopnjo povečave ali pomanjšave prikazanih vsebin v spletnem pregledovalniku. Obrazložitev pomena znakov je na levi strani spletnega pregledovalnika. V prvi vrsti so polja, kjer s klikom aktiviramo kljukico in s tem označimo aktivnost sloja po tipu in nato še znotraj tipa s kljukico aktiviramo vsebino sloja. Tam so opisani pomeni znakov za posamezni sloj, geometričnih gradnikov - linijski, ploskovni ali točkovni. Na desni strani razlage znaka je številčni izpis, koliko posameznih zapisov podatkov je vezanih na podatkovni sloj oziroma dotični znak.

Če kliknemo na številko, se v novem oknu izpiše atributna tabela z zajetimi in v bazo vpisanimi atributi, kjer lahko pregledujemo atributne podatke. Poleg funkcionalnosti pregledovanja je možno podatke tudi prenesti na drugo lokacijo (prenašanje na lastni računalnik). Ikona za prenos je na desni strani modre vrstice atributne tabele.

Dostopnost javnega objekta							
iskanje							
Vrsta zgradbe	Omogočen dostop do vsaj enega od vhodov	Možnost za kratkotrajno ustavitve vozila pri objektu	Vir	Datum vira	naziv objekta	naslov objekta	
Stavbe za kulturo in razvedrilo	Da	Ne	Terenški ogled	2019-06-15 00:00:00	Prešernova hiša	Prešernova ulica 1	
Gostilne, restavracije in točilnice	Da	Da	Terenški ogled	2019-06-15 00:00:00	Kavarna Brioni	Koroška cesta 10	
Trgovske stavbe (nakupovalni centri, trgovski centri, veleblagovnice, samostojne prodajalne in buktje, pokrite tržnice, lekarni, prodajalne oči, prodajne galerije)	Da	Da	Terenški ogled	2019-06-15 00:00:00	Nakupovalni center Qlandija Kranj	Cesta 1. maja 77	
Gostilne, restavracije in točilnice	Da	Da	Terenški ogled	2019-06-15 00:00:00	McDonald's	Ulica Boštjana Hladnika 7	
Gostilne, restavracije in točilnice	Da	Da	Terenški ogled	2019-06-15 00:00:00	Kavarna ob kranjskem bazenu	Partizanska cesta 37	
Druge gostinske stavbe za kratkotrajno nastanitev	Da	Ne	Terenški ogled	2019-06-15 00:00:00	Kavka bar	Trubarjev trg 6	
Druge gostinske stavbe za kratkotrajno nastanitev	Da	Da	Terenški ogled	2019-06-15 00:00:00	Cafe Pungert	Trubarjev trg 6	
Druge gostinske stavbe za kratkotrajno nastanitev	Da	Da	Terenški ogled	2019-06-15 00:00:00	Kavarna Bazem	Stara cesta 25 a	
Gostilne, restavracije in točilnice	Da	Ne	Terenški ogled	2019-06-15 00:00:00	Restavracija Sonet	Prešernova ulica 6	
Hotelske in podobne stavbe za kratkotrajno nastanitev	Da	Da	Terenški ogled	2019-06-15 00:00:00	Hotel Azur	Ščurca ulica 26	

Slika 29: Izpis atributnih podatkov

Na karti lahko z izborom slojev prikažemo pot od postajališča javnega potniškega prometa ali parkirišča do objekta. Postajališča (P) in parkirišča (P) so na karti prikazana s standardnimi simboli. Javni objekti pa so na karti prikazani s simbolom v obliki pročelja objekta (B). Ko kliknemo nanj, se prikažejo podatki o objektu, slika objekta in povezava do prikaza notranje dostopnosti objekta.

Slika 30: Prikaz dostopne poti do izbranega objekta

Povezava, ki je na dnu okna s prikazom podatkov o objektu, odpre v spletnem pregledovalniku spletno stran Dostopnost javnih objektov (dostopnost.javniobjekti.si) in prikaže podatke o notranji dostopnosti izbranega objekta za vse vrste invalidnosti.

➤ DOSTOPNOST (dostopnost.javniobjekti.si)

Slika 31: Zaslonska slika spletne strani dostopnost.javniobjekti.si

Spletno stran »Dostopnost javnih objektov«, ki jo je izdelal Urbanistični inštitut, je namenjena vsem, ki iščejo informacije o objektih v javni rabi z vidika dostopnosti za gibalno ovirane, slepe in slabovidne ter gluhe in naglušne osebe. Stran je plod večletnega dela Inštituta na tem področju in predstavlja rezultate dela več projektov, ki jih je Inštitut izvajal ali jih še izvaja s področja popisa dostopnosti za vse vrste invalidnosti. Trenutno je v bazi podatkov 145 objektov v javni rabi.

Obiskovalcem spletne strani je na voljo iskalnik po pregledanih objektih (menijska izbira »Vodnik«), pregled dostopnosti objektov, ki so jih pripravili drugi subjekti ali fizične osebe (menijska izbira »Dostopnost« – pregled je bil izdelan v letu 2019), ter forum, kjer lahko obiskovalci sporočajo opažanja ali postavljajo vprašanja, vezana za dostopnost javnih objektov (menijska izbira »Komentiraj«).

[Domov](#)
[Vodnik](#)
[Dostopnost](#)
[Komentiraj](#)

Iskalnik objektov

Vstavi:

ali izberi: -- Izberi področje --

Informacije o dostopnosti določenega objekta iščemo na dva načina. V iskalnik lahko napišemo:
1. Ime kraja v katerem je lociran objekt, ali kakšna druga značilnost iz opisa objekta ki nas zanima, ali
2. področje iz šifrantu.

Rezultati:

Okrajno sodišče na Jesenicah

Področje: Pravosodje

Naslov: Cesta maršala Tita, 37

Jesenice

Koordinate: 14.0485421 - 46.4371477

Opis objekta

Okrajno sodišče na Jesenicah ni dostopno za osebe z oviranostmi. Gibalno ovirani v objekt ne morejo vstopiti samostojno zaradi višinskih ovir v obliki stopnic na glavnem vhodu in v stavbi. V notranjosti problem predstavljajo manjši pragovi ter pogosta dvokrilna vrata. Objekt ni prilagojen slepim in slabovidnim, slušne zanke ni, tolmača pa sodišče po zakonu zagotavlja vsem strankam. Velik problem predstavljajo tudi stopnice, ki povezujejo pritličje in 1. nadstropje, saj niso prilagojene za gibalno ovirane, niso označene in nimajo podaljšane ograje. V zgornjem nadstropju problem predstavljajo tudi dvojna steklena vrata, saj ta niso označena pravilno.

Prilagoditve

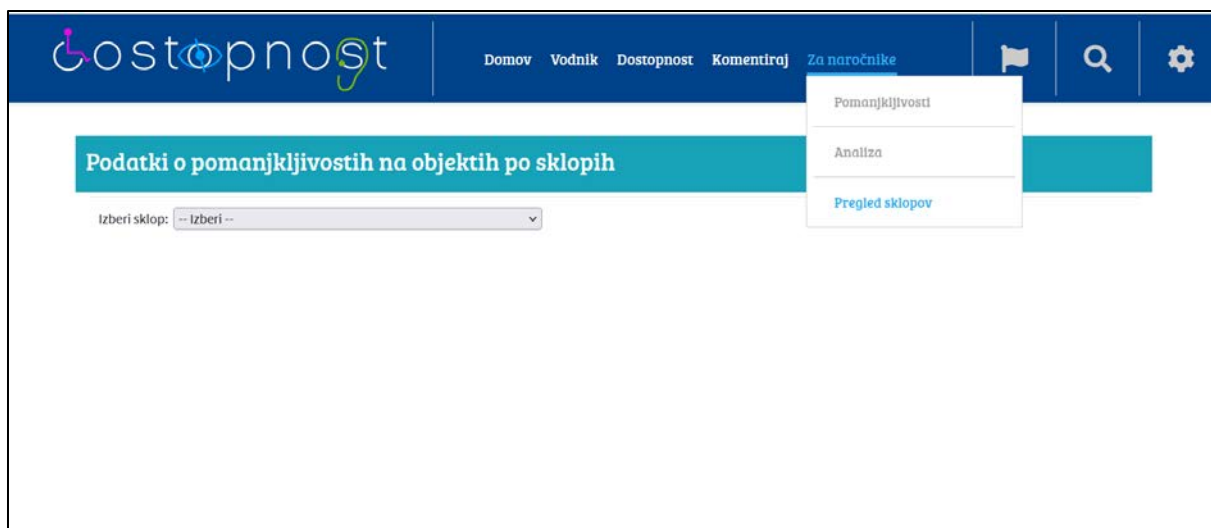
Slika 32: Zaslonka s podatki o izbranem objektu

Za potrebe naloge je bil spletni pregledovalnik dopolnjen z novimi funkcionalnostmi, ki so namenjene naročnikom pregleda dostopnosti objektov. Na voljo so tri funkcije:

- Funkcija **Pomanjkljivosti** je namenjena pregledu pomanjkljivosti in spremljanju odprave le-teh. Omogoča pregled pomanjkljivosti po delih objekta preko vprašanj. Ko je pomanjkljivost fizično odpravljena, lahko vzdrževalec na tem mestu opiše odpravo pomanjkljivosti, priloži sliko novega stanja in potrdi, da je pomanjkljivost odpravljena. S potrditvijo odprave pomanjkljivosti se tudi vprašanje, ki prikazuje pomanjkljivost, avtomatično umakne s seznama. V pregledu dostopnosti objekta pa se ta pomanjkljivost ne prikazuje več.
- Funkcija **Analiza** prikazuje, koliko je za vsak sklop predpisanih vprašanj, ki opredeljujejo dostopnost, hkrati pa še število pozitivnih in negativnih odgovorov na ta vprašanja. Vprašanja so povzeta po standardu SIST ISO 21542.
- Funkcija **Pregled sklopov** je namenjena pregledu dostopnosti istih sklopov (npr. vhod, vrata, prostor za varnostni pregled, informacijski pult, hodniki, razpravne dvorane, vložišče ali zemljiška knjiga in sanitarije) skozi vse objekte. Vsako vprašanje je ovrednoteno na dva načina. Kot ocena vrednosti posega in pomembnosti ovire, ki jo je potrebno odpraviti. Ocena vrednosti ima tri stopnje (Manjši poseg, cenejša izvedba; Večji poseg v stavbi, brez potrebnih dokumentov, dražja izvedba; Večji gradbeni poseg, potrebna so dovoljenja, dražja izvedba), pri tem je potrebno upoštevati, da so te stopnje le orientacijske, saj je vsak poseg v objekt odvisen od mnogo dejavnikov (starost objekta, ali je spomeniško zaščiten, vrsta posega, obstoječe stanje itd.). Tri stopnje ima tudi pomembnosti ovire (Koristna prilagoditev; Potrebna prilagoditev; Obvezna prilagoditev). Tudi tu so stopnje le orientacijske, a vendar do neke mere nakažejo na resnost ovire. Funkcija omogoča tudi filtriranje vprašanj in izpis podatkov v preglednico ali na tiskalnik.

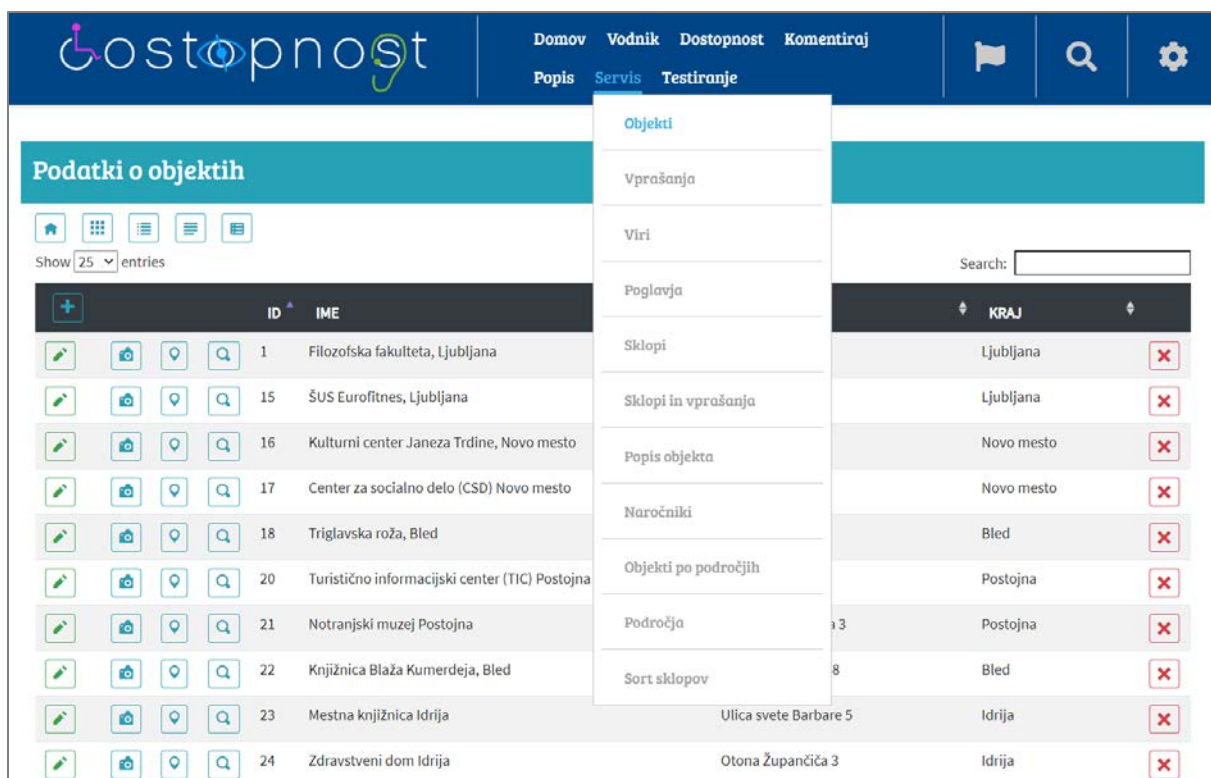
Zaključno poročilo o opravljenih aktivnostih in njihovih rezultatih

84

Slika 33: Zaslonska slika modula za naročnike popisa

Za prijavljene popisovalce so na spletni strani orodja, ki omogočajo lažje popisovanje dostopnosti objektov za vrste invalidnosti.

Slika 34: Zaslonska slika modula za popisovalce dostopnosti

Orodja v meniju »Servis« omogočajo vnose osnovnih podatkov o objektu, skupaj s fotografijo objekta in njegovimi prostorskimi koordinatami, ki omogočajo njegov prikaz na zemljevidu. Sklop orodij (vprašanja, viri, poglavja, sklopi, sklopi in vprašanja), ki se nanašajo na vprašanja, ki smo jih povzeli iz standarda SIST ISO 21542:2012, omogoča pripravo elektronskega popisnega lista, ki se uporablja pri popisu dostopnosti objekta na terenu. Orodje za samo izvedbo popisa (Popis objekta) omogoča terensko izvedbo popisa na tabličnem računalniku, pametnem telefonu ali prenosnem računalniku in še nekaj orodij za vzdrževanje sistema, ki omogočajo skladnost podatkov.

Delovni paket 3: Izdelava predloga rešitev

3.1: Analiza in vrednotenje popisa dostopnosti

Po opravljenem popisu zunanje in notranje dostopnosti smo opravili analizo in vrednotenje popisa. Pregledali smo vse primere in analizirali prilagoditve, ki omogočajo dostopnost obravnavanih objektov za vse vrste invalidnosti. Rezultati analize so prikazani v nadaljevanju poglavja. Ker je količina pregledanih objektov velika, so v zaključnem poročilu prikazani samo primeri dobre in slabe prakse, ki se pojavijo na poti do pregledanih objektov in v objektih samih. V **Prilogi 1 - Analiza zunanje dostopnosti** in **Prilogi 2 – Analiza notranje dostopnosti** tega poročila pa sta prikazani analizi zunanje in notranje dostopnosti za vse objekte, ki so bili v nalogi pregledani za potrebe dostopnosti za vse vrste invalidnosti. V prilogah je za vsak objekt podan kratek opis objekta, slika objekta, prikaz prostorske umeščenosti objekta na zemljevidu ter izvedene prilagoditve in pomanjkljivosti. Vsak objekt ima za notranjo dostopnost tudi podroben opis prilagoditev in pomanjkljivosti, ki pa je dosegljiv na spletni strani dostopnost.javniobjekti.si pod izbiro "vodnik".

➤ VREDNOTENJE ZUNANJEGA DOSTOPA DO OBJEKTA

Analizo vrednotenja smo izdelali na osnovi zajetih podatkov. Za primer vrednotenja dostopnosti do objekta smo izbrali primer dobre in primer slabe prakse. Podatki o zunanji dostopnosti ostalih objektov se nahajajo v prilogi 1 in na spletni strani projekta <http://dostopnost-prostora.si/>.

➤ PRIMER – dostop do objekta je ustrezno urejen

Slika 35: Zemljevid dostopnih poti

Dostop do Okrajnega sodišča v Mariboru na Cafovi ulici 1 je ustrezno urejeno za dostop invalida. Na vhodu v objekt ni višinskih ovir. Vhod je nadkrit s steklenim nadstreškom, vrata so samodejna drsna in vhod je izveden brez praga. Informacijska obvestila o objektu so dobro vidna, napisi pa niso prilagojeni za slepe in slabovidne. V bližini (do 50 m) se nahaja 1 parkirno mesto za invalida, ki je ustrezno označeno in ustreznih dimenzij. Pot od najbližje avtobusne postaje nima ovir. Taktilne oznake na poti do sodišča so urejene le deloma.

Preglednica 27: Pregled dobre prakse prilagoditev dostopnosti

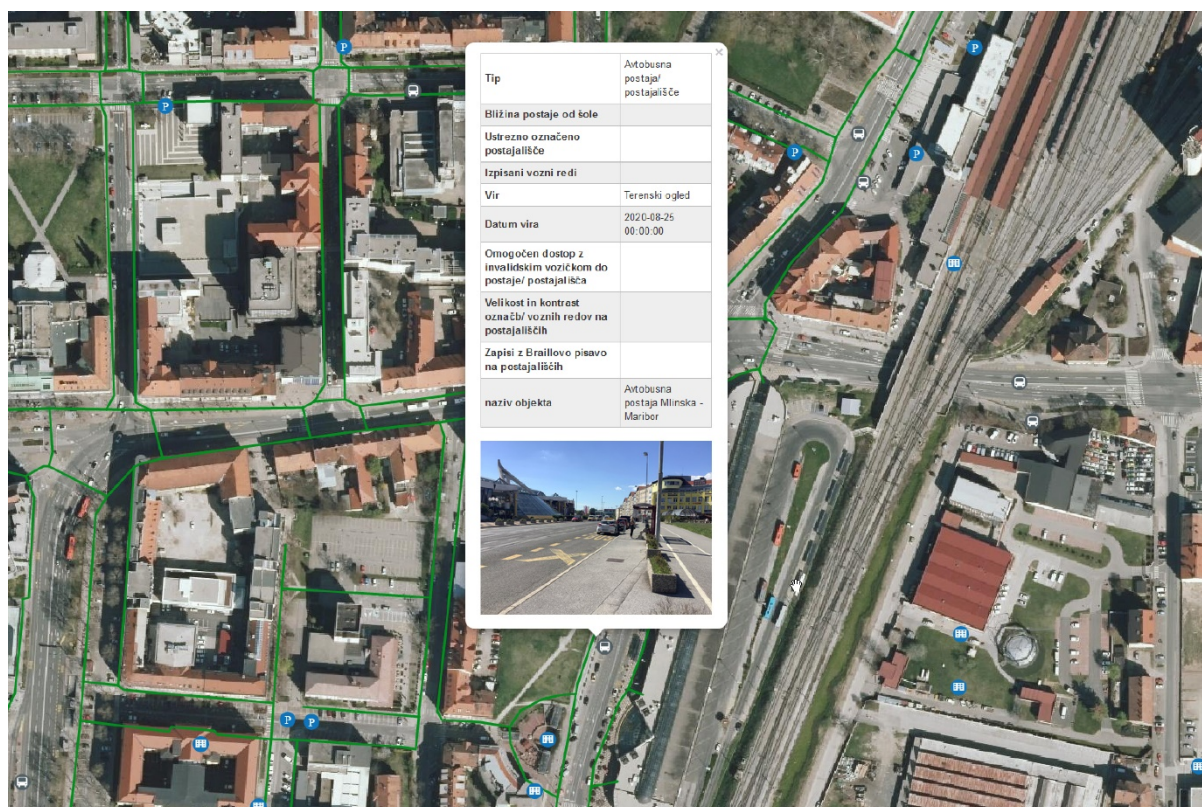
Grafično gradivo	Opis
	- Vhod ima nadstrešek. - Informacijske table so vidne, vendar napisi niso urejeni za slepe in slabovidne.
	- Vhodna vrata so samodejna drsna. - Na vhodu ni praga, tlak izveden v istem nivoju.
	- Parkirno mesto je ustrezno označeno s talnimi in vertikalnimi oznakami. - Ustreznih dimenzij. - V bližini objekta – oddaljenost do 50 m.
	- Taktilne oznake na enem delu, vendar neustrezno postavljene. - Ni robnikov.

- Zvočni semafor.
- Ni taktilnih oznak.

- Dostop do avtobusnega postajališča je brez ovir.

Slika 36: Posnetek zaslona, ki prikazuje posnetek iz pregledovalnika »Multimodalnost – pregled slojev«

➤ PRIMER – dostop do objekta ni ustrezno urejen

Slika 37: Zemljevid dostopnih poti

Dostop do Okrajnega sodišča v Lenartu na Jurovski cesti 15 ni ustrezno urejen za dostop invalida. Gibalno ovirana oseba težko dostopa do vhoda v stavbo, ker je pred vhodom prag, višji od 2 cm, ki se proti stavbi zmanjšuje. Vhod je nadkrit z nadstreškom, vrata so enokrilna PVC s samozapiralom. Vhodna vrata imajo manjši prag. V bližnji okolici, pri stanovanjskih stavbah se nahajata 2 parkirni mesti za invalida, ki sta pomanjkljivo označeni. Od avtobusne postaje in parkirišča pelje nevarna pot, saj od objekta do prvega peš prehoda ni urejenega pločnika. Taktilne oznake na poti do sodišča niso urejene.

Preglednica 28: Pregled slabe prakse prilagoditev dostopnosti

Grafično gradivo	Opis
	Do objekta vodi dostopna pot v naklonu.

- Vhod ima nadstrešek.
- Informacijske table so vidne, vendar napisi niso urejeni za slepe in slabovidne.

- Vhodna vrata so enokrilna PVC s samozapiralom.
- Vrata imajo prag, ki je na najvišjem delu visok cca. 5 cm in se proti stavbi zmanjšuje.

- Od objekta sodišča do prvega peš prehoda ne obstaja varna pot, saj ob cesti ni pločnika.

- Parkirno mesto je pomanjkljivo označeno.
- Talne označbe se slabo vidijo.
- Ustrezni dimenziji.
- Niso v neposredni bližini objekta.

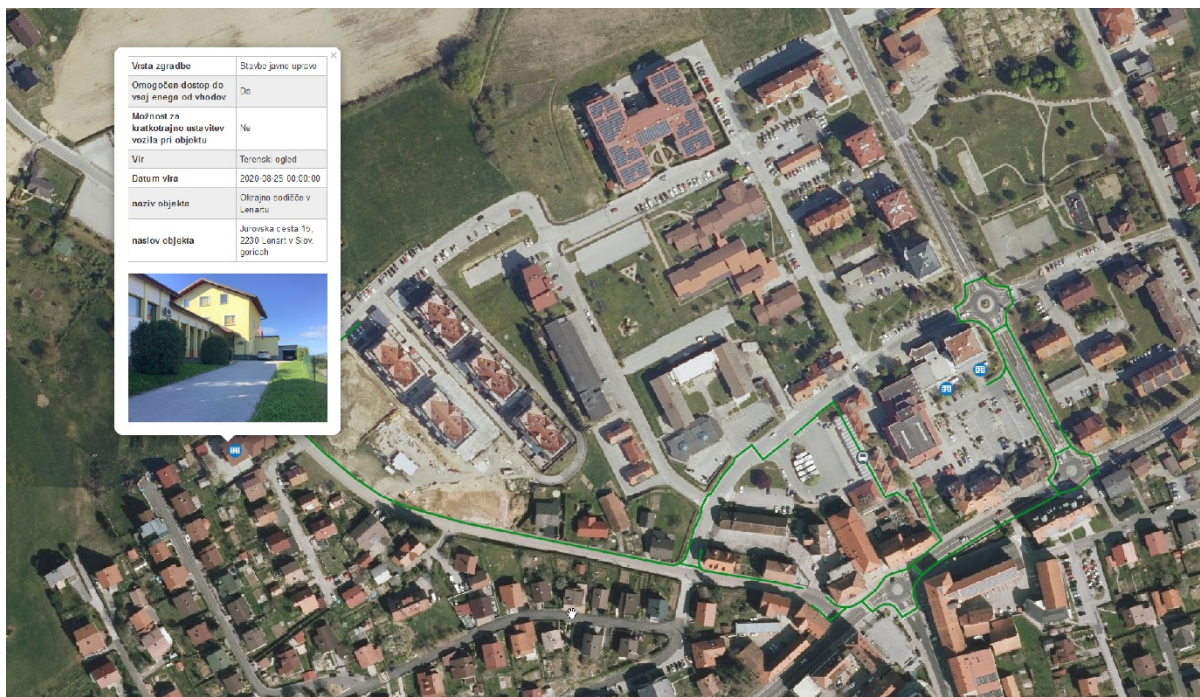
- Na poti do avtobusne postaje je nekaj neustrezno visokih robnikov (višji kot 2 cm).

- Do platforme avtobusnega postajališča se dostopa po klančini.

- Peroni avtobusnega postajališča niso izvedeni v istem nivoju kot cestišče.

➤ VREDNOTENJE NOTRANJE DOSTOPNOSTI OBJEKTA

Analiza in vrednotenje notranje dostopnosti se je izvedla po vnosu podrobnih podatkov za pregledane objekte. Za vsak objekt so v podrobnem opisu zabeležene prilagoditve in pomanjkljivosti, ki ustrezajo standardu (SIST ISO 21542), ki smo ga pri popisu uporabili. V nadaljevanju sta kot primer dobre in slabe prakse prikazana dva objekta. Pri prvem so prilagoditve ustrezno urejene, pri drugem pa niso. Podatki o dostopnosti ostalih objektov se nahajajo v prilogi 2 in na spletni strani projekta

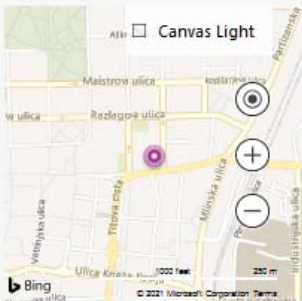
<https://dostopnost.javniobjekti.si/sl-si/>.

➤ PRIMER – prilagoditve objekta so ustrezno urejene

Okrajno sodišče v Mariboru

Področje: **Pravosodje**
Naslov: **Čafova ulica, 1**
Maribor

Canvas Light

Tiskaj prikazano

Podrobnejša informacija o dostopnosti objekta

Podrobnejša informacija o dostopnosti objekta brez fotografij v informaciji

Opis objekta

Okrajno sodišče v Mariboru je delno prilagojeno gibalno oviranim, saj so se pri obnavljanju osredotočili na to, da je objekt čim bolj prilagojen gibalno oviranim. Pri tem so pozabili na slepe in slabovidne, saj za njih ni nobenih prilagoditev. Sistema za lažje poslušanje (slušna zanka) za omogočeno komunikacijo z naglušnimi osebami sodišče ne zagotavlja, medtem ko je sodišče za komunikacijo z gluho osebo zavezano k zagotavljanju tolmača. Taktilnih in kontrastnih prilagoditev za slepe in slabovidne osebe ni. Širina vhodnih vrat je ustrezna. Prag je izravnán z tlemi. Glavni vhod je opremljen z drsnimi vrati. Varnostna naprava je ustrezna. Avla je prostorna in brez ovir. Informacijski pult ni ustrezno oblikovan, je previsok in nedostopen za uporabnike invalidskih vozičkov. Informacijski pult ni vsaj na enem delu ustrezno spuščén na višino, ki bi omogočal osebam na invalidskem vozičku samostojno uporabo in lažjo komunikacijo z osebjem. Zaradi neustrezno oblikovanega pulta je komunikacija za gluhe in naglušne osebe otežena. Hodniki in čakalnice so dovolj široki, površina tal je nedrseča, so dobro osvetljeni, ni nevarnih predmetov. Oprema na hodnikih in čakalnicah ne ovira uporabnika invalidskega vozička. Vrata (v pisarno ali v dvorano...) so popolnoma brez pragov, večinoma lahka ter enostavna za uporabo. V dvorani z nepremičnimi sedeži so zagotovljeni prostori za uporabnike invalidskega vozička. Dvorana je dobro zvočno izolirana in opremljena z indukcijsko zanko. Oprema v dvorani ne ovira uporabnika invalidskega vozička. Osvetlitev v dvorani je ustrezna za nemoteno spremljanje tolmača (znakovnega jezika). Stopnice niso kontrastno označene in niso dovolj osvetljene, kar predstavlja oviro slepim in slabovidnim osebam. Dvigalo je dostopno do vseh nadstropij objekta in je prilagojeno vsem skupinam oseb z oviranostjo. Dvigalo je dostopno do vseh nadstropij objekta in je prilagojeno za uporabnike invalidskih vozičkov. Velikost dvigala je ustrezna. Vrata dvigala so ustrezne širine. Sanitarni prostori za uporabnike invalidskih vozičkov so zagotovljeni. Sanitarni prostori so dostopni in jasno označeni, prostorni in primerno opremljeni. Osvetlitev v vseh prostorih je ustrezna.

Prilagoditve

- Sodišče po predhodni najavi zagotovi tolmača.
- Oprema znotraj objekta je fleksibilna.
- Objekt ima dvigalo.
- Dovolj široki hodniki in sprejemna pisarna.
- Dvorane so dobro zvočno izolirane in osvetljene.
- Oprema v dvoranih (in na hodniku) je fleksibilna in po predhodni najavi omogoča pripravo dvorane za uporabnike invalidskih vozičkov. Med opremo je dovolj prostora za manevriranje za uporabnika invalidskega vozička.
- Dvorana je opremljena s premičnimi stoli in omogoča dovolj prostora za manever za osebe na invalidskih vozičkih.
- Hodniki in prostori so dobro osvetljeni.

Pomankljivosti

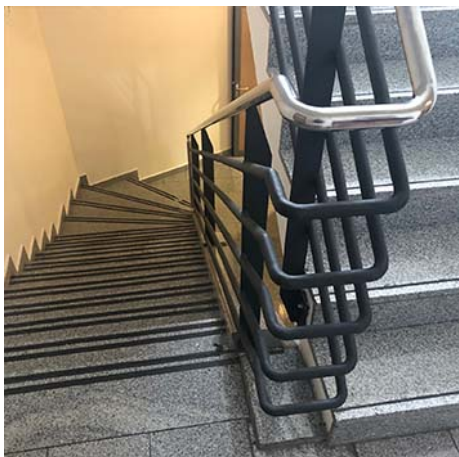
- Dvorana ni opremljena s sistemom za lažje poslušanje (indukcijsko zanko).
- Oznake znotraj objekta so visoke, in nereliefne
- Stopnice niso označene s kontrastnimi trakovi
- Oznake so visoko napisane pa so majhne.
- Informacijski pult ni prilagojen.

Slika 39: Izpis podatkov o dostopnosti za iskani objekt

Okrajno sodišče v Mariboru je primerno prilagojeno predvsem za gibalno ovirane, za slepe in slabovidne pa nekoliko manj. Pragovi so izravnani, prehodi zadostnih dimenzij. V objektu se nahaja dvigalo ter prilagojeni sanitarni prostori. Razpravna dvorana je prostorna in prilagodljiva, z razmeroma nizkim govorniškim pultom. Na določenih točkah so kontrastne oznake pomanjkljive.

Preglednica 29: Pregled dobre prakse prilagoditev dostopnosti

Grafično gradivo	Opis
	• Vhod ima avtomatska drsna vrata. • Vrata so primerne širine. • Vrata nimajo pragu. • Steklena površina je označena .
	• Kot odlagalna površina za gibalno ovirane je dodana miza. • Okna se ne nahajajo za uslužbenci.
	• Stopnice nimajo previsov. • Stopnice imajo čelo. • Robovi stopnic so kontrastno označeni. • Stopnišče je opremljeno s primernim oprijemalom.

- Ograja stopnišča je povezana.

- Dimenzije dvigala so ustrezne.
- Upravljalna plošča je na pravi višini.
- Plošča je pravilno oblikovana.
- V dvigalu je oprijemalo.
- Dvigalo je primerno osvetljeno.

- Razpravna dvorana je prostorna in omogoča zadosten maneverski prostor.
- Oprema je premična in prilagodljiva.
- Govorniški pult je nizek.
- Govorniški pult nima dodatnega praga.
- Dvorana je primerno osvetljena.

- Pult je na primerni višini.
- Osvetlitev prostora je primerno zasnovana.

- Sanitarije so prostorene in omogočajo manevrski prostor.
- Urejena so dvostranska pomagala.
- Urejeno je nagibno ogledalo primerne velikosti.
- Umivalnik je na ustrezni višini.
- Prostor je dobro osvetljen.
- Površine prostora niso bleščeče.
- V prostoru je nameščena naprava za klic na pomoč.

➤ PRIMER – prilagoditve objekta niso ustrezno urejene

Okrajno sodišče na Jesenicah

Področje: **Pravosodje**
Naslov: **Cesta maršala Tita, 37**
Jesenice

Canvas Light

Tiskaj prikazano

Podrobnejša informacija o dostopnosti objekta

Podrobnejša informacija o dostopnosti objekta brez fotografij v informaciji

Opis objekta

Okrajno sodišče na Jesenicah ni dostopno za osebe z oviranostmi. Gibalno ovirani v objekt ne morejo vstopiti samostojno zaradi višinskih ovir v obliki stopnic na glavnem vhodu in v stavbi. V notranjosti problem predstavljajo manjši pragovi ter pogosta dvokrilna vrata. Objekt ni prilagojen slepim in slabovidnim, slušne zanke ni, tolmača pa sodišče po zakonu zagotavlja vsem strankam. Velik problem predstavljajo tudi stopnice, ki povezujejo pritličje in 1. nadstropje, saj niso prilagojene za gibalno ovirane, niso označene in nimajo podaljšane ograje. V zgornjem nadstropju problem predstavljajo tudi dvojna steklena vrata, saj ta niso označena pravilno.

Prilagoditve

- Varnostna naprava je ustrezna.
- Oprema znotraj objekta je fleksibilna.
- Oprema v dvorani ne ovira uporabnika invalidskega vozička. Osvetlitev v dvorani je ustrezna za nemoteno spremljanje tolmača (znakovnega jezika).

Pomankljivosti

- Vhodi v objekt niso dostopni zaradi stopnišč. Klančin in dvigal ni.
- Objekt nima slušne zanke.
- Oznake znotraj objekta so visoke, in ne reliefne
- Stopnice niso označene s kontrastnimi trakovi.
- Hodniki so neenakomerno osvetljeni.
- Vrata so pogosto dvokrilna, in zadostne širine šele z odpiranjem drugega krila.
- Pragovi vrat so pogosto previsoki.
- Vrata so pogosto težka.
- V objektu ni dvigala.
- V objektu ni prilagojenih sanitarij, objekt pa ureditve primernih prostorov ne omogoča.
- Informacijski pult ni ustrezno oblikovan, je previsok in nedostopen za uporabnike invalidskih vozičkov.
- Oprema v dvorani ne ovira uporabnika invalidskega vozička. Osvetlitev v dvorani je ustrezna za nemoteno spremljanje tolmača (znakovnega jezika).
- Stopnice niso kontrastno označene in niso dovolj osvetljene, kar predstavlja oviro slepim in slabovidnim osebam.

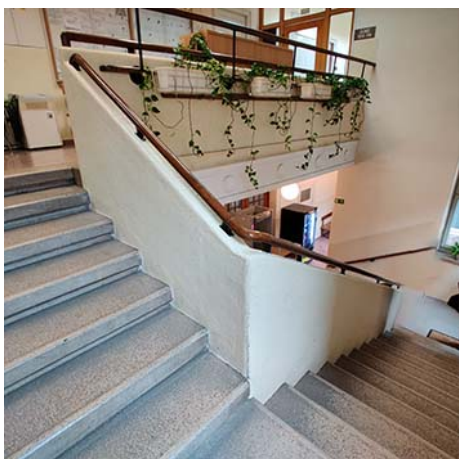
Slika 40: Izpis podatkov o dostopnosti za iskani objekt

Okrajno sodišče na Jesenicah ni prilagojeno osebam z oviranostmi. Gibalno ovirani v objekt ne morejo vstopiti samostojno zaradi višinskih ovir v obliki stopnic na glavnem vhodu in v stavbi. V notranjosti problem predstavljajo pragovi ter pogosta dvokrilna oz. težka vrata. Dvigala ni, prav tako ne prilagojenih

sanitarnih prostorov. Na hodnikih se pojavljajo ožine in nevarni predmeti, kontrastne oznake niso prisotne. Višine opreme razpravnih dvoran in drugih prostorov niso prilagojene.

Preglednica 30: Pregled slabe prakse prilagoditev dostopnosti

Grafično gradivo	Opis
	• Vrata so težka in ne omogočajo samostojne uporabe. • Na pragu vrat je stopnica.
	• Znotraj vetrolova se pojavijo dodatne stopnice. • Klančine oz. dvizne ploščadi ni. • Stopnice imajo previs. • Stopnice niso opremljene s pomagali.
	• V bližini varnostne naprave ni zadostnega manevrskega prostora.

- Stopnišče ni kontrastno označeno.
- Profil stopnice ima previs.
- Ograja na mestih ni povezana.

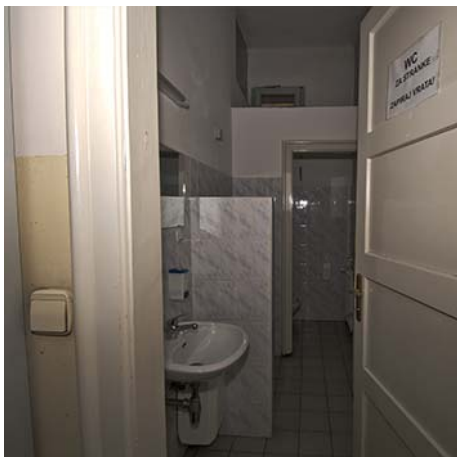
- Na hodnikih je oprema, ki po predvidljivem sistemu predstavlja nevarnost.
- Oprema na hodniku ustvarja ožine.

- Vrata so ozka, imajo previsok prag in ne omogočajo samostojne uporabe.
- Govorni pult je visok.
- Prilagoditev mikrofонов ni mogoča.

- Manevrski prostor je omejen.
- Pult je previsok.
- Okna se nahajajo za uslužbenci.

- Vrata imajo previsok prag.
- Predprostori ne omogočajo zadostnega manevrskega prostora za dostop.
- Kabina je premajhnih dimenzij.
- Ni pomagal.
- Pred umivalnikom ni zadostnega prostora.

3.2: Sistemske rešitve

Imamo standard (SIST ISO 21542), ki opredeljuje dostopnost grajenega okolja. Standard opredeljuje tudi, kako morajo biti prilagoditve urejene, da lahko invalidne osebe dostopajo brez težav v objekt in v objektu do željene destinacije. Prilagoditve so razdeljene na prilagoditve zunanjega dostopa in prilagoditve notranjega dostopa. V nadaljevanju pa se delijo še po sklopih (npr. pri zunanjem dostopu na postaje JPP, dostopne poti, parkirišča; pri notranjem dostopu na vhod, prostor z varnostno napravo, informacijski pult, hodniki, stopnišča in dvigala, dvorane in sanitarije).

Za vsako prilagoditev so možne določene sistemske rešitve. Te so že nakazane v samem standardu z opisom prilagoditve oziroma opisom, kako mora biti določena prilagoditev izvedena. Seveda so to le priporočila, ki so najbolj uporabna pri projektiranju novega objekta. Pri prilagojevanju dostopnosti starejših objektov ali objektov, ki so spomeniško zavarovani, je izvedba prilagoditev lahko zelo težka, včasih celo nemogoča.

Prilagajanje zunanje dostopnosti je lažje kot notranje in tudi področje pristojnosti lastnika objekta največkrat sega le do parkirišča, kar pomeni, da je potrebno prilagoditi parkirišče in urediti dostop do vhodnih vrat npr. s poglobitvijo robnikov in postavitvijo klančine pred vhod. Včasih lahko kakšna klančina predstavlja večji poseg, a se ne more primerjati s prilagajanjem ovir v notranjosti, na primer spomeniško zavarovanega objekta, starega čez sto let. Ceste, prehodi za pešce, postaje JPP so si zelo podobni in za prilagajanja dostopnosti lahko uporabimo standardne rešitve, kar pa ne velja pri objektih. Objekti so si povsem različni, so različno grajeni, imajo različno velike in široke vhode z različnimi vratnimi krili, do njih vodijo stopnice ali pa imajo visok prag, imajo različno razporejene prostore, ozke in zavite hodnike, majhne sanitarije, taka ali drugačna stopnišča itd. Pomanjkljivosti, ki se pri tem pokažejo, so raznovrstne, nekatere se z lahkoto odpravimo, druge zahtevajo manjše posege brez posegov v sam objekt (to so predvsem ovire, ki nastanejo zaradi neprilagojene opreme ali pohištva), imamo pa tudi take, ki zahtevajo večje posege, potrebujejo gradbena dovoljenja in so tudi finančno bolj obsežne. Pri odpravljanju teh pomanjkljivosti je potrebno predvsem angažirati strokovnjaka / arhitekta, ki ne bo samo narisal načrta za rešitev, temveč bo rešitev naredil tudi skladno z arhitekturo objekta, da ne bo vizualno moteča.

V nadaljevanju so predstavljene nekatere pomanjkljivosti in njihove možne prilagoditve oziroma rešitve.

➤ Sistemske rešitve zunanje dostopnosti objekta

Sistemske rešitve se nanašajo predvsem na parkirna mesta, ki se nahajajo na parcelah v lasti Republike Slovenije in v uporabi pravosodnih organov. Ogledali si bomo rešitve za izboljšanje stanja parkirnih mest, namenjenih invalidnim osebam. Sledimo standardu (SIST ISO 21542), kjer so določene standardizirane dimenzije, pravilne talne oznake in pravila postavitve vertikalne oznake.

Primer lastniškega parkirnega mesta sodišča v Radovljici. Parkirišče nima primerne podlage in trenutno tudi ni predvidenega parkirnega mesta. Tudi podlaga je manj primerna za dostopnost do objekta, torej vhoda z zadnje strani objekta. Sprednji vhod je nedostopen. S talno ureditvijo podlage, ki bi bila primerna za vožnjo z invalidskim vozičkom in vodenje bele palice za slepe in slabovidne osebe, bi uredili dostopnost do objekta. Za parkirno mesto bi morali na urejeno talno podlago (asfaltiranje ali tlakovanje parkirne površine) predvideti parkirno mesto v neposredni bližini vhodnih vrat v objekt. Na talno površino bi bilo potrebno narisati parkirno mesto dimenzij, skladnih s standardom (SIST ISO 21542) s prostorom za izstopanje iz avtomobila in enostaven dostop do vhodnih vrat ter vertikalno oznako s prometnim znakom za parkirno mesto, namenjeno invalidom.

Slika 41: Primer lastniškega parkirišča sodišča v Radovljici z neurejenim parkiriščem.

Slika 42: Preureditev z uredjenim parkiriščem za invalide pred vhodom v objekt.

Dostopnost od avtobusnega postajališča do objekta je odvisna od občinskih služb, ki skrbijo za posamezna področja cestne infrastrukture ter ulične opreme. Edini vzvod je opozarjanje na nedostopnost in nepravilno izdelane avtobusne postaje ali postajališča. Primer dobre prakse avtobusnega postajališča je avtobusno postajališče v Trbovljah. Postajališče je izven cestišča, kar omogoča invalidnim osebam udoben in miren vstop in izstop iz avtobusa. Postajališče je dovolj prostorno za nemoteno obračanje in gibanje in tudi površina za pešce je dovolj široka za nadaljevanje poti. Postajališče ima tudi nadstrešek in primerne informacije. Manjkajo informacije v Brajevi pisavi za slepe in slabovidne. Naslednji primer dobre prakse je postaja v Ajdovščini, kjer so jasne in dobro vidne informacije za gluhe in naglušne. Urejena je tudi dostopnost za gibalno ovirane.

Slika 43: Primera dobre prakse avtobusnega postajališča v Trbovljah in Ajdovščini.

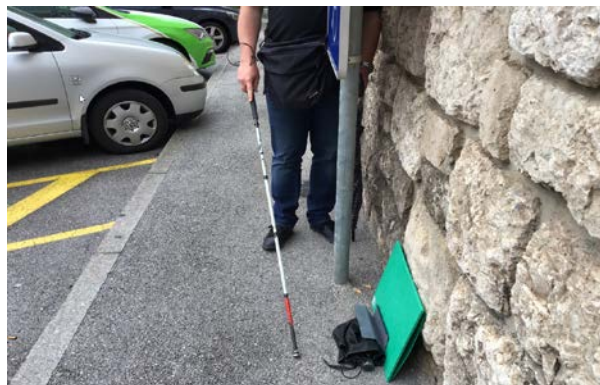

Slika 44: Primera slabe prakse avtobusnega postajališča v Sežani in na Jesenicah.

Dostopnost poti je odvisna od talnih in uličnih ureditev. Nove ulične ureditve, ki jih izvajajo v zadnjem času občinske službe, so naklonjene standardu dostopnih poti in v večini tako tudi primerno urejene za gibalno ovirane ter slepe in slabovidne osebe. Pogledali si bomo slabi in dobri praksi dostopnosti.

Slika 45: Primera dobre prakse dostopnih poti.

Slika 46: Primera slabe prakse dostopnih poti.

➤ **Sistemske rešitve notranje dostopnosti objekta**

Za prikaz sistemskih rešitev bomo pot skozi objekt ločili na posamezne elemente, ter pri vsakem obrazložili pomanjkljivosti in predstavili možnost izboljšave. Glede na okoliščine je težko prilagoditi obstoječe objekte do brezhibne dostopnosti, tako da je možnost implementacije predlaganih rešitve vedno odvisna od specifične situacije.

Dostopnost vhoda objekt omogočimo za samostojno uporabo z lahкими oz. avtomatičnimi vrati, odstranitvijo višinskih ovir oz. posluževanjem klančin in dvigalnih ploščadi.

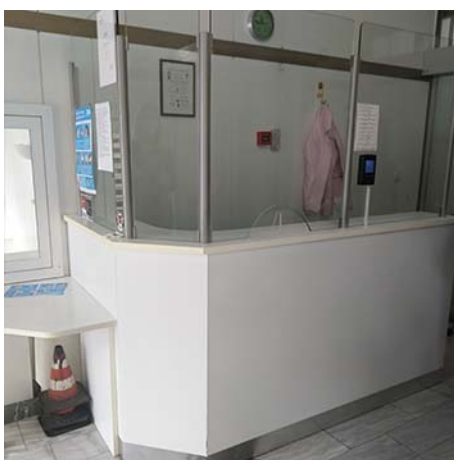

Slika 47:Primeri slabe prakse vhoda - Neurejena stopnišča in težka stara vrata, ki ne omogočajo samostojne uporabe.

Slika 48:Primeri dobre prakse vhoda - klančine in izravnani prag avtomatičnih vrat.

Sprejemni pult je prva točka stika obiskovalca s pravosodnim organom in služi kot možna pomoč pri nadaljnji orientaciji v objektu. Dostopnost sprejemnega pulta omogočimo z umestitvijo le-tega v neposredno bližino vhoda, primerno osvetlitvijo, ki omogoča prepoznavanje obrazne mimike zaposlenega, kontrastnimi oznakami pogovornih okenc ter primerno poglobitvijo dela pulta.

Slika 49:Primeri slabe in dobre prakse ureditve pulta – zlasti višinske prilagoditve za omogočanje čelnega dostopa.

Standardne varnostne naprave, ki so umeščene na pravosodnih objektih so dimenzij, ki niso primerne za prehod številnih gibalno oviranih oseb. S tega razloga mora biti ob njej zagotovljen primeren

manevrski prostor za obvoz. Ta je lahko sicer splošni javnosti onemogočen s postavitvijo lažje premične opreme, ki se jo ob potrebi prestavi.

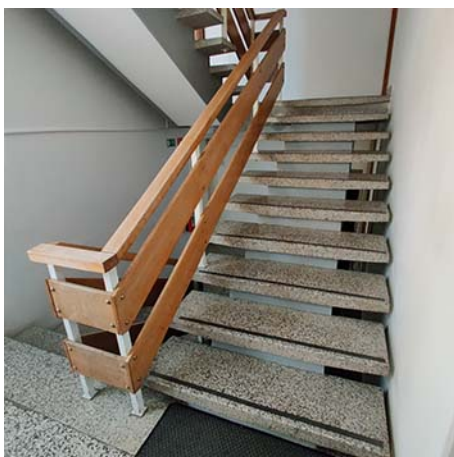

Slika 50: Primera slabe in dobre prakse ureditve območja varnostnega pregleda.

Ko gre za notranje komunikacije, je želja zagotoviti prostore z zadostnim manevrskim prostorom, lahko orientacijo in brez višinskih ovir. V hodnikih se to nanaša zlasti na dovoljšno širino, opremo, ki ne predstavlja ovir oz. nevarnosti, ter primerno in enakomerno osvetlitev. V primeru, da se v objektu pojavi stopnišče, je zaželeno, da imajo stopnice ravna čela brez previsov, so opremljene s kontrastnimi neдрsečimi oznakami ter oprijemali. Če so znotraj objekta stopnice, se je potrebno za dostopnost gibalno oviranih poslužiti dvigal in dviznih ploščadi, ki morajo biti primernih dimenzij.

Slika 51: Primera slabe in dobre prakse ureditve hodnika.

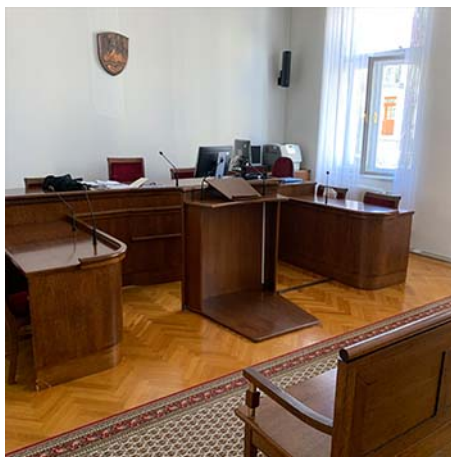

Slika 52:Primeri slabe prakse vertikalnih komunikacij – stopnišča brez čel, s previsi, pomanjkanjem kontrastnih oznak in ustreznih oprijemal.

Slika 53:Primeri dobre prakse vertikalnih komunikacij – kontrastno označeno stopnišče z čeli in brez previsov, ter v kombinaciji s posluževanjem dvigal in dvižnih ploščadi.

V razpravnih dvoranih sta za gibalno ovirane ključna manevrski prostor, ki omogoča dostopnost ključnih točk, ter višina in oblika opreme. Priporočena je premična oprema, ki omogoča sprotno prilagajanje. Govorniški pult prav tako ne potrebuje pragu. Ločen mikrofoni, ki omogoča višinske prilagoditve, poenostavi uporabo. Za gluhe in naglušne je nujna zagotovitev tolmača ter namestitvev slušne zanke. V dvorani prav tako želimo dobro in enakomerno osvetlitev ter izoliranost od hrupa okolice.

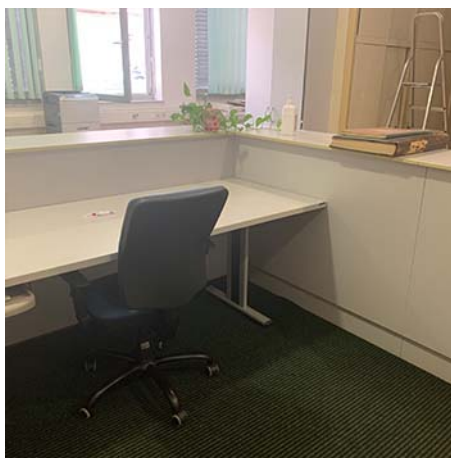

Slika 54:Primeri slabe prakse razpravnih dvoran.

Slika 55: Primera dobre prakse razpravnih dvoran.

Za dostopnost javnosti namenjenih pisarn, kot tudi bolj specializiranih različic, kot so prostori vložšč in zemljiške knjige, so pomembne predvsem tri točke: dimenzije maneverskega prostora, ki omogoča dostop, višina sprejemnega pulta oz. opreme ter urejenost osvetlitve. Manevrski prostor mora omogočati neovirano premikanje gibalno oviranih, višina opreme pa njihovo uporabo prostorov. Ureditev svetlobe je zlasti pomembna za naglušne osebe, saj jim je potrebno zagotoviti pogoje, pri katerih lahko berejo obrazno mimiko in ustnice uslužbencev. Pri tem je kritična predvsem postavitve, pri kateri se okna nahajajo v ozadju pulta, a je lahko ublažena s posluževanjem zadostne količine umetne svetlobe.

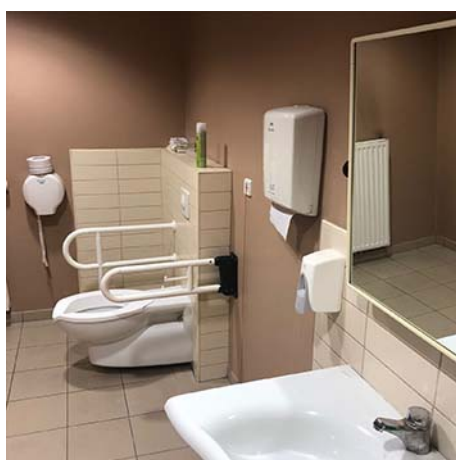
Slika 56: Primera slabe in dobre prakse pisarniške ureditve.

V objektih je zaželeno zagotoviti tudi dostopne sanitarne prostore. Ti so osredotočeni predvsem na gibalno ovirane osebe. Iz tega razloga ključno vlogo nosijo dimenzije prostora in možnost prostega manevriranja. Vrata morajo biti primernih dimenzij in lahka, tako da omogočajo samostojno uporabo. To olajšajo tudi dodatni ročaji.

V notranjosti je priporočeno, da je prostor enoten, s čim manj preprek in ovir. Predprostori in dodatna vrata predstavljajo le dodatne prepreke. Školjka potrebuje dvostranska pomagala. Umivalnik mora biti na višini, ki omogoča čelni dostop z vozičkom. Ogledalo je lahko naklonsko oz. dovolj nizko, da omogoča uporabo. Priporočena je namestitev naprave za klic na pomoč. Prostor mora biti primerno osvetljen.

Slika 57:Primeri slabe prakse ureditve sanitarij – številni predprostori in ožine, ni zadostnega manevrskega prostora in drugih prilagoditev opreme.

Slika 58:Primeri dobre prakse ureditve sanitarij – zadosten manevrski prostor, uporaba pomagala in prilagoditev višine umivalnika, ogledal in druge opreme.

3.3: Akcijski načrt izvedbe prilagoditev

Akcijski načrt definira postopke, ki jih lahko upoštevajo lastniki objekta, upravljavci ali vzdrževalci objekta za izvedbo prilagoditve dostopnosti objekta za vse vrste invalidnosti (gibalno ovirane, slepe in slabovidne ter gluhe in naglušne). Akcijski plan kot tak ni mišljen kot nek zavezujoč dokument, temveč le pripomoček za lažjo organizacijo prilagoditve objekta dostopnosti.

Več v prilogi 3 – Akcijski načrt izvedbe prilagoditev za zagotavljanje dostopnosti stavb pravosodnih organov funkcionalno oviranim osebam

Delovni paket 4: Diseminacija

Diseminacija rezultatov projekta je potekala v različnih oblikah (sestanki z naročnikom, delovni sestanki, delavnice, prezentacije na konferencah, objava v strokovni literaturi ipd.) skozi celotno nalogo. Zaradi situacije z epidemijo COVID-19 smo z naročnikov izvedli le nekaj začetnih sestankov v živo, in tri sestanke na daljavo (sestane pred izvedbo delavnice, sestane – delavnica in ožji sestane za Priročnik in Akcijski načrt). Ostala komunikacija z naročnikom je redno potekala preko elektronske pošte.

Projektna skupina se je ravno tako sestajala, da je delo lahko potekalo nemoteno. Tudi tu so bili sestanki na začetku projekta v živo, v nadaljevanju zaradi epidemije COVID-19 na daljavo. Na sestankih smo usklajevali delo in poročila, ki smo jih morali pripraviti za naročnika, da je lahko spremljal delo na projektu.

4.1: Pisanje člankov na temo naloge

Objave na temo projekta v strokovnih in znanstvenih publikacijah:

1. BIZJAK, Igor. Mobilnost funkcionalno oviranih oseb v objektih pravosodnih organov. Urbani izziv. Posebna izdaja. 2020, št. 11, str. 126-129. ISSN 2232-481X.
<https://urbaniizziv.urs.si/Portals/urbaniizziv/Clanki/2020/uizziv-31-20202-S-21.pdf>.
[COBISS.SI-ID 44897539]
2. Članek za Urbani izziv z naslovom »Metodologija za popis prilagoditev dostopnosti oviranih oseb do objektov pravosodnih organov« je pripravljen in bo predvidoma objavljen v drugi številki strokovne izdaje Urbanega izziva konec leta 2021 (po zaključku projekta)
3. Priročnik o dostopnosti v objektih pravosodnih organov (COBISS.SI-ID 68640515, ISBN 978-961-6390-63-7 (PDF)).

V okviru Konference o dostopnosti in uporabi objektov pri univerzalni gradnji (spletna konferenca na platformi Zoom, ki je bila organizirana 15. 9. 2020) smo predstavili tudi projekt "Mobilnost funkcionalno oviranih oseb v objektih pravosodnih organov".

V okviru Konference »Multimodalna oviranost oseb z različnimi oviranostmi«, namenjene sodelujočim občinam v projektu MZI, (spletna konferenca na platformi Zoom, ki je bila organizirana 17. 6. 2021) smo predstavili tudi izbrane vsebine projekta "Mobilnost funkcionalno oviranih oseb v objektih pravosodnih organov".

4.2: Izvedba izobraževalne delavnice za predstavnike pravosodnega ministrstva

Izvedli smo delavnico za predstavnike pravosodnega ministrstva. Delavnica je bila izvedena dne 9. junija 2021 na daljavo s pomočjo platforme Microsoft Teams. Na delavnici smo na kratko predstavili projekt, kako smo izvedli popis in kje so objavljeni rezultati popisa in analize. V nadaljevanju smo prikazali dobre in slabe primere prilagoditev za zunanjo dostopnost in sicer od postaj JPP ali parkirnega prostora do vhoda v objekt, ter dobre in slabe primere prilagoditev dostopnosti za objekte od vhoda v objekt, preko prostora za varnostno napravo, informacijskega pulta, hodnikov in stopnišč do sodnih dvoran in vložišč ter sanitarij. Na koncu delavnice smo predstavili še primer dobro prilagojenega sodišča in slabše prilagojenega.

Zaključek

V okviru naloge CRP – Mobilnost funkcionalno oviranih oseb v objektih pravosodnih organov, smo v roku dvajsetih mesecev, kolikor je trajala naloga, izvedli vse aktivnosti, ki smo si jih zadali ob začetku naloge.

Vzpostavili smo metodologijo za ocenjevanje zunanjega in notranjega dostopa za invalidne osebe, ki je bila pripravljena za gibalno ovirane, slepe in slabovidne ter gluhe in naglušne osebe. Ob tem smo določili kazalnike za ugotavljanje primernosti objekta za dostopnost funkcionalno oviranih oseb. Na podlagi metodologije in določenih kazalnikov smo izdelali metodologijo za popis dostopnosti. Ta je bila osnova za izvedbo popisa dostopnosti objektov, ki jih je naročnik naloge predlagal za pregled dostopnosti za funkcionalno ovirane osebe. V letu 2020 smo nato izvedli popis dostopnosti izbranih objektov. Delo je bilo izvedeno v poletnih mesecih, zaradi lažjega dostopa do objektov (manj razprav, sodne počitnice...). Popis so izvedli usposobljeni popisovalci ob pomoči invalidnih oseb. Te smo povabili k sodelovanju na začetku popisa, da so se popisovalci seznanili z težavami, s katerimi se vsakodnevno srečujejo invalidi, ko dostopajo do objektov, kjer morajo urediti določene zadeve. Mednje sodijo tudi objekti pravosodnih organov. Po končanem pregledu dostopnosti poti do objektov od postajališč JPP ali parkirišč za avtomobile v neposredni bližini objektov ter samih objektov, ki vključuje notranjo dostopnost od vhoda do sodnih dvoran, smo analizirali popis in ovrednotili rezultate.

Analiza popisa poti do objektov je pokazala, da so poti do objektov bolj ali manj prilagojene. Prilagoditve zajemajo prilagoditve višin pločnikov pred prehodi za pešce, na prehodih za pešce obstajajo taktilne oznake za slepe in slabovidne ter na semaforjih obstajajo aparature za zvočne signale, ki omogočajo slepemu ali slabovidnemu varen prehod preko cestišča ob zelenem signalu za pešce. Prilagoditve postajališč JPP so primerno prilagojene za varno vstopanje in sestopanje gibalno oviranih in slepih in slabovidnih oseb, prav tako so prilagojena postajališča, ki imajo nadstrešnico in primerne oznake za slepe in slabovidne osebe. Objekti, kjer je to možno, vsebujejo vsaj eno parkirišče za invalide, ki je primerno označeno in ima na obeh straneh dovolj prostora, da lahko invalidna oseba brez težav in nevarnosti izstopi iz osebnega avtomobila ali namenskega prevoznega sredstva za invalide. Dostop od parkirišča do objekta je brez višinskih razlik, ali pa so te prilagojene za gibalno ovirane in primerno označene za slepe in slabovidne. Ob analizi smo ugotovili tudi pomanjkljivosti, ki obsegajo neprilagojene višine pločnikov, neoznačene prehode za pešce, postajališča JPP, kjer ni možno varno izstopanje iz vozil JPP, pomanjkljivo označena parkirišča za invalide, ali pa jih objekt niti ni imel, in na poti do objekta neprilagojene višine in neoznačene poti do vhoda v objekt. V poročilu so za pregledana sodišča podrobneje navedene pomanjkljivosti o zunanji dostopnosti.

Zunanja dostopnost zajema del poti do objekta, ki je pravzaprav v upravljanju občine, v kateri je sedež objekta in del, ki pripada objektu (največkrat je to parkirišče in pot od parkirišča do objekta, ki leži na funkcionalnem zemljišču objekta) in je lastništvo lastnika objekta. Pri odpravljanju ovir, ki se pojavijo na poti od postajališča JPP do objekta in je ta v upravljanju občine, je nujno, da občina sama poskrbi za izvedbo potrebnih prilagoditev, da bo omogočen neoviran dostop do objektov pravosodnih organov. Parkirišča, ki so na zemljišču objekta, pa je možno z določenimi posegi prilagoditi za potrebe invalidov, kar pa je v pristojnosti upravljavca objekta.

Notranja dostopnost vsebuje več elementov ali sklopov, ki smo jih pregledali in vsebujejo potrebne prilagoditve za invalidne osebe. Med te štejemo: vhod v objekt, prostor za varnostni pregled, informacijski pult, notranje komunikacije, kot so hodniki, stopnišča in dvigala, sanitarije in razpravne dvorane ter vložišča. Analiza je pokazala, da je veliko sklopov bolj ali manj prilagojenih za dostopnost invalidnih oseb. Tako na vhodu obstajajo potrebne prilagoditve višinskih razlik - od potrebnih klančin, avtomatskih vrat, zadostne širine vratnih odprtín ter brez pragov, ki bi ovirali vstop osebe na vozičku,

opozorilne table pa so izpisane v primerni velikosti, da jih lahko preberejo tudi slabovidne osebe. Prostori za varnostni pregled so zadosti široki, da lahko oseba na vozičku obvozi napravo za varnostni pregled, saj je le-ta preozka za določene vrste vozičkov. Informacijski pulti ali prostori za varnostnike so v enem delu primerno spuščeni, z jasno označeno odprtino za pogovor z osebo za informacijskim pultom. Hodniki so dovolj široki za osebe na vozičkih, da se lahko normalno premikajo po njih in so brez ovir, ki slepim in slabovidnim osebam predstavljajo nevarnosti, da se ob njih spotaknejo, ali se vanje zaletijo. Stopnišča omogočajo slepim in slabovidnim vzpenjaje po njih brez zatikanja in imajo potrebna oprijemala za lažje vzpenjanje in spuščanje. V koliko v stavbi ni dvigala, so stopnišča opremljena s ploščadjo za prevoz osebe na vozičku. Dvigala so primerno široka za manevriranje in imajo kontrolne plošče na potrebni višini za osebe na vozičku ter primerne taktilne oznake za slepe in slabovidne. Vložišča in oddelki za zemljiško knjigo imajo dovolj prostora in znižan del na pultu, da se oseba na vozičku lahko približa zaposlenemu in z njim na varen način lahko komunicira. Za slepe in slabovidne osebe pa so steklene pregrade med njimi in zaposlenimi primerno označene in je površina varnostnega stekla nerefleksna. Odprtina za komunikacijo v varnostnem steklu je primerno velika za gluhoneme osebe. Razpravne dvorane imajo dovolj prostora za manevriranje osebe na vozičku in za namestitev vozička na prostor za priče ali obiskovalce, podij za zaslišanje pa je prilagodljiv po višini, s prilagodljivim mikrofonom. Prostor ima tudi indukcijsko zanko, na katero se lahko priklopijo naglušne osebe. Tudi tu pa je analiza pokazala določene pomanjkljivosti v dostopnosti nekaterih objektov. Te se kažejo npr. kot pomanjkanje ramp ali neustreznost le-teh za dostop do objekta, ki ima pred vhodom stopnišče, težka vhodna vrata, visok prag na vratih, preozek prostor za varnostni pregled, visok in premalo označen informacijski pult, ozki in zatrpani hodniki z ovirami, stopnišča s stopnicami, ki povzročajo spotikanje slepih in slabovidnih oseb, vložišča in sobe zemljiške knjige so premajhne za manevriranje oseb z vozičkom, pulti so previsoki, razpravne dvorane ne omogočajo namestitev osebe z vozičkom, podij za zaslišanje je previsok in oseba z vozičkom se mu ne more približati, mikrofoni niso nastavljivi in v prostoru ni indukcijske zanke, ki bi naglušnemu omogočila lažje spremljanje postopkov. Za vsa pregledana sodišča je mogoče predhodno naštetje nepravilnosti podrobneje pogledati v podatkovni bazi.

Prilagoditve dostopnosti lahko razdelimo na dva dela. V prvem se obravnavajo prilagoditve objekta, ki lahko posegajo tudi v samo strukturo objekta in v velikih primerih zahtevajo poseg v konstrukcijo objekta, tak primer je vgradnja dvigala ali izdelava dostopne rampe, v določenih primerih tudi odstranitev določenih sten, da se razširi prostor za sanitarije. Te prilagoditve so zahtevne tako tehnično, kot tudi finančno. Težave pri prilagoditvi objektov za dostopnost se lahko pojavijo pri objektih, ki so spomeniško zavarovani in je prilagajanje dostopnosti zaradi zahtev spomeniškega varstva lahko nepredvidljivo ali pa celo nemogoče. V izvedbo zahtevnejših prilagoditev je zato priporočljivo povabiti tako arhitekta kot tudi Zavod za varstvo kulturne dediščine. Na drugi strani imamo prilagoditve v opremi in pohištvu, kjer pa ni posegov v sam objekt in tudi posegi niso tako zahtevni, ne tehnično in ne finančno. Pri prilagoditvi pohištva je velikokrat dovolj že predelava pultov in zamenjava refleksnih steklenih površin z nerefleksnimi, označevanje stopnic z vidnimi oznakami ali odstranitev ovir s hodnikov.

Ob pogovorih z upravljavcem objektov pravosodnih organov Ministrstvom za pravosodje smo ugotovili, da vsa sodišča zagotavljajo dostopnost osebam z različnimi vrstami invalidnosti, dostopnost pa je, če gledamo prilagoditve objekta, lahko različna. Od take, kjer so objekti primerno prilagojeni za dostopnost in ne vsebujejo ovir, ki bi onemogočale dostop invalidnim osebam, do objektov, ki so delno prilagojeni in invalidne osebe potrebujejo spremljevalca, ki v določenih situacijah pomaga, do objektov, ki niso prilagojeni, a ob predhodni najavi invalidne osebe, zaposleni na sodišču poskrbijo, da invalidna oseba lahko opravi postopek, ki jo je pripeljal na sodišče. V kolikor dostopnosti na točno določenem sodišču ne morejo zagotoviti, potem se obravnava izvrši na sodišču, kjer je dostopnost možno zagotoviti, npr. znotraj istega okrožja.

Tudi sicer je Ministrstvo za pravosodje kot upravljavec objektov pravosodnih organov vključeno v poročanje o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2014–2021, ki med drugim obravnava tudi dostopnost zgradb pravosodnih organov za funkcionalno ovirane osebe. V okviru svojih finančnih in kadrovskih zmožnosti stalno izvaja naloge, ki so povezane s področjem dostopnosti. Tako v okviru zagotovljenih sredstev za investicijsko vzdrževanje izvaja ukrepe za ureditev dostopnosti, tako neposredne kot posredne ukrepe. Pri neposrednih ukrepih gre npr. za ureditve vertikalnih dostopov v objekte, ki so primerni za invalide, večinoma z izgradnjo dvigal, kot tudi za ukrepe notranjih preureditev stavb, ki zagotavljajo dostopnost do sanitarij in ureditev sanitarij, dostopnost do sodnih dvoran itd. Navedeno zajema tako izdelavo projektne dokumentacije, kot tudi samo izvedbo del z nadzori. Pri posrednih ukrepih pa gre za ukrepe, ki so z neposrednimi povezani in načeloma pomenijo predhodne pogojenosti za kasnejšo izvedbo ali funkcioniranje neposrednih ukrepov, npr. primerno urejeni tlaki, nakupi delov nepremičnin, ki omogočajo ustrezne razširitve hodnikov in preureditve prostorov, večje preureditve sodnih stavb ipd. Z vidika konkretnih investicij bi med zadnjimi omenili izgradnjo dvigala v Novi Gorici v letu 2019, ministrstvo pa načrtuje še izvedbo dvigal na Okrožnih sodiščih v Celju in Slovenj Gradcu, na Jesenicah, v Kranju in Brežicah.

Ministrstvo popise stavb pravosodnih organov z vidika dostopnosti nadaljuje tudi v letu 2021, in sicer se zajem podatkov in vzpostavitev podatkovne baze v letu 2021 izvaja na podlagi Programa dela državne geodetske službe za leto 2021, potrjenega s Sklepom Vlade št. 35301-1/2021/3 z dne 19. 1. 2021. Naloga je v navedenem programu predvidena kot dvoletna naloga, zato se bodo, v kolikor bo naloga vključena tudi v Program dela državne geodetske službe za leto 2022, popisi nadaljevali tudi v letu 2022. Predvideno je, da se v letu 2021 popiše in v spletna pregledovalnika zunanjega in notranjega dostopa vnesejo podatki za še preostalih 45 lokacij stavb v lasti RS in upravljanju ministrstva, ki niso bile popisane že v okviru predmetnega CRP v letu 2020, za naslednje leto pa je predviden popis okvirno 39 lokacij najemov.

V zaključku pa je potrebno še enkrat opozoriti na razmejitev pristojnosti med Ministrstvom za pravosodje kot upravljavcem in posameznim pravosodnim organom kot uporabnikom, ki izhaja iz področne zakonodaje, kot podrobneje pojasnjeno že v Uvodu. Medtem ko je namreč ministrstvo zadolženo za zagotavljanje prostorskih pogojev za delovanje pravosodnih organov, kar vključuje izvajanje investicijsko-vzdrževalnih del, je skrb za tekoče vzdrževanje objektov v pristojnosti pravosodnih organov. Zato je potrebno pri izvedbi posameznih prilagoditev najprej določiti, ali gre za večji in kompleksnejši infrastrukturni ukrep (morda celo ukrep znotraj celostne prenove stavbe) ali pa za manjši in enostavnejši organizacijski ukrep oz. ukrep tekočega vzdrževanja. Navedeno vpliva na določitev pristojnosti in rezervacijo finančnih sredstev za izvedbo ukrepa.

Ideja univerzalne graditve je projektiranje, gradnja in uporaba objektov na način, ki omogoča ljudem s posameznimi funkcionalnimi oviranostmi neoviran dostop do objektov in samostojno uporabo funkcij, ki jih objekt nudi. To idejo osmišlja Gradbeni zakon, po katerem je potrebno zagotoviti dostopnost brez ovir za vse funkcionalno ovirane osebe. Z zgoraj navedenimi koraki se temu postopoma sledi tudi na področju dostopnosti pravosodnih organov.

Literatura

Uporabljeni standardi, zakoni in pravilniki za načrtovanje dostopnosti brez ovir

Pri izdelavi metodologije so uporabljeni veljavni standardi, zakoni, pravilniki ter tudi rezultati relevantnih raziskav in priročnikov kot tudi vhodni podatki Ministrstva za pravosodje (MP).

- Slovenski standard SIST ISO 21542:2012, Gradnja stavb – Dostopnost in uporabnost grajenega okolja, 2012
- Pravilnik o univerzalni graditvi in uporabi objektov; Uradni list RS, št. 41/18;
- Gradbeni zakon (GZ); Uradni list RS, št. 61/17 in 72/17 – popr.;
- Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika (ZUSZJ); Uradni list RS, št. 96/02
- Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij; Uradni list RS, št. 30/18;
- Zakon o izenačevanju možnosti invalidov; Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17;
- Priročnik za dostopnost objektov v javni rabi, UIRS, 2015;
- Priročnik - Marija Vovk: Načrtovanje in prilagajanje grajenega okolja v korist funkcionalno oviranim ljudem, UIRS, 2000;
- Priročnik – Strateško načrtovanje dostopnosti, MOP, 2018;
- Izdelava projektne naloge za ureditev neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov pravosodnih organov funkcionalno oviranim osebam, Faza 1: analiza obstoječega stanja objektov. Naročnik: Ministrstvo za pravosodje. Izvajalec: Atelje Dialog Vojko Pavčič s.p.. Maribor, 2017
- Zakon o cestah; Uradni list RS, št. 109/10, 48/12, 36/14 – odl. US, 46/15 in 10/18;
- Zakon o prevozi v cestnem prometu; Uradni list RS, št. 6/16 – uradno prečiščeno besedilo in 67/19.
- Pravilnik o prometni signalizaciji in prometni opremi na cestah; Uradni list RS, št. 99/15, 46/17, 59/18 in 63/19;
- Pravilnik o avtobusnih postajališčih; Uradni list RS, št. 106/11 in 36/18;
- Pravilnik o opremljenosti avtobusnih postaj, pomembnejših avtobusnih postajališč in avtobusnih postajališč ter načinu opravljanja storitev avtobusnih postaj; Uradni list RS, št. 86/04 in 131/06 – ZPCP-2;
- Priročnik – Strateško načrtovanje dostopnosti, MOP, 2018;

Uporabljeni viri

- Albreht A., Zapušek Černe A., (2018). Strateško načrtovanje dostopnosti. Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor, graditev in stanovanja, 2018.
- Dawidson, E., (2009). Pedestrian Navigation in Stockholm, How Local Data Together with Advanced Positioning Techniques Can be Used for Detailed Routing. Proceedings of the 16th ITS World Congress, Stockholm, Sweden
- Demšar, J. in Renner, R., (2018). Kranj : karta dostopnih lokacij za gibalno ovirane osebe = map of locations accessible to people with disabilities. Kranj: Mestna občina, 2018. 1 zvd., dvostransko, barve. [COBISS.SI-ID 16808758]
- GIS (2019): Omogočanje multimodalne mobilnosti oseb z različnimi oviranostmi - Končno poročilo Geodetski inštitut Slovenije, 2019.
- Gray, R. J. Jr., (2004). Access to the Courts – Equal Justice for All. An Electronic Journal of the U.S.Department of State – Issues of Democracy. <http://Usinfo.state.gov/journals/journals.htm>. Preneseno 24.6.2019.
- GZ (2017): Gradbeni zakon; Uradni list RS, št. 61/17 in 72/17 – popr.
- Hanson, J.(2005). The housing and support needs of adults aged 18-55 with impaired vision : A good practice guide (online). University College London, The housing corporation. Thomas Pocklington Trust. 2005
- Internet 2: <https://www.un.org/esa/socdev/enable/designm/intro.htm>, preneseno 24.6.2019.
- Internet 3: <https://www.humanrights.gov.au/our-work/disability-rights/publications/access-all-improving-accessibility-consumers-disability>, preneseno 24.6.2019.
- Internet 4: <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/indicators-right-political-participation-people-disabilities/building-standards>, preneseno 24.6.2019.
- Internet 5: https://consult.justice.gov.uk/digital-communications/transforming-court-tribunal-estate/supporting_documents/hmctsstrategyapproachconsultation.pdf, preneseno 24.6.2019.
- Internet 6: https://www.humanics-es.com/design_std_us_courts.pdf, preneseno 24.6.2019.
- Internet 7: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/801391/Court_and_Tribunal_Design_Guide_-_Public_v1.1_-_Combined.pdf, preneseno 24.6.2019.
- Internet 8: <https://www.access-board.gov/attachments/article/432/report.pdf>, preneseno 24.6.2019.
- Internet 9: http://www.dgn-celje.si/index.php?option=com_content&view=article&id=116&Itemid=734 (dostopano 6.maj 2020)
- Internet1: https://www.un.org/development/desa/disabilities/wp-content/uploads/sites/15/2019/03/UNDIS_20-March-2019_for-HLCM.P.pdf, preneseno 24.6.2019
- MOP (2018): Priročnik – Strateško načrtovanje dostopnosti, MOP, 2018.
- PAP (2011): Pravilnik o avtobusnih postajališčih (Uradni list RS, št. 106/11 z dne 27. 12. 2011).
- POAP (2003): Pravilnik o opremljenosti avtobusnih postaj, pomembnejših avtobusnih postajališč in avtobusnih postajališč ter načinu opravljanja storitev avtobusnih postaj (Uradni list RS, št. 113/03 – prečiščeno besedilo in 63/04).
- PPSPOC (2019): Pravilnika o prometni signalizaciji in prometni opremljenosti na cestah (Uradni list RS, št. 63/19 z dne 21. 10. 2019).
- PUGUO (2018): Pravilnik o univerzalni graditvi in uporabi objektov; Uradni list RS, št. 41/18.

- Renar, R., Babič, U., Demšar, J., Kete, P. (2012). Izdelava taktilnih kart za slepe in slabovidne osebe v mestu Maribor. Ljubljana: Geodetski inštitut Slovenije, 2012. 13 f., ilustr. [COBISS.SI-ID 36590597]
- Renar, R., Šprohar, L., Žolgar, I. (2011). Analysis of mobility and aids for persons with visual impairment in Slovenia. V: Glumbić, N. (ur.), Vučinić, V. (ur.). Zbornik radova = Proceedings, 5. međunarodni naučni skup Specijalna edukacija i rehabilitacija danas, Zlatibor, 24. - 27. septembar 2011. Beograd: Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju = Belgrade: = Faculty of Special Education and Rehabilitation. 2011, str. 360-367. [COBISS.SI-ID 9202249]
- Sendi R., (2014). Socialna inovacija za boj proti diskriminaciji oseb z oviranostmi v grajenem okolju. Urbani izziv, št. 2, letnik 25, leto 2014. UIRS, 2014.
- Sendi R., Bizjak I., Goršič N., Kerbler B., Mujkić S., Nikšič M., Tominc b., (2012). Spletni vodnik za invalide in tehnično orodje za ocenjevanje dostopnosti objektov v javni rabi. Urbani izziv, strokovna izdaja. UIRS, 2012.
- Sendi R., Kerbler B., (2009). Invalidi in dostopnost: kako uspešni smo v Sloveniji pri odstranjevanju in preprečevanju grajenih in komunikacijskih ovir? Urbani izziv, št. 1, letnik 20, leto 2009. UIRS, 2009.
- SIST ISO 21542 (2012): Slovenski standard SIST ISO 21542:2012, Gradnja stavb – Dostopnost in uporabnost grajenega okolja, 2012.
- UIRS (2015): Priročnik za dostopnost objektov v javni rabi, UIRS, 2015.
- Virtanen, A., Koschinen, S., (2004) NOPPA-Navigation and Guidance System for the Blind. Proceedings of the 11th ITS World Congress, Nagoya, Japan
- Vodeb V. in Bračun Sova R., (2011). Muzeji, javnost, dostopnost. UIRS, 2011.
- Vojko Pavčič (2017): Izdelava projektne naloge za ureditev neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov pravosodnih organov funkcionalno oviranim osebam, Faza 1: analiza obstoječega stanja objektov. Naročnik: Ministrstvo za pravosodje. Izvajalec: Atelje Dialog Vojko Pavčič s.p.. Maribor, 2017.
- Vovk, M., (2000), Načrtovanje in prilagajanje grajenega okolja v korist funkcionalno oviranim ljudem, Urbanistični inštitut Slovenije, Ljubljana, Slovenia
- ZDSMA (2018): Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij; Uradni list RS, št. 30/18; (uporabiti pri spletni strani).
- ZIMI (2017): Zakon o izenačevanju možnosti invalidov; Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17; (posebej 9. člen).
- ZUSJ (2002): Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika; Uradni list RS, št. 96/02.
- Žolgar, I., Šprohar, L., Renar, R., (2010) Social identity and perception of visually impaired. V: Kovačević, Jasmina (ur.), Vučinić, Vesna (ur.). Smetnje i poremećaji : fenomenologija, prevencija i tretman = Disabilities and disorders : phenomenology, prevention and treatment, (Edicija Radovi i monografije). Beograd = Belgrad: Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju: = University of Belgrade, Faculty of Special Education and Rehabilitation. 2010, zv. 1, str. 511-524. [COBISS.SI-ID 8498761]